

ABDULHALUK
DEMİRTOSUN

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ
ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS
TEZİ

GÖÇMENLERİN AFETLERE HAZIRLIK
SÜREÇLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR
ARAŞTIRMA: VAN KENT

ABDULHALUK DEMİRTOSUN

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

EYLÜL 2024

EYLÜL 2024

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

GÖÇMENLERİN AFETLERE HAZIRLIK SÜREÇLERİ ÜZERİNE
SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA: VAN KENT ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
ABDULHALUK DEMİRTOSUN

TEZ DANIŞMANI
DOÇ.DR. MEHMET BAKİ BİLİK

VAN-2024

KABUL VE ONAY

Abdulhaluk DEMİRTOSUN tarafından hazırlanan “Göçmenlerin Afetlere Hazırlık Süreçleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Van Kent Örneği ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.	
Jüri Üyeleri	İmza
Danışman: Doç. Dr. Mehmet Baki BİLİK Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Başkan: Doç. Dr. Mehmet Baki BİLİK Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Abdulsemet AYDENİZ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum	
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Sinan KARABIYIK Giresun Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı, Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	
Yedek Üye: Unvanı Adı SOYADI Üniversite Adı, Anabilim Dalı Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum.	
Tez Savunma Tarihi:	10.09.2024
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Prof. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü **Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;**

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. (10.09.2024)

Abdulhaluk DEMİRTOSUN

Yüksek Lisans Tezi

Abdulhaluk DEMİRTOSUN

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EYLÜL, 2024

GÖÇMENLERİN AFETLERE HAZIRLIK SÜREÇLERİ ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ARAŞTIRMA: VAN KENT ÖRNEĞİ

ÖZET

Türkiye'nin stratejik konumu, onu göçmenler için önemli bir geçiş ve yerleşim bölgesi haline getirmiştir. Van İli, bu göç hareketlerinden önemli ölçüde etkilenmiş, göçmen ailelerin karşılaştığı sorunlar ve uyum süreçleri çeşitli araştırmaların konusu olmuştur. Göçmenlerin yaşadığı zorluklar arasında dil bariyeri, ekonomik sıkıntılar, sosyal dışlanma ve kültürel uyum sorunları bulunmaktadır. Ayrıca, yasadışı göçün getirdiği belirsizlik ve güvenlik sorunları, hem göçmenler hem de ev sahibi topluluklar için ciddi meydan okumalar yaratmaktadır. Göç sürecindeki bireyler, genellikle daha iyi bir yaşam umuduyla, kendi ülkelerindeki savaş, yoksulluk ve insan hakları ihlalleri gibi zorlayıcı koşullardan kaçmaktadırlar. Türkiye, bu süreçte uluslararası koruma ve mülteci hukukuna uygun politikalar geliştirerek, göçmenlerin insan haklarını koruma ve onlara destek olma konusunda önemli adımlar atmıştır. Ancak, göçmenlerin karşılaştığı sorunların çözümü için daha kapsamlı stratejilerin ve uluslararası iş birliğinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Göç, sadece göçmenler için değil, ev sahibi topluluklar için de sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan dönüştürücü bir etkiye sahiptir ve bu nedenle, göç yönetimi, tüm paydaşların katılımıyla ele alınması gereken çok boyutlu bir meseledir. Afet-göç ilişkisi ise sosyolojinin önemli çalışma alanlarından birisidir. Afetler, insan yaşamını derinden etkileyen olaylardır ve bu etkiler arasında göç de önemli bir yer tutar. Afetler sonrasında ortaya çıkan yıkım ve göç hareketleri, insanların ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak yeni koşullara uyum sağlamalarını zorunlu kılar. Bu süreçte, bireylerin karşılaştıkları zorluklar genellikle bireysel çabalarla üstesinden gelinemeyecek kadar büyüktür; bunun üstesinden gelmek geniş çaplı bir iş birliği ve koordinasyon gerektirir. Afet sonrası toplumsal düzenin bozulması, rutinin yıkılması ve yeni etkileşim süreçlerinin

ortaya çıkması, afet çalışmalarında odaklanılması gereken önemli noktalardır. Yaptığımız alan araştırmasında göçmenlerin birçoğu afetlere hazırlıklı olmadıkları, afet bilinç düzeyleri düşük olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma, afet ve g ilişkisine değinerek; göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde afetlere hazırlık süreçleri ve afet sonrası durumları üzerine durulmuştur. Bunun yanında göçmenlerin kırılganlık durumları ve afet bilincine sahip olup olmadıkları sahada araştırılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında genel bir kanıya varılmıştır. Bu kanı görüşülen göçmenlerin afet bilinçlerinin zayıf olduğu saplanmıştır.

Anahtar kelimeler: G, Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Risk, Kırılganlık, Afet.

Sayfa Numarası: XI +132

Tez Danışmanı: Do. Dr. Mehmet Baki BİLİK

Master's Thesis

Abdulhaluk DEMİRTOSUN

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

SEPTEMBER, 2024

**A SOCIOLOGICAL RESEARCH ON DISASTERS PREPARATION
PROCESSES OF IMMIGRANTS: THE CASE OF VAN CITY**

ABSTRACT

Turkey's strategic location has made it an important transit and settlement area for migrants. Van Province has been significantly affected by these migration movements, and the problems and adaptation processes faced by migrant families have been the subject of various studies. The difficulties experienced by migrants include language barriers, economic hardships, social exclusion and cultural adaptation problems. In addition, the uncertainty and security problems brought about by illegal migration create serious challenges for both migrants and host communities. Individuals in the migration process generally flee from challenging conditions such as war, poverty and human rights violations in their own countries in the hope of a better life. Turkey has taken important steps in protecting and supporting migrants' human rights by developing policies in line with international protection and refugee law during this process. However, it is emphasized that more comprehensive strategies and international cooperation are necessary to solve the problems faced by migrants. Migration has a transformative effect not only for migrants but also for host communities in terms of social, economic and cultural aspects, and therefore migration management is a multidimensional issue that must be addressed with the participation of all stakeholders. The disaster-migration relationship is one of the important fields of study in sociology. Disasters are events that deeply affect human life, and migration has an important place among these effects. The destruction and migration movements that occur after disasters require people to adapt to new conditions economically, socially, and psychologically. In this process, the difficulties that individuals face are usually too great to be overcome by individual efforts; overcoming this requires extensive cooperation and

coordination. The disruption of social order, the breakdown of routine, and the emergence of new interaction processes after a disaster are important points to focus on in disaster studies. In our field research, it was observed that most migrants were not prepared for disasters and their disaster awareness levels were low. Therefore, this study touched on the relationship between disaster and migration; and focused on the disaster preparation processes and post-disaster situations of migrants in the countries they migrated to. In addition, the fragility of migrants and whether they had disaster awareness were investigated in the field. In the light of the findings obtained, a general opinion was reached. This opinion was found to be that the migrants' disaster awareness was weak.

Keywords: Migration, Immigrant, Asylum Seeker, Refugee, Risk, Fragility, Disaster.

Page Number: XI+132

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Baki BİLİK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ	5
1.1. Afetlerle İlgili Temel Kavramlar	7
1.1.1. Afet	7
1.1.2. Tehlike	10
1.1.2.1. Tehlike Türleri	12
1.1.2.1.1. Deprem	13
1.1.2.1.2. Sel	20
1.1.2.1.3. Heyelan.....	22
1.1.2.1.4. Tsunami	23
1.1.2.1.5. Çığ	24
1.1.2.1.6. Kasırga.....	25
1.1.2.1.7. Volkanizma	26
1.1.2.1.8. Yangınlar	27
1.1.2.1.9. Nükleer, Biyolojik, Kimyasal Saldırıları ve Kazalar.....	29
1.1.2.1.10. Mülteci ve Sığınmacı Devinimleri	30
1.1.2.1.11. Salgın Hastalıklar	31
1.1.2.1.12. Küresel Isınma ve İklim Değişikliği	34
1.1.3. Risk	35
1.1.4. Kapasite	36
1.1.5. Zarargörebilirlik/Kırılganlık	37
1.1.5.1. Fiziksel Zarargörebilirlik	43
1.1.5.2. Sosyal Zarargörebilirlik	44
1.1.5.3. Ekonomik Zarargörebilirlik	46
1.2. Uluslararası Afet Yönetimi ve Kırılganlık Stratejileri	48

1.2.1. Sendai Stratejisi	49
1.2.2. Hyogo Çerçeve Eylem Planı.....	52
1.2.3. Kyoto Protokolü.....	54
1.3. Göçle İlgili Sosyolojik Tartışmalar ve Genel Kavramlar.....	56
1.3.1. Göç.....	58
1.3.2. Göçmen.....	61
1.3.3. Mülteci.....	64
1.3.4. Sığınmacı	65
1.3.5. Uluslararası Göç	67
1.4. Göç Kuramları.....	68
1.4.1. E.G.Ravenstein Göç Kuramları	70
1.4.2. Everette Göç Kuramı	72
1.4.3. Neoklasik Ekonomi Kuramı	73
1.4.4. Yeni Ekonomi Kuramı.....	75
1.4.5. Dünya Sistemi (Merkez-Çevre) Kuramı.....	76
1.4.6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	77
1.4.7. Göç Sistemleri Kuramı	79
1.5. Afet-Göç İlişkisi	80
2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	84
2.1. Araştırmanın Amacı	85
2.2. Araştırmanın Önemi	86
2.3. Araştırma Sahası ve Katılımcı Grubun Özellikleri	86
2.4. Veri Toplama Süreci ve Analizi.....	86
2.5. Araştırma Sahası ve Araştırmacının Saha Deneyimi	87
3. BULGULAR.....	89
3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Yapısı.....	89
3.2. Göç-Afet İlişkisi	92
3.2.1. Zarargörebilirlik Bağlamında Göçmenlik Olgusu	94
3.3. Afetler Bağlamında Göçmenlerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunları....	96
3.4. Göçmenlerin Afetlere Hazırlık Süreçleri.....	98
3.4.1. Afetlerde Göçmenlerin Deprem Çantası Bulundurması.....	99
3.4.2. Göçmelerin Konut Seçiminde Afetselliği Dikkate Alma Farkındalığı... 100	
3.4.3. Göçmenlerin Van Kentinin Afet Riski Hakkındaki Bilgi Düzeyleri..... 101	
3.4.4. Göçmenlerin Afet Kuruluşlarını Tanıma ve Arama Kurtarma Ekiplerine	

Ulaşma Bilinci.....	103
3.4.5. Göçmenlerin Toplanma Alanlarına Erişim Zorluğu.....	104
3.4.6. Kırılgan Gruplar Olarak Göçmenlerin Afetlerde Tahliye	
Bilinç(sizlik)leri.....	105
3.4.7. Afetlerde Göçmenlerin Dil ve İletişim Problemi.....	107
3.5. Afetlerde Göçmen Olmak	109
3.6. Göçmenlerde Afet Farkındalığı.....	112
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	114
KAYNAKÇA	120
EKLER.....	129
ÖZGEÇMİŞ	
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet Ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GİB	: Göç İdaresi Başkanlığı
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez konumu belirlememde ve çalışmamın bitimine kadar geçen süreçte yönlendirici, motive edici tutumuyla her zaman yanımda olan; değerli zamanını ayırarak çalışmamıza emek veren, çalışma disiplini ve akademik hayattaki başarısıyla kendisini örnek aldığım danışmanım Doç. Dr. Mehmet Baki Bilik hocama teşekkürlerimi sunarım. Jüri üyem kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Abdulsemet AYDENİZ'e tezimin bulgular kısmında verdiği kıymetli önerileri ve yapıcı eleştirilerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca saha araştırması yaptığım süreçte göçmenlere ulaşmada bana yardımcı olan ve tercümanlık yapan Afgan uyruklu Ayşe ve İran uyruklu Ali'ye katkılarından dolayı minnettarım.

Araştırma sürecimde benden desteklerini esirgemeyen ve tecrübelerinden faydalandığım kıymetli Dr. Öğr. Üyesi Sinan KARABIYIK'a teşekkürlerimi sunarım. Çocukluğumdan beri tanıdığım ilk günden bugüne kadar hiçbir zaman benden desteğini esirgemeyen, tezimi hazırlama sürecinde her daim yapıcı eleştirileri ile kendimi geliştirmemde katkılarını sunan ve her zaman bana ilham kaynağı olan dostum Dr. Aydın YAZĞAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Tanıdığım ilk günden bugüne bana olan desteklerini sürekli hissettiğim ve tez çalışmamın pek çok aşamasında yanımda olan meslektaşım Uzman Sosyolog İbrahim ERAY'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans süresi boyunca desteklerini benden esirgemeyen kadim dostum Kadir İPEK'e teşekkür ederim.

Tez yazma sürecimde bana her zaman destek veren, tezimle ilgili sorunlarımı çözmeme yardımcı olan ve bana motivasyon kaynağı olan sevgili annem, babam, eşim, oğluma ve kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu süreçte yanımda oldukları için çok mutluyum. Bu çalışmada göç deneyimlerini paylaşmak için cesurca ve samimiyetle bana zaman ayıran, ancak bilimsel etik nedeniyle isimlerini belirtmeyeceğim değerli katılımcı ve görüşmecilere tezimin saha çalışması kapsamında görüşme yapmayı kabul ettikleri için minnettarım.

GİRİŞ

Göç, insanlık tarihi boyunca süregelen ve toplumları şekillendiren önemli bir olgudur. Sosyal, siyasi, ekonomik ve çevresel etkenler; insanların yaşadıkları yerleri terk edip yeni yerlere göç etmelerine neden olan başlıca faktörlerdir. Sosyal etkenler arasında aile birleşimi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi çekici faktörler bulunurken, siyasi etkenler genellikle savaş, zulüm ve istikrarsızlık gibi itici faktörler bulunur. Ekonomik faktörler, iş imkânları ve daha iyi yaşam standartları arayışı gibi çekici nedenlerle; işsizlik ve yoksulluk gibi itici nedenlerle göç tetiklenmektedir. Doğal etkenler ise genellikle itici olup; doğal afetler, iklim değişikliği ve çevresel bozulmalar insanları göçe zorlayabilir. Göç, hem bireyler hem de toplumlar için karmaşık sonuçlar doğurabilir ve bu nedenle göç politikaları, entegrasyon süreçleri ve uluslararası işbirliği, göç olgusunu yönetmede kritik öneme sahiptir. Göç ve afetler arasındaki ilişki, hem tarihsel hem de güncel olaylar bağlamında karmaşık ve çok boyutlu bir konudur. Göç, çeşitli ekonomik, politik, sosyal ve çevresel sebeplerle gerçekleşirken, afetler bu sebeplerden biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle çevresel faktörler, günümüzde göçün en önemli sebeplerinden biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye gibi fay hatları üzerinde bulunan ülkeler, tarih boyunca yıkıcı depremler sonucu büyük nüfus kayıpları yaşamış ve birçok insanı göçe zorlamıştır. Örneğin 6 Şubat 2023'te yaşanan yıkıcı depremlerle sarsılan Türkiye'de, doğal afetler ve göç ilişkisi ortaya çıkmıştır. Ayrıca, iklim değişikliği ve doğal afetlerin göç üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar, bu konunun karmaşıklığını ve çeşitli metodolojilerin kullanımını göstermektedir. Bu bağlamda, göç ve afetler arasındaki ilişkiyi anlamak, hem akademik hem de politika yapıcılar için önemli bir araştırma alanıdır ve bu konuda yapılan literatür taramaları, konunun derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamaktadır (Çavuş,Kaya,202:197).

Afetler ve göç arasındaki ilişki, karmaşık ve çok boyutlu bir konudur. Türkiye, depremler gibi doğal afetlerin sıkça yaşandığı bir ülke olup, bu tür olaylar sonucunda meydana gelen zorunlu göç hareketleri, toplumsal düzeni ve bireylerin yaşam koşullarını derinden etkilemektedir. Özellikle, 2023 Kahramanmaraş Depremi gibi büyük felaketler; toplumsal, ekonomik ve psikolojik yıkıma yol açarak, insanların yaşadıkları yerleri terk etmelerine ve yeni yerleşim yerleri arayışına

girmelerine neden olmuştur. Göç, bireylerin güvenliklerini ve sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmek istedikleri temel motivasyonla ilgilidir ve afet sonrası yerinden edilen kişiler, yeni yerleşim yerleri bulma, kaynaklara erişme ve toplumsal uyum gibi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, afetlerin göç üzerindeki etkilerini ve göçün afetlere dönüşebilme potansiyelini anlamak, etkili politika ve planlamalar yapabilmek için kritik öneme sahiptir. Akademik çalışmaların bu konuya daha fazla odaklanması, afet sonrası göçlerin yönetilmesi ve göçmenlerin karşılaştıkları zorlukların hafifletilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Duruel, 2024:11). Afetler, özellikle doğal afetler, insan yaşamını ve yerleşim alanlarını derinden etkileyen olaylardır. Türkiye’de ve dünya genelinde, depremler, kasırgalar ve benzeri afetler sonrasında göç hareketleri üzerine yapılan araştırmalar, bu tür olayların insanların yaşam alanlarını terk etme eğilimini artırdığını göstermektedir.

Afetler ve göç, insan yaşamında derin izler bırakan ve toplumların yapısını temelden sarsabilen olaylardır. Bu tür olaylar, bireylerin ve toplulukların hayatlarını beklenmedik şekillerde değiştirebilir ve onları alışık oldukları yaşam tarzlarından uzaklaştırabilir. Afetler sonrasında ortaya çıkan yıkım ve göç hareketleri, insanların ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak yeni koşullara uyum sağlamalarını zorunlu kılar. Bu süreçte, bireylerin karşılaştıkları zorluklar genellikle bireysel çabalarla üstesinden gelinemeyecek kadar büyüktür; bunun üstesinden gelmek geniş çaplı bir iş birliği ve koordinasyon gerektirir. Devletler ve uluslararası kuruluşlar, bu tür krizlerde etkili müdahale ve destek mekanizmaları geliştirmek için çok boyutlu stratejiler uygulamak durumundadırlar. Bu, sadece acil yardım sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda afet ve göç sonrası toplumların yeniden yapılandırılması ve sürdürülebilir kalkınma için de geçerlidir. Afetler, özellikle depremler, toplumlar üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakabilir. Afet sonrası göç, hem bireylerin yaşam koşullarını hem de toplumsal etkileşim süreçlerini etkileyerek, yeni sosyal düzenin inşasını zorunlu kılar. Bu süreç, afet sosyolojisi alanında önemli bir araştırma konusudur ve afetlerin neden olduğu zorunlu göçün, toplumlar üzerindeki etkilerini anlamak için kritik öneme sahiptir.

Afetler, insan yaşamını derinden etkileyen olaylardır ve bu etkiler arasında göç de önemli bir yer tutar. Türkiye, aktif deprem kuşakları üzerinde yer alması

nedeniyle, tarihsel olarak birçok doğal afete tanık olmuş ve bu afetler sonucunda büyük göç hareketleri yaşanmıştır. Özellikle depremler, insanların yaşam alanlarını güvensiz hale getirerek, onları yeni yerleşim yerleri aramaya ve sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmeye yönlendirmiştir. Afet sonrası yerinden edilen kişiler, yeni yerleşim yerleri bulma, kaynaklara erişme ve toplumsal uyum gibi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, afetlerin sadece anlık yıkımı değil, aynı zamanda uzun vadeli sosyal ve ekonomik sonuçları da olduğunu göstermektedir. Afetler ve göç ilişkisi, bireylerin ve toplulukların karşılaştığı zorlukları anlamak ve bu zorluklara karşı etkili stratejiler geliştirmek için kapsamlı bir şekilde incelenmelidir. Bu bağlamda, afetlerin neden olduğu göç hareketlerinin, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde nasıl yönetilebileceği üzerine çalışmalar yapılması büyük önem taşımaktadır. Örneğin afet gerçekleştiği yerleşim yerindeki insanları etkilemekte, afet sonrası göç eden insanların gittikleri yeni yerleşim yerlerindeki toplumla teması sonrası toplumsal entegrasyon sorunu ortaya çıkarmaktadır. Bu temas iki yönlü bir etkileşime sahiptir. Göçmen toplumdan etkilenirken aynı zaman da topluma etki etmektedir. Bu durum afetten sonra yeni toplumsal uyum sorunu ortaya çıkarmaktadır.

Afet sonrası toplumsal düzenin bozulması, rutinin yıkılması ve yeni etkileşim süreçlerinin ortaya çıkması, afet çalışmalarında odaklanılması gereken önemli noktalardır. Bu bağlamda, afet ve göç ilişkisi, afet sosyolojisi çerçevesinde incelenmekte ve zorunlu göç, afetlerin en önemli sosyal etkilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Afetlerin toplumsal kırılganlığı artırma potansiyeli, afet öncesi ve sonrası toplumsal yapıların anlaşılmasını ve bu yapıların afetlere karşı direnç geliştirebilme kapasitesinin artırılmasını gerektirir. Bu nedenle, afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri, afetlere karşı toplumsal dayanıklılığı artırmak ve göç hareketlerini en aza indirmek için hayati öneme sahiptir. Bu çalışma, afet ve göç ilişkisine değinerek; göçmenlerin göç ettikleri ülkelerde afetlere hazırlık süreçleri ve afet sonrası durumları üzerine durulmuştur. Bunun yanında göçmenlerin kırılganlık durumları ve afet bilincine sahip olup olmadıkları sahada araştırılmıştır. Bu doğrultuda tez çalışmasında şöyle bir yol izlenmiştir: Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kavramsal çerçeveyi oluştururken, ikinci bölüm

Çalışmanın metodolojisine ayrılmıştır. Son bölüm olan üçüncü bölüm ise sahadan alınan bulgular ışığında afet-göç ilişkisi değerlendirilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; afet, afet yönetimi ve yasa dışı göçle ilgili kavramsal çerçeve incelenmiştir. Bunun yanında mülteci ve sığınmacı tanımları, sosyal güvenlik yöntemleri, uluslararası göç stratejileri ve Türkiye’deki afet ve göç ilişkisi üzerine genel çerçevede bakılmıştır. İkinci Bölümünde çalışmanın metodolojisine değinilmiştir. Bu çalışmanın konusu, amacı, yönetimi, evreni-örnekleme, veri toplanma analizi üzerine durulmuştur. Bu bölümde çalışmanın yöntemi olarak belirlenen temel nitel araştırma ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğı açıklanmıştır. Son olarak üçüncü bölümde, saha araştırmasından elde edilen veriler özömlenerek sunulmuştur.

1. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Afet sosyolojisi, afetlerin insan toplulukları üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin nasıl yönetilebileceğini anlamak adına sosyolojinin alt dalı olarak ortaya çıkmıştır. Bu alanda yapılan araştırmalar, afetlerin neden olduğu travmaların yanı sıra, toplumların bu olaylara nasıl uyum sağladığını ve toparlandığını da inceler. Afet sonrası toplumların yeniden yapılanma süreçleri, afet yönetimi politikalarının geliştirilmesi ve risk azaltma stratejilerinin uygulanması gibi konular afet sosyolojisi kapsamında yer almaktadır. Ayrıca, afet sosyolojisi, afetlere karşı toplumsal bilincin artırılması ve afetlere hazırlık konusunda eğitim programlarının geliştirilmesine de katkıda bulunur. Bu disiplin afetlerin sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutlarını da kapsamlı bir şekilde ele alarak, afetlere karşı daha dirençli toplumlar oluşturmayı amaçlamaktadır.

Afetler, doğal süreçlerin bir sonucu olarak ortaya çıksa da, insan etkinliklerinin de bu olayların şiddetini ve sıklığını artırabileceği bilinmektedir. Örneğin, ormanların yok edilmesi sel riskini artırabilir veya iklim değişikliği, daha şiddetli hava olaylarının meydana gelmesine neden olabilmektedir. Afetlerin toplum üzerindeki etkileri, sadece maddi zararlarla sınırlı kalmayıp, sosyal ve psikolojik boyutları da içermektedir. Toplulukların afetlere hazırlıklı olmaları, riskleri azaltma ve afet sonrası iyileşme süreçlerini hızlandırma açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri, hem doğal hem de insan kaynaklı risk faktörlerini dikkate alarak kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir. Örneğin afetler bireylerin ve grupların, içinde yaşadıkları toplumsal bağlamda bir bozulmaya veya normal beklenti kalıplarından radikal bir sapmaya yol açabilmektedir (Songür, 2000:4). Başka bir ifadeyle afetler, doğal veya insan kaynaklı olaylar olarak tanımlanır ve hayatın olağan akışını bozarak toplumda büyük kayıplara yol açmaktadır. Afet ve toplum ilişkisi düşünüldüğünde bu olgudan etkilenen insanın psikolojik yapısının değerlendirilmesinin önemi kendini göstermektedir. Bu minvalde afet sosyolojisi başka disiplinlerle ortak çalışma yürütmektedir.

Afetlerin toplumsal etkileri, özellikle zorunlu göç gibi önemli sosyal sonuçlar doğurabilmektedir. Sosyolojik çalışmalar, afet sonrası toplumların karşılaştığı değişim ve dönüşümleri, toplumsal düzenin bozulması ve yeni etkileşim süreçlerinin ortaya çıkmasını detaylı bir şekilde incelemektedir. Örneğin, 2023 Kahramanmaraş Depremi sonrasında yaşanan göç hareketleri, toplumsal düzenin nasıl yeniden inşa edildiğini gösteren bir vaka olarak ele alınmıştır.

Afetler, insanlık tarihi boyunca toplumların yaşamını derinden etkileyen olaylar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olaylar, sadece anlık zararlar vermekle kalmaz; aynı zamanda sosyal, ekonomik, coğrafik, psikolojik ve siyasal düzeylerde uzun vadeli etkiler yaratır. Ekonomik etkiler, insanların işlerinde ve ticaretlerinde meydana gelen kayıplarla kendini gösterirken, fiziki ve coğrafik etkiler yapılar ve çevre üzerindeki hasarlarla ortaya çıkar. Sosyolojik etkiler, toplumsal yapı ve ilişkilerdeki bozulmalarla, psikolojik etkiler ise bireylerin davranış ve ruh hallerindeki değişimlerle hissedilmektedir. Siyasal etkiler ise devlet mekanizmaları, örgütlenme ve politikalar üzerindeki hasarlarla belirginleşir. Tüm bu boyutlar, afetlerin sadece anlık olaylar olmadığını, toplumların geleceğini de şekillendirdiğini göstermektedir. Bu durum afet ve toplumun sosyolojik incelemeler için zengin bir alan açtığına işaret etmektedir. Afet yönetimi ve hazırlık süreçleri, bu çok boyutlu etkileri azaltmak ve toplumların eski düzenlerine dönmelerini kolaylaştırmak için hayati önem taşımaktadır.

Afetlerin etkileri, toplumların sosyoekonomik yapısı ve altyapı kapasitesi gibi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterir. Gelişmiş ülkeler, genellikle daha iyi afet yönetimi sistemleri, güçlü altyapılar ve yeterli kaynaklara sahip oldukları için afetlerden daha az etkilenirler. Öte yandan, gelişmekte olan ülkelerdeki yetersiz altyapı, kısıtlı kaynaklar ve hızlı kentleşme, afetlerin yol açtığı hasar ve kayıpları artırabilir. Afetlere karşı dirençliliği artırmak için, risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesi, altyapının güçlendirilmesi ve toplumların bilinçlendirilmesi önemlidir. Ayrıca, afetlerin sadece doğal bir fenomen olmadığı, aynı zamanda sosyal ve ekonomik faktörlerle de yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, afet risk yönetimi, sadece teknik bir mesele olarak değil, aynı zamanda sosyal bir sorun olarak ele alınmalıdır. Bu yaklaşım, afetlere karşı daha kapsamlı ve etkili bir

m¼cadele sağlamakla birlikte bu olgunun sosyolojinin kapsamına alanına sokmaktadır (İnmez, 2011: 186).

Bu bağlamda afet sosyolojisi, doğa l veya insan kaynaklı felaketlerin toplumlar ¼zerindeki etkilerini inceleyen bir sosyoloji alt dalıdır. Bu disiplin, afetlerin neden olduğu fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıpların yanı sıra, toplumların bu olaylara nasıl tepki verdiğini, afetlerden nasıl etkilendiğini ve sonrasında nasıl iyileştiğini de araştırır. Afetler, sadece bireylerin yaşamlarını değil, toplumların yapısını ve işleyişini de derinden etkileyebilir. Örneğin, afetler toplumsal dayanışmayı güçlendirebilir, yeni liderlik biçimlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir veya mevcut sosyal eşitsizlikleri daha da derinleştirebilir. Bu nedenle, afet sosyolojisi, afet yönetimi ve risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesinde kritik bir rol oynar ve bu alandaki çalışmalar, afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerini iyileştirmek için önemli katkılar sağlayabilir.

Bu bölümde sırasıyla Afet Sosyolojisiyle ilgili temel kavramlara, afet risklerini azaltmaya yönelik ortaya konulan uluslararası sözleşmelere yer verilecektir. Devamında göç ve göçmenlikle ilgili kavramlar açıklanacak ve göçle ilgili sosyolojik teriler tartışılacaktır.

1.1. Afetlerle İlgili Temel Kavramlar

Afet sosyolojisiyle ilgili literat¼r tarandığında afetlerle ilgili birçok kavram bizi karşılamaktadır. Sosyolojik açıdan afetleri anlamak için bu kavramları anlamak gerekir. Bu kavram setinin belli başlı olanları afet, tehlike, risk, kapasite ve zarargörebilirliktir.

1.1.1. Afet

“Afet” kelimesinin kökeni, zengin bir tarihi ve kült¼rel bir mirası yansıtır. Arapça’da “büyük felaket” veya “yıkım” anlamına gelen bu kelime, İngilizce’de “disaster” olarak geçer. Latince’de ise afet, “dis” (kötü veya olumsuz) ve “astro” (yıldız) kelimelerinin birleşiminden türemiştir. Antik çağlarda, insanlar afetleri genellikle göksel olaylarla ilişkilendirir ve kötü yıldızların etkisi altında meydana geldiğine inanırlardı. Bu inanış, yıldızların ve gezegenlerin insanların yaşamları ¼zerindeki etkisine dair astrolojik bir yorumu da beraberinde getirir. Günümüzde ise

“afet” terimi, doğal veya insan kaynaklı büyük felaketleri ifade etmek için kullanılır ve bu tür olayların yönetimi, modern bilim ve teknoloji sayesinde daha iyi anlaşılmakta ve ele alınmaktadır. Bununla beraber afetle birlikte ortaya çıkan olumsuzlukları bir şekilde (örneğin farkındalık eğitimleri, bölge bazlı afete dayanıklı konukların yapımı, müdahale-yardım-destek kurumlarının oluşturulması vs.) bertaraf etmek için afet yönetimi kavramı ortaya çıkmıştır. *Afet yönetimi*; risk azaltma, acil durum hazırlığı ve toplumların bu tür olaylara karşı dirençli hale getirilmesi gibi konuları kapsar ve bu alanda uzmanlaşmış birçok disiplin ve profesyonel bulunmaktadır (Yılmaz, 2003: 1). Afet tanımıyla ilgili olarak afet olgusu göz önüne alındığında birden fazla tanım kendini göstermektedir. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’na göre afet, “*Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur*” (AFAD, 2023). Birleşmiş Milletler ise afeti şöyle açıklar: “*İnsanlar için ekonomik, sosyal, fiziksel ve en önemlisi can, kayıplarına neden olan, normal yaşama durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumları etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen dışarıdan yardım gerektiren her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olayları afet olarak tanımlamaktadır*” (BM 1992: 27). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) afeti; “*insanlar için can ve mal kayıplarına neden olan toplumu fiziksel, psikolojik ve ekonomik yönleriyle etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar*” şeklinde tanımlamıştır (Kadıoğlu, 2011). Bir başka tanıma göre ise; toplumların yaşamını derinden etkileyen, genellikle beklenmedik ve kontrol edilemeyen doğal veya insan kaynaklı olaylardır. Bu olaylar, ciddi can ve mal kayıplarına, yaralanmalara ve ekonomik zararlara yol açabilir. Afet yönetimi, bu tür olaylara müdahale etmek, zararları en aza indirmek ve toplumun iyileşme sürecini hızlandırmak için kritik öneme sahiptir. Afetlerin tanımı ve yönetimi konusunda Türkiye’de AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) gibi kurumlar önemli çalışmalar yapmakta ve afetlere hazırlık, müdahale, iyileştirme ve risk azaltma konularında rehberlik etmektedir. Afetlerin etkileri, toplumların yerel imkan ve kaynakları ile baş edilemeyecek kadar büyük olabilir ve bu durum, ulusal ve uluslararası düzeyde koordinasyon ve iş birliğini

zorunlu kılar. Afetlere hazırlıklı olmak, potansiyel zararları azaltabilir ve toplumların daha hızlı toparlanmasını sağlayabilir (Güler ve Çobanoğlu, 1997: 9).

En genel anlamda afetler, insanların hayatlarını derinden etkileyen olaylardır ve genellikle beklenmedik zamanlarda meydana gelirler. Doğayla ilintili afetler; depremler, sel, kasırga gibi doğanın kuvvetleri sonucunda oluşurken; teknolojik afetler, sanayi kazaları veya nükleer sızıntılar gibi insan yapımı etkinliklerden kaynaklanabilmektedir. İnsan kaynaklı afetler ise savaş veya terör eylemleri gibi toplumun kendi iç dinamiklerinden ortaya çıkmaktadır. Bu tür olaylar, toplumların altyapısına, ekonomisine ve sosyal yapısına zarar verebilir, hatta bazen uzun süreli etkiler bırakabilir. Afet yönetimi, bu olayların etkilerini azaltmak ve toplumların daha hızlı iyileşmesini sağlamak için kritik öneme sahiptir. Bu süreç, risk değerlendirmesi, acil durum hazırlığı, müdahale koordinasyonu ve iyileştirme çalışmalarını içerir (Bilik, 2015: 10). Bundan dolayı afetler yeryüzünde yaşamakta olan bütün canlıları etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Afetlerin algılanışı ve tanımlanışı, toplumların sosyo-ekonomik yapısına ve tarihsel deneyimlerine göre değişiklik göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde, genellikle daha iyi altyapı ve kriz yönetimi kapasiteleri bulunduğu için, bazı olaylar afet olarak değerlendirilmeyebilirken, daha az gelişmiş ülkelerde aynı olaylar ciddi zararlara yol açabilmekte ve afet olarak sınıflandırılabilir. Türkiye örneğinde, deprem, sel, heyelan gibi tehlikelerin yanı sıra yangın, terör, uçak kazası gibi insan kaynaklı tehlikeler de yaşanmakta ve bu tehlikeler birtakım sosyoekonomik unsurlarla afetlere dönüşebilmektedirler. Afetlerin sınıflandırılması ve algılanışının zaman içinde değişebildiği, geçmişte afet olarak kabul edilmeyen olayların günümüzde afet olarak tanımlanabileceği bilinmektedir. Bu bağlamda, afet yönetimi ve hazırlık süreçlerinin, toplumların gelişmişlik düzeylerine ve değişen afet algılarına uygun şekilde evrilmekte olduğu görülmektedir. Afetlerin toplum üzerindeki etkilerini azaltmak için, her ülkenin kendi koşullarına uygun stratejiler geliştirmesi ve uluslararası iş birliği içinde hareket etmesi önem taşımaktadır (Yıldırım, 2004: 4).

Afetler içsel ve dışsal olarak sınıflandırılabilir. İçsel afetler, toplumun kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan ve genellikle yangınlar ve salgın hastalıklar gibi biyolojik veya sosyo-ekonomik tehlikeleri içerir. Dışsal afetler ise, depremler, seller

ve kasırgalar gibi doğal süreçlerden kaynaklanır ve toplumun altyapısına, ekonomisine ve sosyal yapısına zarar verir. Her iki afet türü de, toplumların afetlere hazırlıklı olmalarını ve etkili müdahale stratejileri geliştirmelerini gerektirir. Bu, afet risk yönetimini ve azaltma planlarının oluşturulmasını, toplumların dayanıklılığını artırmak ve afetlerin etkilerini en aza indirmek için kritik öneme sahiptir (Moe ve Pathranarakul, 2006: 398'den aktaran Akar, 2014:187).

1.1.2. Tehlike

Tehlike kavramı, risk yönetimi ve güvenlik bilimlerinde merkezi bir öneme sahiptir. Bu kavram, bireylerin ve toplumların karşılaşabileceği riskleri anlamak ve önlemek için kullanılır. Tehlike, sadece doğayla ilintili afetler veya teknolojik kazalarla sınırlı değildir; günlük yaşamda karşılaştığımız birçok durum potansiyel tehlike içerebilir. Örneğin, trafikte bir aracın hız limitini aşması veya bir iş yerinde güvenlik önlemlerinin yetersiz olması gibi durumlar tehlike arz eder. Bu nedenle, tehlikelerin doğru bir şekilde tanımlanması, değerlendirilmesi ve yönetilmesi, zararların önlenmesinde hayati rol oynamaktadır. İnsan kaynaklı olaylar, özellikle eğitim ve farkındalık yoluyla azaltılabilirken, doğal ve teknolojik tehlikeler için daha kapsamlı önlemler ve hazırlıklar gerekmektedir (Demir, 2016: 199).

Tehlike kavramı, günlük yaşamımızda sıkça karşılaştığımız ve önlem almak için bilinçli olmamız gereken bir durumdur. Bununla bağlantılı olarak tehlikenin çeşitleri bulunmaktadır. *Fiziksel tehlikeler*; trafik kazaları veya doğayla ilintili afetler gibi somut olaylar olabilirken, *kimyasal tehlikeler* endüstriyel sızıntılar veya zehirli maddelerin yanlış kullanımı sonucu ortaya çıkmaktadır. *Biyolojik tehlikeler*; pandemiler veya gıda kaynaklı hastalıklar şeklinde kendini göstermektedir. *Psikolojik tehlikeler*, stres veya travma sonucu mental sağlığımızı etkilemektedir. *Sosyal tehlikeler* ise toplumsal çatışmalar veya siber zorbalık gibi durumlarla ilişkilendirilmektedir. Tehlikelerin öngörülebilir veya beklenmedik olması, onlara karşı hazırlıklı olmamızı ve risk yönetimi stratejileri geliştirmemizi gerektirir. Toplum olarak, tehlikelerin potansiyel etkilerini azaltmak ve güvenli bir çevre yaratmak için bilgi, teknoloji ve kaynakları etkin bir şekilde kullanmamız önemlidir. Bu durum, bireysel düzeyde alınacak önlemlerden, ulusal ve küresel politikalara kadar geniş bir yelpazede ele alınmalıdır (AFAD, 2023). Dünya Sağlık Örgütü

(WHO) tehlikeyi, “İnsan hayatını, mülkiyeti veya faaliyeti bir afete neden olacak şekilde olumsuz etkilemekle tehdit eden doğal ya da insan yapımı bir olaydır” şeklinde tanımlar (WHO/EHA’dan aktaran Çaki, 2022: 236).

Doğal tehlikeler, insanların hayatlarını beklenmedik şekillerde etkileyebilen ve kontrol edilmesi zor olaylardır. Bu olaylar depremler, seller, kasırgalar gibi fiziksel fenomenler olabilir ve sosyal sistemler üzerinde derin etkilere sahip olabilmektedir. Doğal tehlikelerin afetlere dönüşmesi, onların insan yaşamı, mülkiyet ve sosyal yapılar üzerinde yıkıcı etkileri olduğunda gerçekleşmektedir. Bu etkiler bireylerin güvenliği ve refahı, ekonomik istikrar ve toplumun genel işleyişi üzerinde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, afetlerin yönetimi ve önlenmesi, hem fiziksel hem de sosyal boyutları göz önünde bulundurarak kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir. Toplumların bu tür olaylara hazırlıklı olmaları ve etkili müdahale planları geliştirmeleri, potansiyel zararları azaltmada ve toplumların direncini artırmada hayati önem taşımaktadır (Güvel, 2001: 22).

Doğal ve teknolojik tehlikeler, toplumların karşı karşıya olduğu en ciddi sorunlardan bazılarıdır. Doğayla ilintili tehlikeler, öngörülemeyen ve ani bir şekilde ortaya çıkabilirken, teknolojik tehlikeler genellikle insan faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Her iki durumda da, bu tehlikelerin etkilerini azaltmak için proaktif önlemler almak ve risk yönetimi stratejileri geliştirmek gerekmektedir. Afet risklerinin coğrafi ve sosyoekonomik faktörlere göre değişkenlik göstermesi, yerel ve ulusal düzeyde çözümler gerektirmektedir. Bu bağlamda, tehlikelerin doğru bir şekilde tespit edilmesi ve etkili bir şekilde yönetilmesi, toplumların bu tür olaylara karşı direncini artırmakla beraber potansiyel zararları en aza indirmektedir (Demir, 2016: 200).

Tehlike ve afet kavramları, yaşanan olayların etkileri ve müdahale süreçleri açısından farklılık gösterir. Afet; doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar sonucunda meydana gelen ve toplumun normal işleyişini bozan, müdahale kapasitesinin ötesinde zararlara yol açan geniş bir terimdir. Afetlere yol açan doğa kaynaklı tehlikeler ise, yalnızca doğanın kendi güçleriyle meydana gelen ve insan müdahalesi olmaksızın ciddi zararlara yol açabilen olayları ifade eder. Bu ayrım, afet yönetimi ve risk azaltma stratejilerinin planlanmasında önemli bir rol oynar, çünkü

her tür afetin özgün dinamikleri ve gerektirdiği özel müdahale yöntemleri farklılık gösterir (Web-2).

1.1.2.1. Tehlike Türleri

Afetlere yol açan tehlikeler, etkileri ve kaynakları bakımından oldukça çeşitlilik gösterir. Doğal tehlikeler, depremler, kasırgalar, sel gibi doğanın kendi güçleri (doğanın kendi iç dinamikleri sonucu ortaya çıkan enerjinin vermiş olduğu tahribat insana etki ederse afet olarak tanımlanır) sonucunda meydana gelirken; insan kaynaklı tehlikeler, endüstriyel kazalar, çevre kirliliği ve savaş gibi insan faaliyetlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Teknolojik tehlikeler ise genellikle endüstriyel kazalar, nükleer sızıntılar gibi teknolojinin kontrol dışı sonuçlarından kaynaklanır. Afetlere yol açan karmaşık tehlikeler, hem insan hem de teknolojik etmenlerin bir araya gelmesiyle oluşur ve genellikle savaş veya büyük çaplı endüstriyel kazaları içerir. Afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri geliştirilirken, bu çeşitliliğin ve karmaşıklığın dikkate alınması hayati önem taşır. Afetlere yol açan tehlikelerin sınıflandırılması, onlara müdahale etme ve önleme yöntemlerinin belirlenmesinde kritik bir rol oynar. Son yıllarda afet risklerinin doğal ve insan kaynaklı olarak iki ana grupta incelenmesi, afetlere hazırlık ve müdahalede daha odaklı bir yaklaşım sağlamak amacıyla tercih edilmektedir (Kadıoğlu, 2011: 40).

Türkiye’de doğa kaynaklı tehlikeler, özellikle depremler, ekonomik ve sosyal yapı üzerinde derin etkiler bırakmaktadır. Afetlerin yol açtığı can ve mal kayıpları, altyapı hasarları ve üretimdeki aksamalar, Gayri Safi Milli Hâsıla’nın yıllık ortalama %3’üne denk gelen doğrudan ekonomik kayıplara yol açmaktadır. Bu durum, ülkenin sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve toplumsal güvenliği için ciddi bir engel teşkil etmektedir. Afet yönetimi ve risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesi, bu etkilerin minimize edilmesi için hayati önem taşımaktadır. Türkiye’nin afetlere karşı dirençli bir toplum ve ekonomi inşa etme yolunda atması gereken adımlar, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde iş birliği ve koordinasyon gerektirmektedir (Kalkınma Bakanlığının Onuncu Kalkınma Planı, 2014: 3)

Doğa veya insan kaynaklı tehlikeler sonucunda meydana gelen afetlerin tanımı ve sınıflandırılması, etkiledikleri toplumlar ve çevre üzerindeki geniş etki yelpazesi nedeniyle karmaşık bir konudur. *Fiziki boyut*, tehlikenin doğrudan neden

olduğu maddi hasar ve insan kayıplarını içerirken; *etkileşim boyutu*, tehlikenin toplumsal süreçlerle afete dönüşmesini açıklar ve sosyal, ekonomik ve psikolojik sonuçlarını kapsar. Afetlere yol açan belli başlı tehlike türleri şunlardır:

1.1.2.1.1. Deprem

Deprem, Dünyanın litosferinde meydana gelen ani enerji salınımı sonucu oluşan ve sismik dalgalar aracılığıyla yayılan bir doğa olayıdır. Bu enerji, yer kabuğunun farklı tabakaları arasındaki gerilimlerin birikmesi ve aniden serbest bırakılması ile ortaya çıkar. Sismik dalgalar, yer kabuğu boyunca hızla yayılır ve yeryüzünde sarsıntılar yaratır. Bu sarsıntılar, insan yapımı yapılar da dâhil olmak üzere çevreye zarar verebilir ve can kayıplarına yol açabilir. Depremlerin büyüklüğü, Richter ölçeği gibi ölçeklerle ölçülür ve bu ölçekler, depremin enerji seviyesini ve potansiyel etkilerini belirlemek için kullanılır. Depremlerin önceden tahmin edilmesi zor olsa da sismoloji bilimi, deprem riski yüksek bölgelerdeki insanları korumak ve zararları en aza indirmek için önemli bilgiler sağlamaktadır (Babüroğlu, 1998: 18). Depremler, doğanın en güçlü ve tahmin edilemez güçlerinden biridir. Yerin altındaki tektonik plakaların hareketi sonucu meydana gelirler ve saniyeler içinde büyük yıkıma yol açabilirler. Depremler; binaların çökmesine, altyapının hasar görmesine ve ne yazık ki can kayıplarına neden olabilir. Bu nedenle, deprem riski yüksek bölgelerde, binaların depreme dayanıklı olarak inşa edilmesi, acil durum eğitimlerinin verilmesi ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi hayati önem taşır. Deprem bilinci ve hazırlığı, bu doğal afetin yol açabileceği zararları en aza indirmek için kritik öneme sahiptir (Akyel, 2000: 141). Depremler, doğal afetler arasında en yıkıcı etkilere sahip olanlardan biridir ve çeşitli tehlikeleri beraberinde getirebilir. Yer kabuğunun ani hareketi sonucu, yamaçlarda kaya düşmeleri ve toprak kaymaları gibi olaylara da sebep olmaktadır. Ayrıca bu tür olaylar, ani sel ve taşkınlara yol açabilmektedir. Özellikle karlı bölgelerde, depremler çığ riskini artırabilir. Deniz altında gerçekleşen depremler ise tsunami oluşumuna neden olabilir. Yapısal hasarlar, özellikle elektrik ve doğal gaz sistemlerindeki arızalar yangın riskini artırırken, sanayi tesisleri ve kimyasal depolarda meydana gelen hasarlar büyük yangınlara ve çevresel felaketlere sebep olabilir. Bu nedenle, deprem riski taşıyan bölgelerde, afet yönetimi ve acil durum hazırlıkları elzemdir. Depremlerin potansiyel

etkilerini azaltmak için yapısal güçlendirmeler, erken uyarı sistemleri ve halkın bilinçlendirilmesi gibi önlemler alınmalıdır (Kundak ve Kadioğlu, 2011:7).

Depremlerin anlaşılması ve risklerin azaltılması için yapılan araştırmalar, deprem tehlikesi yüksek bölgelerde yaşayan insanlar için hayati önem taşımaktadır (Erinç, 2000: 236). Depremler, yer kabuğunun hareketleri sonucunda meydana gelir ve yeraltı suyu seviyeleri üzerinde önemli etkileri olabilir. Özellikle fay hatları bulunan ve yeraltı suyu bakımından zengin dolgu veya alüvyal alanlarda, zeminin gevşek yapısı ve suyun deprem sırasında hareket etmesi, hasarın artmasına neden olur. Depremler, yeraltı suyu seviyelerinde yukarı ve aşağı salınımlara yol açabilir, bu da su seviyesinin bir süre yüksek veya düşük kalmasına sebep olabilir. Ayrıca, depremler yeraltı suyunun kimyasal bileşiminde değişikliklere ve su kalitesinin geçici olarak bozulmasına yol açabilir. Bu etkiler, özellikle büyük ve şiddetli depremler sonucunda daha belirgin hale gelebilir ve altyapıya, örneğin kanalizasyon ve doğal gaz hatlarına zarar verebilir. Yeraltı suyu seviyelerindeki bu değişiklikler, depremin merkez üssüne yakın alanlarda daha yoğun olarak gözlemlenir ve bazen binlerce kilometre uzaktaki kuyularda bile su seviyesinde dalgalanmalara neden olabilir. Depremler, aynı zamanda yerleşim yerleri, tarımsal alanlar, ormanlar ve su kaynakları üzerinde de çevresel etkiler yaratabilir, akarsuların akış rejimini bozabilir ve toprak kaymalarının sayısını artırabilir (Atalay, 1997:25).

Depremler, Dünya'nın litosfer tabakasında meydana gelen dinamik hareketlerin bir sonucu olarak ortaya çıkar ve bu doğal olaylar, gezegenimizin jeolojik aktivitesinin en belirgin göstergelerinden biridir. Tektonik depremler, levha sınırlarındaki gerilimlerin aniden serbest bırakılmasıyla oluşur ve bu tür depremler genellikle büyük yıkıma yol açabilir. Volkanik depremler, genellikle daha küçük ve yerel etkileri olan, magmanın yer kabuğu içindeki hareketiyle ilişkilidir. Çökme depremleri ise yer altındaki boşlukların çökmesiyle meydana gelir ve etkileri genellikle çok lokalize olur. Depremlerin derinlikleri de önemli bir sınıflandırma kriteridir; sığ depremler daha yüzeyde meydana gelirken, derin depremler Dünya'nın daha derin katmanlarında gerçekleşir.

Türkiye'nin jeolojik konumu gereği deprem bölgesinde yer almaktadır. Akdeniz-Alp-Himalaya deprem kuşağı, sadece Türkiye için değil, tüm dünya için

önemli bir deprem aktivitesi alanıdır. Bu kuşak, Türkiye'nin topraklarının büyük bir kısmını kaplayarak, ülkenin altyapı ve yerleşim planlamasında önemli bir faktördür. Sanayi tesisleri ve barajlar gibi kritik yapıların bu kuşak üzerinde yoğunlaşması, olası bir deprem durumunda ciddi riskler oluşturabilir. Bu nedenle, deprem risk yönetimi ve dayanıklı yapı tasarımı, Türkiye'nin kentsel ve endüstriyel planlamasında hayati öneme sahiptir. Deprem bilincinin artırılması ve etkili önlem stratejilerinin uygulanması, bu doğal tehdit karşısında can ve mal kaybını en aza indirmek için gereklidir (TMMOB, 2012, s. 1). Depremler, Dünya'nın dinamik yapısının bir sonucu olarak meydana gelir ve ne yazık ki, bu doğal olayların önlenmesi mümkün değildir. Bilim insanları, depremleri daha iyi anlamak ve olası etkilerini azaltmak için sürekli çalışmalar yapmaktadırlar. Deprem tahmini, birçok faktörün etkileşimi nedeniyle karmaşık bir süreçtir ve kesin zaman veya yer tahminleri yapmak şu andaki teknolojik gelişmeyle mümkün olmamaktadır. Ancak, erken uyarı sistemleri ve yapısal dayanıklılığı artırmaya yönelik mühendislik çalışmaları ile deprem riskini azaltmak mümkündür. Toplumların depreme hazırlıklı olmaları, eğitim ve bilinçlendirme programları ile birlikte, deprem sırasında alınacak önlemler ve sonrasında yapılacak iyileştirme çalışmaları, zararları en aza indirir (İşçi, 2008: 959). Depremlerin önceden tahmin edilmesi, bilim insanları için büyük bir meydan okuma olmaya devam etmektedir. Modern bilim ve teknoloji, depremlerin ne zaman ve nerede gerçekleşeceğini kesin olarak öngörmek için yeterli değildir. İddia edilen bazı “deprem tahminleri” istatistiksel yanılgılara ve hilelere dayanmaktadır ve bilimsel bir temele sahip değildir. Gerçek ve işlevsel bir deprem tahmini; depremin tarihini, yerini ve büyüklüğünü içermelidir, ancak bu bilgiler genellikle eksiktir. Yine de, bilim insanları deprem aktivitesini inceleyerek ve istatistiksel modeller ile veri analizini kullanarak deprem olasılıklarını tahmin etme çalışmalarını sürdürmektedirler. Yeni teknolojiler ve yapay zekâ algoritmaları, depremleri daha iyi anlamak ve belki de bir gün önceden tahmin etmek için umut vaat ediyor (Can, 2022: 11).

Depremler, yalnızca jeolojik bir fenomen olmanın ötesinde, toplumlar üzerinde derin etkiler bırakan ve insanlık tarihi boyunca önemli dönüm noktaları oluşturan olaylardır (Güngör, 2019: 13,14,15). Depremler, dünyanın birçok bölgesinde yaşanan ve genellikle büyük can ve mal kayıplarına yol açan doğal

afetlerdir. Tektonik plakaların hareketi sonucu meydana gelen bu sarsıntılar, özellikle kentsel alanlarda ve altyapıların zayıf olduğu bölgelerde yıkıcı etkilere sahip olabilmektedir. Deprem riski taşıyan ülkeler, bu tehlikeyi azaltmak için çeşitli önlemler almakta ve deprem dayanıklı yapılar inşa etmeye çalışmaktadır. Ayrıca, erken uyarı sistemleri ve halkı bilinçlendirme programları ile deprem anında yapılması gerekenler konusunda eğitimler verilmekte, böylece olası zararların önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Ancak, depremlerin önceden tahmin edilememesi ve ani gerçekleşmesi, bu afetin getirdiği riskleri tamamen ortadan kaldırmayı zorlaştırmaktadır (Şahin-Sipahioğlu,2009: 369).

Dünyadaki depremler, genellikle üç ana kuşakta yoğunlaşır:

1. İlk kuşak, Pasifik Deprem Kuşağı olarak bilinir ve yeryüzündeki depremlerin yaklaşık %81'ini oluşturur. Bu kuşak, Şili'den başlayarak Güney Amerika'nın batı kıyıları boyunca, Kuzey Amerika üzerinden Japonya'ya ve oradan Güney Pasifik adalarına kadar uzanır.
2. İkinci kuşak, Alp-Himalaya Deprem Kuşağı'dır ve yeryüzündeki depremlerin %17'sini içerir. Bu kuşak, Akdeniz bölgesinden başlayarak Himalayalar'a ve oradan da Asya'nın iç kesimlerine doğru geniş bir alana yayılır.
3. Üçüncü ve son kuşak ise Atlantik Deprem Kuşağı'dır; Atlas Okyanusu'nun ortasındaki levha sınırlarında yer alır ve daha az sıklıkta depremlere rastlanır. Bu üç kuşak, dünya genelinde deprem aktivitesinin anlaşılmasında kritik öneme sahiptir ve deprem riski yönetimi ile ilgili stratejilerin geliştirilmesinde temel teşkil eder (Şahin-Sipahioğlu, 2009: 36).

Depremler, doğa kaynaklı tehlikeler arasında öngörülemez ve kaçınılmaz olaylar olarak bilinir ve tarihsel olarak insanlık için büyük kayıplara yol açmıştır. Özellikle altyapısı zayıf ve hazırlıksız toplumlar, bu felaketlerden en ağır şekilde etkilenmektedir. Örneğin, 21. yüzyıl, tarihin en yıkıcı afetlerinden bazılarını tanıklık etti. 2004 Hint Okyanusu depremi ve tsunami, 227.898 kişinin ölümüyle bu dönemin en ölümcül felaketi olarak kayıtlara geçti. Bu trajik olay, uluslararası toplumu daha etkili afet yönetimi ve erken uyarı sistemleri geliştirmeye teşvik etti. 2010 Haiti depremi ve 2008 Sichuan depremi gibi diğer büyük depremler de ciddi can

kayıplarına yol açtı ve kentsel planlama, inşaat standartları ve acil durum müdahale stratejileri üzerine yeniden düşünülmesini gerektirdi. Ekonomik açıdan, 2011 Tōhoku depremi ve tsunami, yaklaşık 360 milyar dolarlık maddi hasarla en pahalı doğal afet oldu ve bu, afet risk azaltma ve dayanıklılık yatırımlarının önemini vurguladı. 2023 Türkiye-Suriye depremi ise hem can kaybı hem de ekonomik zarar açısından 21. yüzyılın en büyük depremleri arasında yer aldı. Bu olaylar, doğal afetlere karşı daha hazırlıklı olmanın ve küresel dayanışmanın önemini hatırlatıyor.

20. yüzyılda yaşanan depremler sonucunda yaklaşık 1.6 milyon insanın hayatını kaybettiği ve trilyonlarca dolarlık ekonomik zararın meydana geldiği bilinmektedir. Tarihte, büyük doğal afetler sıkça yaşanmış ve bunlar genellikle derin izler bırakmıştır. Örneğin, 2011'de Japonya'yı vuran 9.0 büyüklüğündeki deprem ve ardından gelen tsunami, büyük bir yıkıma yol açmış ve binlerce insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Benzer şekilde, 2013'te Pakistan'da meydana gelen 7.7 ve 7.8 büyüklüğündeki depremler de ciddi hasara ve kayıplara sebep olmuştur. Bu tür olaylar, toplumların afetlere hazırlıklı olmalarının ve etkili müdahale sistemlerinin önemini vurgulamaktadır. İnsanlık, bu tür felaketlerden ders alarak daha dayanıklı yapılar inşa etme ve erken uyarı sistemlerini geliştirme çabasında olmalıdır. Bu veriler, depremlerin sadece anlık etkileriyle değil, uzun vadeli sosyo-ekonomik sonuçlarıyla da toplumlar üzerinde derin izler bıraktığını göstermektedir. Depremlere karşı dayanıklılığın artırılması, bilimsel araştırmalar ve teknolojik gelişmelerle mümkün olabilir ve bu, özellikle risk altındaki bölgelerde yaşayan insanlar için hayati önem taşımaktadır. Dünyada bazı deprem felaketlerine örnekler:

- 14 Ağustos 2021'de, Haiti'nin Tiburon Yarımadası'nda 7,2 büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. Depremin hiposantrı, başkent Port-au-Prince'in yaklaşık 150 kilometre batısında, Petit-Trou-de-Nippes yakınlarında, 10 kilometre derinlikteydi. Bu felaket, en az 2.248 kişinin ölümüne ve 12.763 kişinin yaralanmasına yol açtı. Ayrıca, 137.500'den fazla bina hasar gördü veya yıkıldı. Haiti'nin bu en son doğal afeti, ülkenin zaten var olan zorluklarına eklenmiş ve uluslararası toplumdan yardım çağrılarına neden olmuştur.
- Endonezya, 28 Eylül 2018'de, Sulawesi Adası'nda meydana gelen 7,5 büyüklüğündeki deprem ve ardından gelen tsunami ile büyük bir felaket

yaşadı. Bu doğal afet, 4 bin 300'den fazla insanın hayatını kaybetmesine ve binlerce kişinin yaralanmasına neden oldu. Pasifik Ateş Çemberi üzerinde yer alan Endonezya, sık sık deprem ve tsunamilerle sarsılmakta, bu da ülkenin doğal afetlere karşı savunmasızlığını göstermektedir. Bu tür felaketler, uluslararası toplumun dikkatini çekmekte ve afet risklerini azaltma konusunda daha fazla iş birliği ve dayanışma çağrısında bulunmaktadır.

- 2017 yılında İran'ın Kermanşah bölgesinde meydana gelen 7.3 büyüklüğündeki deprem, 630'dan fazla insanın hayatını kaybetmesine ve 8,100'den fazla kişinin yaralanmasına neden oldu.
- Aynı yıl Meksika'da yaşanan 7.1 büyüklüğündeki deprem ise 370 kişinin ölümüne ve binlerce kişinin yaralanmasına yol açtı.
- 2016'da İtalya'nın merkezinde gerçekleşen 6.2 büyüklüğündeki depremde ise 299 kişi yaşamını yitirdi. Bu tür felaketler, toplumları derinden etkileyerek, acil yardım ve uzun vadeli iyileşme çabalarını zorunlu kılar.
- kador, Afganistan, Nepal ve Çin'de yaşanan bu depremler, insanların hayatlarını kaybetmesine ve milyonlarca kişinin yaşam koşullarının değişmesine neden oldu. Bu olaylar, afetlere hazırlık ve acil durum müdahale kapasitesinin önemini vurgulamakta ve dünya çapında dayanıklılık ve yardım çabalarını güçlendirmek için uluslararası iş birliğinin gerekliliğini hatırlatmaktadır.
- Türkiye, Kahramanmaraş merkezli iki büyük depremle sarsıldı. Bu felaketler, on binlerce insanın yaşamını yitirmesine ve daha fazlasının yaralanmasına neden oldu. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), depremlerin büyüklüklerini ve etkiledikleri bölgeleri duyurdu. Ulusal ve uluslararası yardım ekipleri, enkaz altında kalanları kurtarmak ve yaralılara yardım etmek için seferber oldu. Bu zor zamanlarda, dayanışma ve destek, toplumun iyileşme sürecinde hayati önem taşımaktadır.

Depremler, Türkiye'nin tarihinde önemli bir yer tutmakta ve sık sık can ve mal kaybına yol açmaktadır. Örneğin, 17 Ağustos 1999'da meydana gelen Marmara

Depremi, Türkiye'nin yakın tarihindeki en büyük afetlerinden biri olarak kayıtlara geçmiştir. Bu deprem, özellikle Türkiye'nin sanayi ve nüfus açısından en yoğun bölgesi olan Marmara Bölgesi'nde büyük bir yıkıma yol açmış, resmi raporlara göre 17.480 kişinin hayatını kaybetmesine ve binlerce kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Depremin ardından, ülkede afet yönetimi ve kentsel dönüşüm konularında ciddi adımlar atılmış ve deprem riskine karşı farkındalık artmıştır. Bu trajik olay, Türkiye'nin afetlere hazırlıklı olma ihtiyacını ve altyapı güçlendirmenin önemini gözler önüne sermiştir (Güner, 2020:139). Türkiye, özellikle Marmara Bölgesi'nde yaşanan büyük depremlerin ardından, afet yönetiminde önemli adımlar atmıştır. Deprem yönetmeliklerinin güncellenmesi, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) kurulması, Doğal Afet Sigortaları Kurumu'nun (DASK) uygulamaya alınması, yapı denetiminin bağımsızlaştırılması ve kentsel dönüşüm projelerinin başlatılması bu adımlardan bazılarıdır. Ancak, 2023 Kahramanmaraş depremleri, bu önlemlerin yeterliliğini ve afetlere hazırlık durumumuzu yeniden gözden geçirmemiz gerektiğini göstermiştir. Bu tür felaketler, hem bireysel hem de toplumsal olarak daha fazla önlem alınması ve hazırlıklı olunması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu bağlamda afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri, bu tehditlerle başa çıkmak için hayati önem taşımaktadır. (Can, 2022: 9).

Depremler, Türkiye'nin karşı karşıya olduğu en ciddi afet risklerinden biri olarak kabul edilmekte ve bu konuda yapılan çalışmalar, deprem riskinin yönetilmesi ve azaltılması için devlet ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Devletin altyapı yatırımları, acil durum müdahale planları ve eğitim programları gibi temel sorumlulukları, deprem riskini azaltmada hayati rol oynamaktadır. Öte yandan, sivil toplum kuruluşları da toplumun bilinçlendirilmesi, dayanıklılığın artırılması ve acil durumda yardım faaliyetlerinde bulunarak depremlerle mücadelede kritik bir destek sağlamaktadır. Bu nedenle, etkili bir deprem yönetimi stratejisi, hem devletin güçlü liderliğini hem de sivil toplumun aktif katılımını gerektirmektedir. Depremlerle mücadelede bu tür bir çok yönlü yaklaşım, Türkiye'nin deprem riskini yönetme kapasitesini artırabilir ve toplumun bu doğal afet karşısında daha dirençli hale gelmesine katkıda bulunabilir. Örneğin 1999 Marmara Depremi, 2011 Van Depremi, 2020 İzmir Depremi ve 20 Şubat Kahramanmaraş depremi gibi büyük felaketler, deprem hazırlığı ve acil durum yönetimi konularında ciddi

alışmalar yapılmasının gerekliliğini ortaya koymuştur. Türkiye’de deprem araştırmaları ve eğitim programları, bu tür afet risklerine karşı toplumsal bilinci artırmak ve zararları en aza indirmek için devam etmektedir. Ayrıca, yapısal güçlendirme ve dayanıklı yapı inşası gibi önlemler, deprem riskini azaltma yönünde atılan adımlardandır. Türkiye’nin deprem geçmişi, gelecekteki riskleri daha iyi anlamak ve yönetmek için değerli bir kaynak teşkil etmektedir.

1.1.2.1.2. Sel

Sel, yoğun yağışlar, karların erimesi veya su yollarının taşması gibi çeşitli nedenlerle meydana gelen ve genellikle ani gelişen bir tehlikedir. Bu olay, suların normalde kuru olması gereken arazilere taşması sonucu oluşur ve dünya çapında depremden sonra en fazla can ve mal kaybına neden olan afetlere yol açar. Sel sırasında alınabilecek önlemler arasında yüksek noktalara çıkma, önemli eşyaların güvenli bir yere taşınması ve sel sularının bulunduğu alanlarda yrmemek yer alır. Sel ve taşkınlar, yerleşim yerlerine, tarım alanlarına ve turistik tesislere ciddi zararlar verebilir, bu nedenle etkili şehir planlaması ve acil durum yönetimi, sel riskini azaltmak ve olası zararları minimize etmek için hayati öneme sahiptir (şahin ve Sipahioğlu, 2007). Sel, suların normal akış alanları dışına çıkararak genellikle kuru olan yer yüzeylerini kaplaması olayıdır ve doğal bir afet olarak kabul edilir. Oluşum hızlarına göre yavaş, hızlı ve ani olmak üzere üç ana türde sınıflandırılır. Yavaş gelişen seller, genellikle bir hafta veya daha uzun süre içinde meydana gelir ve geniş alanlara yayılabilir. Hızlı gelişen seller birkaç gün içinde oluşurken, ani seller birkaç saat içinde etkili olabilir ve büyük zararlara yol açabilir. Selin oluşum yerine göre ise; kuru dere seli, kıyı seli, nehir seli, baraj ve gölet seli gibi farklı isimlendirmeler kullanılır. Özellikle ani seller, kısa sürede büyük hasarlara neden olabileceği için, bu tür doğal afetlere karşı hazırlıklı olmak ve gerekli önlemleri almak büyük önem taşır (Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü 2014: 132). Sel olayları, doğal tehlikeler arasında en yıkıcı etkilere sahip olanlardan biridir ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde ciddi zararlara yol açabilmektedir. Doğru arazi kullanımı, ormanların korunması, yerleşim ve sanayi bölgelerinin doğru seçimi, nüfus artışının kontrol altında tutulması ve altyapının güçlendirilmesi gibi önlemler, sel felaketlerinin etkilerini azaltabilir. Teknolojik imknların etkin kullanımı, erken uyarı sistemleri ve afet yönetimi eğitimleri, bu tür afetlere karşı hazırlıklı olmamızı sağlayarak can ve mal kaybını

minimize edebilir. Ayrıca, afet sonrası psikolojik destek ve toplumun dayanıklılığını artıracak sosyal hizmetler, afetin toplum üzerindeki uzun vadeli etkilerini hafifletebilir.

Sel baskınlarının küresel etkisi, özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerdeki insanlar için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Dünya Bankası'nın raporuna göre, yaklaşık 1.81 milyar insan, yani dünya nüfusunun %23'ü, önemli sel riski altındadır. Bu durum, özellikle Güney ve Doğu Asya'da yoğunlaşmıştır, zira bu bölgelerdeki büyük nehir havzaları, Indus, Ganges-Brahmaputra ve Mekong gibi, sık sık sel baskınlarına maruz kalmaktadır. Ayrıca, sel baskınları yoksullukla mücadelede kaydedilen ilerlemeleri tersine çevirebilir ve kalkınma perspektiflerini olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle, sel baskınlarına karşı dayanıklılığı artırmak ve en savunmasız toplulukları korumak için sistemli risk azaltma önlemleri hayati önem taşımaktadır. Ekonomik zararlar da göz ardı edilemez; sellerin neden olduğu yıllık zararın 96 milyar ABD dolarına ulaştığı tahmin edilmektedir. Bu veriler, sel baskınlarının küresel ölçekte ne kadar ciddi bir sorun olduğunu ve bu konuda acil eylem gerektiğini göstermektedir (Ersoy 2013: 61). Sel felaketleri, dünya genelinde ciddi zararlara yol açabilen doğal tehlikelerdendir. Türkiye'de yaşanan sel felaketlerinde ölümlerin önemli bir nedeni, dere yatakları gibi sel riski yüksek alanlara yapılan yerleşimler ve halkın sel felaketleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmamasıdır. Örneğin yakınlarda gerçekleşen Van-Başkale Esenyamaç Köyünde meydana gelen sel felaketi; dere yatağının evlerin yapılması ve bu konuda halkın yeterli bilince sahip olmamasından kaynaklanmaktaydı. Önlem almak için, sel riski taşıyan bölgelerde yapılaşmadan kaçınmak, sel bariyerleri gibi koruyucu yapılar inşa etmek, bodrum katlarını su geçirmez malzemelerle kaplamak ve hava durumu tahminlerini dikkat etmek önemlidir. Ayrıca, acil durum planları yapmak, ilk yardım gibi hayatta kalma becerilerini öğrenmek ve yüksek yerlere tahliye rotaları belirlemek hayati önem taşır. Sel sırasında, alçak noktalardan kaçınmak, sel sularına girmemek ve elektrikli cihazları fişten çekmek gibi önlemler almak gerekir. Bu tür önlemler, sel felaketlerinin yol açabileceği zararları azaltabilir ve can kayıplarını önleyebilir (AFAD, 2014b:76).

1.1.2.1.3. Heyelan

Heyelan, hem doğal hem de insan kaynaklı etkenlerin bir araya gelmesiyle meydana gelen karmaşık bir jeolojik süreçtir. Doğal kaya ve yapay dolgu malzemelerinin yer çekiminin etkisi altında eğim aşağı hareket etmesiyle karakterize edilir. Bu süreç, genellikle suyun toprak yapısını zayıflatması ve jeolojik yapıdaki değişiklikler gibi doğal faktörlerin yanı sıra, tarım, inşaat ve madencilik gibi insan faaliyetlerinin de etkisiyle tetiklenir. Heyelanlar, özellikle eğimli arazilerde ve zayıf jeolojik yapıya sahip bölgelerde ciddi hasarlara ve hatta can kayıplarına yol açabilir. Bu nedenle, heyelan riski taşıyan alanlarda dikkatli arazi kullanımı ve etkin önlem stratejileri geliştirmek büyük önem taşımaktadır (Kadioğlu, 2012). Heyelan, toprak veya yer kayması olarak bilinen, yer çekiminin etkisiyle eğimli yüzeylerde toprak veya kaya kütesinin aşağı doğru hareket etmesi olayıdır. Bu doğal afet, genellikle yağışın fazla olduğu, eğimin yüksek olduğu veya yer altı su seviyesinin arttığı bölgelerde meydana gelir. Heyelanlar, hızlarına ve hareket ettikleri malzemenin türüne göre sınıflandırılır ve bazen ani ve hızlı, bazen de yavaş ve sürekli olabilirler. Türkiye’de heyelanlar özellikle Karadeniz Bölgesi’nde, eğimin ve yağış miktarının fazla olduğu alanlarda sıkça görülür. Heyelanların önlenmesi için eğim stabilizasyonu, drenaj sistemlerinin iyileştirilmesi ve ağaçlandırma gibi çeşitli yöntemler uygulanabilir (Öztürk, 2020: 37). Kil tabakalarının yağmur sularını emerek şişmesi ve suya doyduğunda kayganlaşması, eğimli arazilerde heyelan riskini artırır. Heyelanlar, can ve mal kaybına yol açabileceği gibi, altyapıya ve doğal ortama da ciddi zararlar verebilir. Bu nedenle, heyelan riski taşıyan bölgelerde önleyici tedbirlerin alınması ve arazi kullanımının dikkatli planlanması büyük önem taşır (Özey, 2009: 80-82).

Heyelanlar, toplum üzerinde derin ve çeşitli etkilere sahip doğal afetlerdir. Heyelanlar toplulukların yaşam alanlarını, ekonomik yapılarını ve sosyal ilişkilerini önemli ölçüde etkileyebilir. Özellikle, Türkiye gibi jeolojik, iklimik ve coğrafik özellikleri nedeniyle heyelan olaylarının sıkça yaşandığı ülkelerde, bu etkiler daha da belirgindir. Heyelanlar, insanların yerinden edilmesine, can ve mal kaybına yol açabilir ve bu durum, travma, yoksulluk ve toplumsal dışlanma gibi uzun vadeli sosyal sorunlara sebep olabilir. Ayrıca, heyelanlar altyapıyı ve tarım arazilerini tahrip ederek ekonomik kayıplara neden olur ve bu da toplumun genel refah düzeyini

düşürebilir. Etkili mücadele ve önleme stratejileri, heyelanlara sebep olan çevresel değişkenlerin anlaşılmasını ve bu afetlerin sosyal etkilerinin azaltılmasını gerektirir. Heyelan duyarlılık haritaları ve risk değerlendirmeleri, bu tür tehlikelerin sosyolojik etkilerini azaltmada önemli araçlardır.

Heyelanların önlenmesi ve etkilerinin azaltılması için, risk altındaki bölgelerde jeolojik araştırmalar yapmak, altyapıyı güçlendirmek ve halkı bilinçlendirmek gibi önlemler büyük önem taşımaktadır (AFAD, 2015a). Avrupa’da meydana gelen heyelanlar, genellikle altyapıya (yollar, demiryolları, boru hatları vb.) ve mülkiyete (binalar, tarım arazileri vb.) büyük zararlar vererek ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Heyelan risk değerlendirmesi ve ekonomik kayıpların anlaşılması üzerine yapılan bilimsel çalışmalar, bu afet riskinin karmaşık etkilerini daha iyi anlamak ve etkili önlemler almak için önem taşımaktadır (Kadıoğlu, 2012:172).

1.1.2.1.4. Tsunami

Tsunami, Japonca’da ‘liman dalgası’ anlamına gelir ve deniz altında meydana gelen büyük tektonik hareketler sonucu oluşan dev dalgaları ifade eder. Bu doğal olaylar, genellikle depremler, volkanik patlamalar veya yer altı kaymaları gibi etkenlerle tetiklenir. Tsunamiler, okyanus tabanında biriken enerjinin serbest bırakılmasıyla oluşur ve bu enerji, su yüzeyinde uzun mesafelere yayılan büyük dalgalara dönüşür. 1896’da Japonya’yı vuran Büyük Meiji Tsunamisi, tarihte en yıkıcı tsunamilere örnek olarak gösterilir ve bu felaket, uluslararası yardım çağrılılarıyla dünya dillerine ‘tsunami’ teriminin yayılmasına katkıda bulunmuştur. Tsunamiler, sadece denizcilik ve kıyı bölgeleri için değil, aynı zamanda küresel topluluk için de önemli doğal tehlikelerdir ve bu yüzden tsunami uyarı sistemleri gibi önleyici tedbirler alınmıştır. Tsunamiler, özellikle Pasifik Okyanusu’nda, tektonik plaka hareketlerinin yoğun olduğu bölgelerde sıkça meydana gelir. Bu dev dalgalar, okyanus tabanının ani yükselmesi veya alçalmasıyla oluşur ve genellikle yüzlerce kilometre uzunluğunda dalga boylarına sahiptir. Tsunamilerin diğer deniz dalgalarından en büyük farkı, suyun kendisinin değil, enerjinin hareket etmesidir; bu da tsunaminin açık denizde yüksekliği az olsa da, kıyıya vurduğunda büyük bir güçle yükselmesine neden olur. Kapalı havzalarda, körfezlerde ve göllerde ise, rüzgar veya depremler sonucu oluşan dalgalar, genellikle ‘seiche’ veya ‘salınım’ olarak adlandırılır ve bunlar, tsunamilerden farklı olarak, suyun kendisinin bir yandan diğer

yana hareket ettiği, genellikle daha küçük periyotlu ve daha az yıkıcı dalgaları ifade eder. Tsunamilerin ve salınımların doğası ve etkileri, yerel coğrafya ve su derinliği gibi faktörlere bağlı olarak değişiklik gösterir. Tsunamilerin oluşumu ve etkileri üzerine yapılan bilimsel çalışmalar, bu fenomenin anlaşılmasına ve tahmin edilmesine yardımcı olmuştur, ancak tam olarak öngörülebilirliği hala zor bir konudur. Tsunami dalgaları, okyanusun derinliklerinde çok hızlı hareket eder ve kıyıya ulaştığında, yüksekliği 30 metreyi aşan dalgalarla büyük yıkıma yol açabilir. Tsunamiye karşı alınabilecek önlemler arasında, erken uyarı sistemlerinin kurulması, acil durum planlarının yapılması ve kıyı bölgelerindeki yapıların tsunamilere dayanıklı hale getirilmesi yer alır. Ayrıca, toplumun bu tür afetlere karşı bilinçlendirilmesi ve hazırlıklı olması, olası zararların azaltılmasında önemli bir rol oynar (Carnegie, Lewon ve Shomali, 2008: 565, akt. Çoban,2021:32).

1.1.2.1.5. Çığ

Çığlar, dağlık bölgelerde yaşayan insanlar ve bu alanları ziyaret edenler için ciddi bir tehlike oluşturabilir. Bu doğal olaylar genellikle aşırı kar yağışı, hızlı erime, yağmur, sıcaklık değişiklikleri veya bir sarsıntı gibi tetikleyici faktörler sonucunda meydana gelir. Çığ riskini azaltmak için, karın yapısını ve dağ yamaçlarının eğimini anlamak, uygun yapısal önlemler almak ve çığ uyarı sistemlerini geliştirmek önemlidir. Ayrıca, çığ bölgelerindeki insanların eğitimi olmaları ve acil durum planlarına sahip olmaları hayati önem taşır. Çığlar, doğanın güçlü ve öngörülemez güçlerinden biri olduğu için, dağlık alanlarda güvenliği sağlamak adına sürekli araştırma ve hazırlık yapılmalıdır (AFAD, 2014a). Çığlar, genellikle bitki örtüsünün olmadığı dağlık ve eğimli arazilerde, kar kütesinin iç veya dış kuvvetlerin etkisiyle harekete geçmesi sonucu meydana gelir. Yoğun kar yağışı, dik eğimler, yüksek sıcaklıklar, rüzgar yönü ve ormansızlaşma gibi faktörler çığ oluşumuna katkıda bulunabilir. Örneğin, yoğun kar yağışı, çığın başlaması için gerekli dengesiz alanlarda kar birikmesine neden olurken, dik eğimler yer çekiminin etkisiyle karın hızla aşağı kaymasına yol açar. Ayrıca, yüksek sıcaklıklar kar tabakasının erimesine ve üzerinde yeni bir kar katmanının birikmesine sebep olabilir, bu da kaygan bir yüzey oluşturarak çığ riskini artırır. Rüzgarın yönü de, yamaçlarda kar birikimini etkileyen bir faktördür ve şiddetli rüzgarlar, büyük kar kütlelerinin birikmesine ve potansiyel bir çığın tetiklenmesine neden olabilir. Ormansızlaşma ise, bitki örtüsünün

doğal afetlere karşı koruyucu etkisini azaltarak çığ riskini artırır. Kış sporları, depremler ve patlayıcı maddeler gibi insan kaynaklı etkinlikler de çığ oluşumunu tetikleyebilir. Çığlar, can ve mal kaybına yol açabilecek güçlü doğal tehlikelerdir ve bu nedenle çığ riski taşıyan bölgelerde önceden hazırlık yapmak ve afet lojistiği planlaması gerçekleştirmek önemlidir(Carnegie, Lewon ve Shomali, 2008: 565, akt. Çoban,2021:33). Çığlar, genellikle yüksek dağlık bölgelerde görülür ve karın, yer çekimi etkisiyle yamaçtan aşağı doğru hızla kayması sonucu meydana gelir. Bu süreç, karın katmanlarının birikmesi ve bu katmanlar arasındaki bağın zayıflaması ile tetiklenir. Çığlar, hem insanlar hem de yapılar için büyük tehlike arz eder ve bu yüzden çığ riski olan bölgelerde özel önlemler alınır. Dağlık alanlarda çığ riskinin tahmin edilmesi ve önlenmesi, Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Analitik Hiyerarşik Süreç (AHS) yöntemleri kullanılarak yapılan detaylı analizlerle mümkündür. Bu yöntemler, çığ tehlike haritalarının oluşturulmasında etkili olup, böylece çığ başlama bölgelerinin belirlenmesine ve riskin azaltılmasına yardımcı olmaktadır. Örneğin, eğim ve yükseklik gibi topografik parametreler, çığ oluşumunu etkileyen önemli faktörlerdir ve bu parametrelerin analizi, potansiyel çığ başlama bölgelerinin tespit edilmesinde kritik rol oynar. Dağlık alanlarda çığ riski, özellikle kış aylarında ve karın yoğun olduğu dönemlerde ciddi bir tehlike arz etmektedir. Ormanlar, bu riski azaltmada önemli bir doğal bariyer görevi görür. Çünkü ağaçlar, karın birikmesini ve kar kütesinin ani hareketini engelleyerek çığ oluşumunu önleyebilir veya etkisini azaltabilir. Bu sebeple, çığ tehlikesi bulunan bölgelerdeki halk, mevcut ormanların korunmasına büyük önem vermektedir. Ağaçlandırma çalışmaları ve teknik koruma yöntemlerinin birleştirilmesi, çığ zararlarını azaltmak için etkili stratejiler arasında yer alır. Türkiye’de çığ olayları, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sıkça görülmekte ve bu bölgelerde çığ koruma ormanlarının kurulması ve etkin yönetimi, çığ riskini azaltma konusunda hayati önem taşımaktadır (Geray, 1997: 91). Örneğin, Van’ın Bahçesaray ilçesinde Şubat 2020 tarihinde meydana gelen çığ felaketinde 42 insan hayatını kaybetmiş ve yollar günlerce ulaşıma kapanmıştı.

1.1.2.1.6. Kasırğa

Kasırğa, Türk Dil Kurumu’na göre, rüzgâr çizelgesinde hızı 64 veya daha fazla deniz mili olan ve kuvveti 12 ile gösterilen rüzgâra verilen isimdir. Aynı zamanda, duyguların patlak veriş veya büyük heyecan, coşku gibi anlamlara da

gelmektedir. Eski Türkçe’de ‘titretmek, sallamak’ anlamına gelen ‘kas-’ fiilinden türetilmiştir (Carnegie, Lewon ve Shomali, 2008: 350 akt., Aydın, 2014: 31). Kasırgalar, dünya genelinde farklı isimlerle bilinirler ve genellikle tropikal bölgelerde meydana gelirler. Bu doğal tehlikeler, şiddetli rüzgârlar, yoğun yağışlar ve yüksek dalgalarla karakterize edilir ve özellikle kıyı bölgelerinde büyük yıkımlara yol açabilirler. Bangladeş, Filipinler ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde yaşanan büyük kasırgalar, insan hayatını ve ekonomiyi derinden etkileyen felaketlere dönüşebilir. Katrina Kasırgası gibi tarihe geçen olaylar, kasırgaların ne kadar yıkıcı olabileceğinin acı bir hatırlatıcısıdır. Ancak, modern meteoroloji ve erken uyarı sistemleri sayesinde, kasırgaların olası etkilerini önceden tahmin etmek ve halkı uyarmak mümkündür. Bu sistemler, kasırga hazırlıklarında kritik bir rol oynar ve potansiyel zararları azaltmada önemli bir araçtır. İklim değişikliği ve küresel ısınmanın etkileriyle birlikte, kasırgaların sıklığı ve şiddeti üzerine yapılan araştırmalar, bu konuda daha fazla bilgi edinmemizi ve daha etkili önlemler alabilmemizi sağlamaktadır (Yavaş, 2005: 20).

1.1.2.1.7. Volkanizma

Volkanizma, Dünyanın iç yapısını ve gezegenimizin dinamik doğasını anlamamızda kilit bir rol oynar. Bu süreç, yer kabuğunun altında bulunan kayaçların, yüksek sıcaklık ve basınç altında eriyerek magma oluşturması ve bu magmanın konveksiyonel akımlar yardımıyla yüzeye doğru hareket etmesiyle gerçekleşir. Yüzeye ulaştığında, magma lav olarak bilinir ve volkanlar aracılığıyla dışarı atılır. Bu olaylar sırasında, volkanik kül, gaz ve diğer piroklastik materyaller de fıskırabilir. Volkanizma, aynı zamanda yeni kara parçalarının oluşumuna ve mevcut olanların şekillenmesine katkıda bulunur, böylece gezegenimizin yüzeyini sürekli olarak yeniden şekillendirir (Şahin ve Sipahioğlu, 2003; Hoşgören, 2000). Volkanlar, gezegenimizin en etkileyici doğa olaylarından biridir. Yer kabuğunun altındaki magmanın yüzeye doğru hareket etmesiyle oluşan volkanik faaliyetler, sadece lav püskürmesiyle değil, aynı zamanda gaz emisyonları, kül çıkışı ve termal aktivite gibi çeşitli şekillerde kendini gösterir. Bu süreçler, volkanların çevresindeki ekosistemleri ve insan topluluklarını etkileyebilir, aynı zamanda yeni arazi formları ve minerallerin oluşumuna katkıda bulunur. Volkanbilimciler, volkanların aktivitesini izleyerek, potansiyel tehlikeleri önceden tahmin etmeye çalışır ve bu bilgiler, afet yönetimi ve

risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesinde önemli bir yer tutar. Volkanlar, Dünyanın dinamik doğasının bir parçası olarak, hem yıkıcı güçleriyle hem de yaşam için gerekli elementleri sağlamalarıyla hayranlık uyandırır (Erinç, 2000: 206). Volkanizma olayında geçmişe dönük bilgiler (kayaç yapısı, püskürme şekli vb. gibi) püskürmenin yaşandığı yerlerde bulunan materyaller incelenerek elde edilmektedir. Bunun yanında sualtı volkanizmasının oluşumuna ilişkin bilgilerimizin büyük bir kısmı ise geçmiş volkanizmaların izleri doğrultusunda yorumlama yapılarak elde edilmektedir. Volkanizma, dünya tarihi ve coğrafyası üzerinde derin etkiler bırakan çift yönlü bir doğa olayıdır. Yıkıcı gücüyle medeniyetleri yok edebilir, toplu ölümlere yol açabilir ve iklim değişikliklerini tetikleyebilirken, aynı zamanda verimli topraklar ve yeni yaşam alanları yaratarak yapıcı bir rol de üstlenir. Anadolu coğrafyası, bu etkileşimin canlı tanıklarıyla doludur. Kula'daki antik ayak izleri, Çatalhöyük'teki duvar resimleri ve Strabon gibi tarihçilerin eserleri, volkanizmanın insanlık tarihiyle iç içe geçmiş olduğunu gösterir. Volkanların mitolojik önemi de bu etkileşimin bir yansımasıdır; Vulcanus ve Hephaistos gibi figürler, volkanların gücünü ve insan hayatındaki yerini simgeler. Volkanizmanın bu çift yüzü, hem korku hem de hayranlık uyandırır ve Anadolu'nun zengin kültürel mirasında kendine özgü bir yer bulur.

1.1.2.1.8. Yangınlar

Yangınlar; ekosistemlerin dinamik yapısı, çok çeşitli iç ve dış faktörlerin etkileşimiyle şekillenir. Orman yangınları, bu faktörler arasında özellikle önemli bir yere sahiptir çünkü hem ekosistem yapısını hem de tür çeşitliliğini etkileyebilir. Örneğin, Afrika savanları ve Akdeniz makilikleri gibi yangına bağımlı ekosistemlerde, yangınlar ekolojik sürekliliği ve türlerin evrimsel adaptasyonunu destekleyen doğal bir süreçtir. Yangınların sıklığı, şiddeti ve mevsimselliği, ekosistemlerin sağlığı ve türlerin hayatta kalması üzerinde doğrudan etkilidir. Bu nedenle, yangın yönetimi ve kontrolü, ekosistem sağlığını korumak ve biyolojik çeşitliliği desteklemek için hayati önem taşır. Yangınların ekosistem üzerindeki etkilerini anlamak, sürdürülebilir çevre yönetimi ve koruma stratejilerinin geliştirilmesinde temel bir rol oynar. Yangınlar, oluşum nedenlerine göre doğal ve insan kaynaklı olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır. Doğal yangınlar, adından da anlaşılacağı gibi, yıldırım düşmesi, volkanik aktiviteler ve diğer doğa olayları sonucu

kendiliğinden meydana gelir. Bu tür yangınlar, ekosistemler için hem yıkıcı hem de yenileyici rol oynayabilir; örneğin, bazı bitki türleri yangın sonrası tohumlarını çimlendirirken, bazı hayvanlar için yaşam alanlarını kaybetme riski oluşturur. İnsan kaynaklı yangınlar ise genellikle kasıtlı veya ihmâl sonucu ortaya çıkar ve ormanlık alanlar, yerleşim yerleri ve tarım arazileri için ciddi tehditler oluşturabilir. Örneğin Diyarbakır ve Mardin illerinde 2024 yılında insan kaynaklı olarak meydana gelen yangınlar, birçok can ve mal kaybına yol açmıştır. Bunun yanında Antalya ve Muğla illerinde 2023 yılından insan kaynaklı olarak meydana gelen orman yangınlarının çapı çok geniş alanlara yayılmış, kontrol altına alınmayı zorlaştırmıştır. Bu felakette ciddi can, mal kaybına neden olmuş ve ormanlarda yaşayan birçok canlının yaşam alanını yok olmuştur. Bu durum doğaya zarar vermiştir.

Her iki yangın türü (doğal ve insan kaynaklı) de, özellikle iklim değişikliğinin etkileri arttıkça, yönetimi ve önlenmesi konusunda dikkatli stratejiler gerektirir (Akyel, 2007: 13). Yangınlar, özellikle yaz aylarında sıcaklıkların artmasıyla daha sık görülen ve ciddi zararlara yol açabilen doğal tehlikelerdir. Etkili yangın mücadelesi ve koruma için yangının doğasını anlamak ve gerekli önlemleri almak hayati önem taşır. Türkiye’de orman yangınları, özellikle Ege, Akdeniz ve Marmara bölgelerinde sıkça meydana gelmekte ve bu yangınlar hem doğal hem de beşeri faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Orman yangınlarının önlenmesi tamamen mümkün olmasa da, yangın riskini azaltmak ve olumsuz sonuçlarını en aza indirmek için çeşitli önlemler alınabilir. Bu önlemler arasında, orman idaresi, belediyeler ve köy tüzel kişilikleri gibi farklı kurumlar arasındaki koordinasyonun iyileştirilmesi, ormanlardaki yanıcı maddelerin azaltılması, piknik alanları, yol kenarları ve ormanların çöplerden arındırılması yer almaktadır. Ayrıca, yangın risklerine karşı ormanlara giriş çıkışın denetim altına alınması ve yangına hassas bölgelerde özellikle genç ağaçların bulunduğu ormanlarda, orman bakımlarının aksatılmadan yapılması gerekmektedir. Türkiye’nin coğrafi konumu itibarıyla yangınlar tamamen önlenemese de, alınacak önlemlerle bu yangınların ve olumsuz sonuçlarının en aza indirgenmesi mümkündür ve ülkenin geleceği ile sürdürülebilir ormancılık faaliyetleri açısından son derece önemlidir.

1.1.2.1.9. Nükleer, Biyolojik, Kimyasal Saldırıları ve Kazalar

KBRN (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer) maddeleri, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehlikeleri ifade eden geniş bir terimdir ve bu maddelerin kontrolsüz yayılımı, insan sağlığı ve çevre için ciddi riskler taşımaktadır. Kimyasal maddeler, özellikle endüstriyel kazalar, terör saldırıları veya doğal afetler sonucunda yayılabilir ve yanıcı, patlayıcı, aşındırıcı veya zehirli özellikleri nedeniyle tehlike arz edebilir. Biyolojik maddeler, mikroorganizmaların veya toksinlerin kaza veya kasıtlı maruziyeti sonucu salgın hastalıklara yol açabilir. Radyolojik olaylar, radyoaktif maddelerin yaydığı ısı ve ışığa maruz kalma ile ilişkilidir ve yüksek dozda radyasyon, ciddi sağlık sorunlarına neden olabilmektedir. Nükleer olaylar ise atomun parçalanması veya birleşmesi sonucu ortaya çıkan yüksek enerji nedeniyle geniş alanlara zarar verebilir ve etkileri uzun süreli olabilir. Bu nedenle, KBRN maddelerinin güvenli kullanımı, depolanması ve taşınması, olası kazaların önlenmesi ve acil durumlarda hızlı ve etkili müdahale için gerekli önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır (Sivil Savunma: 2016: 27). KBRN; kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer tehlikeleri ifade eden bir terimdir ve bu tür tehlikelerin insan hayatı üzerindeki etkileri, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte artan bir öneme sahiptir. KBRN olayları sanayi kazaları, terör saldırıları gibi çeşitli sebeplerle meydana gelebilir ve bu durumlar, halk sağlığı ve çevre için ciddi riskler oluşturabilir. Bu nedenle, yetkili makamlar tarafından tehlikeli maddelerin tespiti, teşhisi ve zararsız hale getirilmesi için gerekli kanuni düzenlemeler yapılmıştır. KBRN olaylarına müdahalede beş temel unsur bulunmaktadır: Hazırlık, algılama, korunma, dekontaminasyon ve müdahale. Bu unsurların etkin bir şekilde yönetilmesi, KBRN olaylarının olumsuz etkilerini azaltmak ve halk sağlığını korumak için kritik öneme sahiptir (Sivil Savunma: 2016:27). KBRN maddelerin yanlış ellere düşmesi veya kazara serbest bırakılması, modern dünyada ciddi güvenlik endişelerine yol açmaktadır. Bu tür maddelerin insanlar ve çevre üzerindeki etkileri genellikle yıkıcı olup, tespiti ve kontrolü zor olabilir. Özellikle şehirleşme ve sanayileşme ile birlikte, bu tür tehlikelerin potansiyel etkileri artmaktadır. Türkiye’de ve çevre ülkelerde bulunan nükleer santraller, sağlıksız kentleşme ve sanayi tesisleri, olası bir KBRN olayında büyük bir risk oluşturabilir. Bu nedenle, KBRN güvenliği, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde sürekli dikkat ve önlem gerektiren bir konudur. Geçmişte yaşanan şarbon vakaları, sarin gazı saldırıları ve Çernobil gibi nükleer kazalar, bu tür

tehditlerin ciddiyetini ve etkilerini gözler önüne sermektedir. Bu tür afetlerin önlenmesi ve etkilerinin azaltılması için, ilgili teknolojilerin güvenli kullanımı, etkin acil durum planlaması ve halkın bilinçlendirilmesi hayati önem taşımaktadır (Tarı 2008: 8).

1.1.2.1.10. Mülteci ve Sığınmacı Devinimleri

Dünya genelinde göçmen akımları, özellikle doğu ve güney bölgelerinden kuzey ve batıdaki gelişmiş ülkelere doğru yönelmektedir. Bu eğilim, çeşitli nedenlerle, aralarında Amerika Birleşik Devletleri, Almanya, İsveç, Fransa, İngiltere, Kanada, Belçika, Hollanda, İsviçre ve Avusturya'nın da bulunduğu ülkelerin mülteci başvurularında ilk tercihler olmasına yol açmıştır. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2024 yılında yayımladığı Global Trends raporuna göre, 2023 sonunda dünya genelinde 117.3 milyon kişi zulüm, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri ve kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar nedeniyle zorla yerinden edilmiştir. Göçmen ve mülteci adayları, daha iyi bir gelecek umuduyla Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya gibi kıtaları tercih etmektedirler. Bu bölgelerdeki ülkeler, göçmenlerin entegrasyonu ve desteklenmesi konusunda çeşitli politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır. Ancak bu süreç, hem göçmenler hem de ev sahibi toplumlar için karmaşık zorluklar barındırmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014: 277). Küresel kriz bölgeleri ve mülteci istatistikleri, dünya genelindeki zorunlu göç hareketlerinin boyutunu ve karmaşıklığını gözler önüne sermektedir. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2024 yılında yayımladığı Global Trends raporuna göre, 2023 yıl sonu itibarıyla dünya genelinde zulüm, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri ve kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar nedeniyle zorla yerinden edilmiş kişi sayısı 117,3 milyonu bulmuştur. 2024 yılının ilk dört ayında bu sayının 120 milyonu aşması beklenmektedir. Zorla yerinden edilmiş kişilerin %73'ü sadece beş ülkeden gelmektedir: Afganistan, Suriye Arap Cumhuriyeti, Venezuela, Ukrayna ve Güney Sudan. Bu durum, küresel mülteci krizinin sadece belirli bölgelerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda evrensel bir sorun olduğunu vurgulamaktadır. Mültecilerin büyük çoğunluğu, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde yaşamakta olup, bu ülkelerin zaten mevcut ekonomik ve sosyal zorluklarına ek bir yük getirmektedir. Uluslararası toplumun bu krize yönelik koordineli ve kapsamlı bir yaklaşım benimsemesi, mültecilerin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılamak için hayati önem

taşımaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu, sığınmacı ve mülteci akışında önemli bir rol oynamaktadır. Bu durum, Türkiye'nin vize politikalarının esnekliği, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) varlığı, insan kaçakçılığının kurumsallaşması ve yabancıların denetimi konusundaki zorluklar gibi çeşitli faktörlerle daha da karmaşık hale gelmektedir. Özellikle Suriye'den gelen mültecilere uygulanan açık kapı politikası, Türkiye'yi göçmenler için bir hedef ülke yapmıştır. Avrupa Birliği'nin (AB) mülteci ve sığınmacı kabulünde kısıtlı ve seçici politikaları, Türkiye üzerinde ulusal göç politikasında değişiklik yapılması için baskı oluşturmuş ve bu durum, düzensiz göçmenlerin ülkede kalıcı hale gelmelerine yol açmıştır. Bu göç hareketleri, sosyal ve kültürel yapıda, yasal düzenlemelerde ve ekonomik kaynaklarda önemli değişikliklere ve zorluklara neden olmaktadır (Kartal ve Başçı, 2014: 278).

1.1.2.1.11. Salgın Hastalıklar

Biyolojik tehlikeler, bakteri, virüs ve mantar gibi mikroorganizmaların neden olduğu ve genellikle hızlı yayılan enfeksiyon hastalıklarıdır. Bu tür felaketler, insan ve hayvan popülasyonları üzerinde yıkıcı etkilere sahip olabilir ve geniş çaplı sağlık krizlerine yol açabilir. Örneğin, 1918 İspanyol Gribi veya daha yakın zamanda 2019'da başlayan COVID-19 pandemisi gibi tarihi olaylar, biyolojik afetlerin küresel etkilerini gözler önüne sermiştir. Bu tür olaylara hazırlıklı olmak için, hükümetler ve sağlık kuruluşları sürekli izleme, erken uyarı sistemleri, aşı geliştirme ve halk sağlığı eğitimi gibi önlemler almakta ve bu konuda uluslararası iş birliği yapmaktadır. Biyolojik afetlere karşı etkili mücadele, multidisipliner bir yaklaşım gerektirir ve bu, bilim insanları, sağlık profesyonelleri, politika yapımcıları ve toplumun tüm kesimlerinin katılımını zorunlu kılar. (SHARMA, 2020:36). Salgın hastalıklar insanlık tarihi boyunca toplumları ve medeniyetleri derinden etkilemiştir. Antik çağlardan bu yana, salgınlar sadece insan hayatını değil, aynı zamanda ekonomileri, savaşları ve hatta dünya güç dengelerini değiştirmiştir. Örneğin, 14. yüzyılda Avrupa'yı kasıp kavuran Kara Veba, nüfusun büyük bir kısmının ölümüne ve sosyal yapının çöküşüne yol açmıştır. Yine 1918 İspanyol Gribi, milyonlarca insanın ölümüne ve birçok ülkenin ekonomik yapısının sarsılmasına neden olmuştur. Modern tıp ve halk sağlığı önlemleri gelişmiş olsa da, 21. yüzyılın başında COVID-19 pandemisi gibi yeni salgınlar, küresel toplumların ne kadar kırılgan olduğunu bir kez

daha göstermiştir. Tarih boyunca salgın hastalıklar, insan topluluklarının dayanıklılığını ve adaptasyon yeteneğini sınamış, aynı zamanda bilim ve tıbbın ilerlemesine de katkıda bulunmuştur(Yılmaz, 2017:27). Tarih boyunca, insanlık çeşitli hastalıklarla mücadele etmiştir ve bu hastalıklar hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli sorunlara yol açmıştır. Sanayileşme ve küreselleşme ile birlikte, hastalıkların yayılma hızı ve kapsamı artmış, bu da toplum sağlığı üzerinde daha büyük etkilere neden olmuştur. Özellikle yoğun insan hareketliliğinin olduğu iş yerleri, okullar ve toplu taşıma gibi alanlar, hastalıkların hızla yayılmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum, toplum sağlığı politikalarının ve bireysel korunma yöntemlerinin geliştirilmesinin önemini artırmıştır. Hastalıkların yayılmasını kontrol altına almak için uluslararası iş birliği ve bilgi paylaşımı, modern dünyada hayati önem taşımaktadır (Turnock, 2012: 4). Felaketlerin yayılması, salgın hastalıkların ortaya çıkmasına ve hızla yayılmasına neden olabilir. Özellikle küreselleşme ile birlikte, bulaşıcı hastalıkların sınırlar ötesi yayılma riski artmaktadır. Bu durum, uluslararası iş birliği ve dayanışmanın önemini artırırken, salgınlar sadece sağlık sistemlerini değil, ekonomik ve sosyal yapıları da etkileyebilmektedir. Tarihin en ölümcül pandemilerinden biri olan İspanyol Gribi, 1918-1920 yılları arasında dünya nüfusunun yaklaşık üçte birini etkileyerek, 50 milyon civarında insanın ölümüne yol açmıştır. Bu salgın, özellikle sağlıklı genç yetişkinleri etkileyen bir özelliğe sahipti ve I. Dünya Savaşı'nın son aylarında tüm dünyayı etkisi altına almış, savaşın sona ermesinde önemli bir etken olmuştur. İspanyol Gribi'nin etkileri, Hindistan'da nüfusun %5'ini, ABD'de ise nüfusun yaklaşık %28'ini etkilemiş, bu ülkelerde sırasıyla yaklaşık 17 milyon ve 500.000-675.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Salgın, sosyo-ekonomik farklılıkların da bir yansıması olarak, dünya çapında farklı ölüm oranlarına sebep olmuş, en fazla ölenler Asya ve Afrika'da kaydedilmiştir. İspanyol Gribi, tıp ve halk sağlığı alanlarında önemli dersler sunarak, gelecekteki salgınlara karşı hazırlıklı olmanın önemini vurgulamıştır. Bu tür tarihi salgınlar, insanlığın karşılaştığı zorluklar karşısında dayanıklılığını ve toplumların bu tür krizlerden nasıl dersler çıkarabileceğini göstermektedir (Temel, 2021). Biyolojik afetleri, diğer afet türlerinden ayıran en büyük özellik ise bir mekânla sınırlı olmamasıdır. Depremler, seller, kasırgalar belirli bir bölgede meydana gelerek afet bölgesindeki bireyleri

doğrudan ya da dolaylı yollardan etkilerken salgınlar, dünyanın bir ucundan diğer ucuna taşınabilmekte ve kısa sürede binlerce kişiyi etkisi altına alabilmektedirler.

Salgın hastalıklar, insanlık tarihi boyunca toplumları etkileyen ve zaman zaman büyük felaketlere yol açan önemli bir sağlık sorunu olmuştur. Geçmiş yüzyıllardaki veba ve çiçek hastalığı gibi salgınlar, günümüzde SARS, MERS, Domuz Gribi ve özellikle Covid-19 gibi yeni salgınlarla devam etmektedir. Teknolojik ilerlemeler ve tıbbi buluşlar, bu tür biyolojik tehditlere karşı önemli savunmalar sunsa da, tamamen önleyici olmaktan ziyade tedavi edici rol oynamaktadırlar. Covid-19 salgını, hızla küresel bir tehdit haline gelerek, dünya genelindeki toplumların sağlık sistemlerini, ekonomilerini ve günlük yaşam pratiklerini derinden etkilemiştir. Bu durum, gelecekteki salgınlara karşı daha etkin önlemler alınması ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Salgın hastalıkların tekrarlanma potansiyeli, toplumların bu tür tehditlere karşı hazırlıklı olmalarını ve sürekli bir uyanıklık içinde bulunmalarını gerektirmektedir. Covid-19 salgını, dünya genelinde toplumların yaşam biçimlerini derinden etkileyen, sağlık sistemlerini zorlayan ve ekonomik yapıları sarsan bir kriz olarak tarihe geçmiştir. Bu süreçte, hükümetler ve sağlık kuruluşları, virüsün yayılmasını kontrol altına almak ve toplum sağlığını korumak için çeşitli önlemler almışlardır. Türkiye'de de, salgının etkilerini hafifletmek amacıyla eğitimden seyahate, iş hayatından sosyal etkinliklere kadar birçok alanda kısıtlamalar getirilmiştir. Bu kısıtlamalar, virüsün bulaşma hızını yavaşlatmayı ve sağlık sistemine olan yükü azaltmayı hedeflemiştir. Eğitim kurumlarının geçici olarak kapatılması ve uzaktan eğitime geçiş, bu önlemlerden sadece birkaçıdır. Salgın yönetimi ve toplum sağlığının korunması adına atılan bu adımlar, gelecekte benzeri global sağlık krizlerine karşı hazırlıklı olmamız için önemli dersler içermektedir (Gülmez, 2020:38). Pandemi, dünya genelinde toplumların yapısını ve bireylerin günlük yaşamını derinden sarsan bir olay olmuştur. Kısıtlamalar, iş ve eğitim faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemiş, birçok insan için ekonomik ve sosyal zorluklara yol açmıştır. İşsizlik, sosyal izolasyon ve sağlık kaygıları, insanların ruh sağlığı üzerinde ciddi etkiler bırakmıştır. Ancak bu süreç, aynı zamanda toplumların dayanıklılığını ve uyum yeteneğini de göstermiştir. İnsanlar, sanal platformlar ve çevrimiçi topluluklar aracılığıyla birbirleriyle bağlantı kurmayı sürdürmüş, yeni

Çalışma modelleri geliştirmiş ve kriz zamanlarında bile dayanışma ruhunu canlı tutmuşlardır. Salgın, şüphesiz ki, gelecekteki krizlere karşı hazırlıklı olmamız ve toplum olarak daha dirençli yapılar inşa etmemiz gerektiğinin altını çizmiştir.

1.1.2.1.12. Küresel Isınma ve İklim Değışikliğı

Küresel ısınma ve iklim değışikliğı, insanlık için ciddi bir tehdit oluşturmakta ve çeşitli sağık sorunlarını tetiklemektedir. Atmosferdeki sera gazı konsantrasyonlarının artması, sıcaklık dalgaları, şiddetli yağışlar ve deniz seviyesindeki yükselmeler gibi iklimsel değışiklikler, insan sağığı üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler yaratmaktadır. Bu etkiler arasında, sıcaklıkla ilişkili ölümler, bulaşıcı hastalıkların yayılması, gıda ve su kaynaklı riskler ve zihinsel sağık sorunları bulunmaktadır. Özellikle, sıcak hava dalgaları ve artan hava kirliliğı, solunum yolu hastalıkları ve kalp-damar sorunlarını kötüleştirebilirken, değışen yağış desenleri ve sıcaklıklar, sivrisinek ve keneler gibi hastalık taşıyıcılarının yayılımını artırarak, enfeksiyon hastalıklarının coğrafi dağılımını genişletebilmektedir. Bu nedenle, iklim değışikliğı ile mücadele, sadece çevresel bir sorumluluk değil, aynı zamanda insan sağığını koruma çabası olarak da ele alınmalıdır. Paris Anlaşması gibi uluslararası girişimler, küresel sıcaklık artışını sınırlamayı amaçlarken, bireysel ve toplumsal düzeyde sürdürülebilir yaşam biçimlerini benimsemek ve yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş yapmak, bu tehditlerle başa çıkmak için hayati önem taşımaktadır. Küresel ısınma ve iklim değışikliğı, insan sağığı üzerinde doğrudan ve dolaylı etkiler yaratmaktadır. Doğal felaketlerin artması, hava kalitesinin bozulması ve vektörlerin yayılımı gibi faktörler, bulaşıcı hastalıkların ve solunum sorunlarının artmasına yol açabilir. Önleme yolları arasında, fosil yakıt kullanımının azaltılması, yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş, enerji verimliliğinin artırılması ve ormansızlaşmanın önlenmesi yer almaktadır. Ayrıca, halk sağığı altyapısının güçlendirilmesi, erken uyarı sistemlerinin kurulması ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi de önemlidir. İklim değışikliğıyle mücadelede uluslararası iş birliğı ve yerel düzeyde sürdürülebilir politikaların uygulanması, bu etkileri azaltmada kritik rol oynamaktadır(Akalın,2013: 40-44). Küresel ısınma, atmosferdeki sera gazlarının artışına bağılı olarak Dünya'nın yüzey sıcaklığının yükselmesi ve bu durumun yol açtığı çeşitli çevresel etkileri ifade eder. Örnekler arasında buzulların erimesi, deniz seviyelerinin yükselmesi, sıcaklık ve yağış düzenlerindeki

değişiklikler, ekstrem hava olaylarının artması ve biyoçeşitlilikteki azalmalar sayılabilir. Bu değişiklikler, tarımsal üretimden su kaynaklarının yönetimine, ekosistemlerin sağlığından insanların yaşam kalitesine kadar geniş bir yelpazede etkiler yaratmaktadır. Küresel ısınmanın nedenleri arasında fosil yakıtların yakılması, ormansızlaşma ve tarım faaliyetleri gibi insan kaynaklı faktörler bulunurken, doğal süreçler de etkili olabilmektedir. Ancak, insan faaliyetlerinin bu süreç üzerindeki etkisi, doğal nedenlerden çok daha baskındır ve küresel ısınmanın hızlanmasında kritik bir rol oynamaktadır.

1.1.3. Risk

Risk kavramı, İtalyanca ‘risco’ kelimesinden türemiştir ve bir zarar veya kayba yol açabilecek bir olayın meydana gelme olasılığını ifade eder. Bu kelime, Orta Çağ İtalyancasında ‘rischio’ ve ‘rischiare’ şeklinde kullanılmış ve zamanla ‘risk’ olarak İngilizceye geçmiştir. Fransızca ‘risque’ kelimesi ise ‘çekince’ anlamına gelir ve genellikle bir tehlikenin veya olumsuz bir durumun farkında olmakla ilişkilendirilir. Her iki dilde de risk, belirsizlik içeren durumlarla başa çıkmak için kullanılan önemli bir kavramdır ve günlük hayattan iş dünyasına, finanstan sağlığa kadar pek çok alanda karar verme süreçlerinde etkin bir rol oynar. Risk yönetimi, bu olasılıkları minimize etmek ve olası zararları en aza indirmek için stratejiler geliştirmeyi içerir (Gök, 2006: 18). Risk ile ilgili riskin yönetimi de ayrı bir öneme sahiptir. Risk yönetimi, olası zararları en aza indirmek ve kaynakları en etkin şekilde kullanmak anlamına gelmektedir. Bu süreç; riskin tanımlanması, analizi, değerlendirilmesi ve kontrol altına alınması aşamalarını içerir. Özellikle doğal afetler, teknolojik kazalar veya finansal krizler gibi beklenmedik olaylar karşısında, riskin yönetimi bireylerin ve kurumların dayanıklılığını artırır. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı gibi kurumlar, risk değerlendirmesi yaparak, toplumun güvenliğini ve refahını korumak için önlemler geliştirir. Böylece, riskin olası etkileri önceden belirlenerek, zararların önlenmesi veya azaltılması amaçlanır (AFAD, 2023). Risk kavramı, genellikle bireysel ve toplumsal düzeyde farklı şekillerde algılanır ve değerlendirilir. Söz konusu ifade, riskin sadece doğal olaylar veya teknolojik kazalar gibi dışsal faktörlerden kaynaklanmadığını, aynı zamanda sosyal yapılar, kültürel normlar ve insan etkileşimleri tarafından da şekillendirildiğini vurgular. Bu bağlamda afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri; sadece teknik

çözümler sunmakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal adalet, eşitlik ve toplumun dayanıklılığını artırmaya yönelik politikalar geliştirmeyi de içermektedir. Böylece afetlere karşı daha etkili bir müdahale ve toplumun iyileşme kapasitesinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir (Aktaran Çakı, 2022: 241).

Risk, genellikle olumsuz sonuçlar doğurabilecek belirsiz bir olayın potansiyelini ifade eder. Afet riski ise, doğal veya insan kaynaklı tehlikelerin neden olabileceği zararların büyüklüğü ve bu zararların meydana gelme sıklığını kapsar. Örneğin, deprem riski, bir bölgede depremin ne kadar güçlü olabileceği ve ne sıklıkta meydana gelebileceği ile ilgili tahminleri içerir. Afet risk yönetimi bu tür tehlikelerin neden olabileceği zararları azaltmak için alınan önlemleri, hazırlıkları ve müdahaleleri anlamlarına gelir. Bu süreç risk değerlendirmesi, risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesi, acil durum planlaması ve toplumun afetlere karşı dirençliliğini artırmaya yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarını içerir (Demir, 2016: 198).

1.1.4. Kapasite

Kapasite terimi, geniş bir yelpazede kullanılan çok yönlü bir kavramdır. Genel olarak, bir nesnenin, sistemin veya organizmanın belirli bir süre içinde gerçekleştirebileceği maksimum iş veya aktivite miktarını ifade eder. Örneğin afet sosyolojisi bakımından kapasite; afet yönetiminde bireylerin, kurumların, insan topluluklarının ya da ülkelerin tehlikeleri ve yol açabilecekleri zararları algılama, tahmin etme, önleme veya zararlarını azaltma amacıyla önlem alma konusunda sahip olduğu güç ve kaynakların tümü olarak kabul edilmektedir (AFAD, 2023). Zarargörebilirlik, bir topluluğun veya bölgenin afetler karşısında ne kadar kırılğan olduğunu belirtmektedir. Bu minvalde toplumun afetlere yönelik direnci zarargörebilirlik kapasitesini ortaya koymaktadır. *Zarargörebilirlik-kapasite* kavramları, afet yönetimi ve risk azaltma stratejilerinin temel taşlarıdır ve birbirleriyle yakından ilişkilidir. Zarargörebilirlik oranı yüksek olan topluluklar, afetlerden daha fazla etkilenme riski taşırken, dirençli topluluklar afet sonrası toparlanma sürecinde daha hızlı ve etkili hareket edebilmektedir. Bu nedenle afet risk yönetimi, hem zarar görebilirliği azaltmayı hem de toplumsal direnci artırmayı hedeflemektedir. Örneğin doğanın afete dönüşmesini önlemek, doğayı korumak

amacıyla Sendai Eylem Planları projesi gündeme gelmiştir. Afet ve risk-kapasite-zarargörebilirlik ilişkisiyle bağlantılı olarak Sendai Eylem Planları kendini göstermektedir. Kısaca Sendai Eylem Planları dünyanın yeşil kalması ve afet risklerini azaltmaya yönelik ortaya koyulan eylem projelerinden birisi olarak açıklanabilmektedir. Ayrıca, Türk Kızılayı'nın afet risklerinin azaltılması ve toplumsal direncin artırılmasına yönelik yaklaşımları, afet öncesi hazırlık ve zarar azaltma faaliyetlerini içeren eğitim programlarıyla desteklenmektedir. Netice itibarıyla bu ve benzer çalışmalar, afetlere karşı daha dirençli bir toplum yaratma sürecinin önemini vurgulamaktadır (Demir, 2016: 237). Kapasite, toplumların ve kurumların karşılaşılabilecekleri doğal afetler ve acil durumlar karşısında ne kadar dirençli ve hazırlıklı olduklarının bir göstergesidir. Bu hazırlık, afet yönetimi planları, eğitim programları ve altyapı yatırımları gibi önlemleri içerir. Etkili bir kapasite geliştirme, afet risklerini azaltmaya ve toplulukların bu tür olaylara daha iyi yanıt vermelerine yardımcı olur. Böylece, afetlerin yol açabileceği zararların önüne geçilmesi ve toplumların hızla toparlanabilmesi hedeflenir.

Afetler, gerçekten de insanlık tarihi boyunca var olmuş (-var olmaktadır) ve toplumları şekillendirmiştir. Doğayla ilintili afetler, teknolojik felaketler ve insan kaynaklı olaylar sadece anlık etkileriyle değil, aynı zamanda uzun vadeli sosyal ve ekonomik sonuçlarıyla da toplumlar üzerinde derin izler bırakabilmektedir. Bu nedenle afet yönetimi ve dayanıklılık, toplumların bu tür olaylara hazırlıklı olmalarını sağlamak için hayati önem taşımaktadır. Önleyici tedbirler, erken uyarı sistemleri ve etkili müdahale stratejileri, afet risklerini azaltmada ve toplumların direncini artırmada kritik rol oynamaktadır.

1.1.5. Zarargörebilirlik/Kırılabilirlik

Zarargörebilirlik (*vulnerability*); bireyin, topluluğun, kurumun veya ülkenin potansiyel risklere veya tehlikelere karşı ne kadar savunmasız olduğunu veya dirençli olduğunu ifade eden bir kavramdır. Bu, kişilerin veya kurumların bu risklere maruz kaldıklarında ne kadar hazırlıklı olduklarını ve bu tehlikelerle başa çıkma yeteneklerini yansıtır (Demir, 2016: 198). Afet araştırmalarında “zarargörebilirlik” kavramı, toplumun belirli kesimlerinin doğal veya insan yapımı felaketler karşısında ne kadar savunmasız olduğunu anlamak için kullanılır. Bu kavram, genellikle

kadınlar, yaşlılar, çocuklar, hastalar, engelliler ve yoksullar gibi daha fazla risk altında olan grupları tanımlamaktadır. Ayrıca dil, etnik köken, cinsiyet, göçmenlik statüsü ve inanç gibi sosyal ve kültürel faktörler de bireylerin ve toplulukların zarar görebilirliği ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri geliştirilirken, bu hassas grupların ihtiyaçları ve kapasiteleri özellikle dikkate alınmalıdır. Etkili bir afet yönetimi planı, bu grupların karşılaşılabileceği özel zorlukları ele alır ve onların dayanıklılığını artırmaya yönelik tedbirler içerir (Bilik, 2019: 14). Bu minvalde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na göre , *“zarargörebilirlik (vulnerability) farklı tür ve büyüklükteki tehlikeler karşısında, insanların yaşam çevrelerinin uğrayabileceği fiziksel, toplumsal, ekonomik veya çevresel zarar ve kayıpların ölçüsü. Bazı yayınlarda, savunmasızlık, kırılganlık, hassasiyet gibi terimlerle ifade edilmektedir”* (AFAD, 2023). Zarargörebilirlik kavramı, afet yönetimi ve şehir planlamasında hayati öneme sahiptir. Doğru yapılandırılmış binalar ve altyapı, deprem gibi doğal afetlerin yol açabileceği zararları önemli ölçüde azaltabilir. Ayrıca sel riskini azaltmak için dere yataklarının korunması ve düzenli bakımı zarar görebilirliği minimize etmek için kritik önlemler arasındadır. Bu nedenle risk yönetimi stratejileri geliştirirken, potansiyel tehlikeler ve toplumun bu tehlikelere karşı direnç kapasitesi dikkate alınmalıdır (Karancı ve İkizer, 2019: 7). Risk, potansiyel bir tehlikenin gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçların büyüklüğü ve olasılığı olarak tanımlanabilir. Bu durum, bir toplumun yapısının veya hizmetin karşılaşılabileceği hasar veya zararın yanı sıra; insanların, yapıların, yaşamın ve sosyo-ekonomik düzenin maruz kalabileceği fiziksel, sosyal veya ekonomik kayıp ve zararları da içerir. Risk yönetimi, bu olası zararları en aza indirmek için alınan önlemleri, uygulanan stratejileri ve politikaları kapsar. Etkili bir risk yönetimi tehlikeleri tanımlamak, riskleri değerlendirmek, önceliklendirmek ve bu risklere karşı koruyucu eylemler geliştirmek olarak tanımlanabilmektedir. Bu süreç bireylerin ve toplumların güvenliğini artırmak ve olası zararları minimize etmek için hayati öneme sahiptir. Eş deyişle risk, tehlike vs kavramlar toplumun ne derece zarar görebilir olduğunu anlamak adına afet sosyolojisi bağlamında önemli kavramlardır. Zarar görebilirliğin düzeyine ilişkin detaylar toplumun kapasite ve kırılganlık düzeylerini ortaya çıkarmaktadır. Kırılganlık, hem fiziksel hem de metaforik anlamda, bir nesnenin

veya varlığın kolayca zarar görebilir veya kırılabilir olma durumunu ifade eder. Bu terim, genellikle inşa edilmiş veya doğal çevrelerin yanı sıra bireylerin veya grupların zarar görme potansiyelini belirtmek için kullanılır. Örneğin, bir bina veya köprü gibi yapıların kırılabilirliği, deprem gibi doğal afetlere karşı ne kadar dayanıklı olduklarını gösterir. Bireyler ve topluluklar açısından kırılabilirlik, sosyal, ekonomik veya çevresel faktörler nedeniyle zarara karşı savunmasız olma eğilimini tanımlar. Bu kavram, risk yönetimi ve afet hazırlığı planlamasında önemli bir rol oynar, çünkü kırılabilirlik seviyelerini anlamak, zararın önlenmesi veya azaltılması için gerekli önlemlerin alınmasına yardımcı olur. Sağlık Örgütü (WHO) kırılabilirliği; “*birey, toplum ve organizasyonların afetlerin etkilerini öngörme, bu etkilerle başa çıkma ve karşı koyma derecesi olarak tanımlanmaktadır*”(Akçakaya,2018:24). Zarargörebilirlik kavramı, bireylerin veya sistemlerin zarar görme potansiyelini ifade eder. Bu terim, genellikle psikoloji, sosyoloji ve çevre bilimleri gibi alanlarda kullanılır ve bireylerin veya toplulukların stres veya tehlikeli durumlara karşı ne kadar dirençli veya hassas olduğunu belirtmek için kullanılır. Zarargörebilirlik, aynı zamanda siber güvenlikte de önemli bir kavramdır; burada sistemlerin veya ağların saldırılara karşı ne kadar savunmasız olduğunu tanımlar. Bu bağlamda, zarargörebilirlik, potansiyel riskleri azaltmak ve daha güçlü koruma stratejileri geliştirmek için dikkate alınması gereken kritik bir faktördür (Levine, 2004: 396; **Akt:** Bilik, 2019:12). Zarargörebilirlik “*Farklı tür ve büyüklükteki tehlikeler karşısında, insanların ve yaşam çevrelerinin uğrayabileceği fiziksel, toplumsal, ekonomik ve çevresel zarar ve Kayıpların ölçüsü*” zarargörebilirlik olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2014a: 166).

David McEntire’nin çalışmaları, zarargörebilirlik kavramının disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. McEntire, zarar görebilirliğin sadece doğal afetlerle sınırlı olmadığını, sosyal yapıların ve bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları risklerle de yakından ilişkili olduğunu belirtir. Örneğin, mühendislikte yapısal kırılabilirlik, meteorolojide erken uyarı sistemlerinin eksikliği veya kamu yönetiminde yetersiz kanun ve politikalar gibi faktörler, toplumların zarar görebilirliğini artırabilir. McEntire, bu kavramın, toplumların afetlere karşı dirençlerini artırmak ve daha güvenli bir gelecek inşa etmek için kritik bir öneme sahip olduğunu savunur. Bu bağlamda, zarar görebilirliğin azaltılması, disiplinlerarası bir iş birliği ve entegre bir yaklaşım gerektirir. Bu yaklaşım, hem

teorik hem de pratik düzeyde, afet yönetimi, toplum sağlığı, çevre bilimleri ve sosyal hizmetler gibi alanlarda uygulanabilir ve bu disiplinlerin birbirleriyle olan etkileşimini güçlendirebilir. McEntire'nin bu konudaki çalışmaları, afet yönetimi ve zarargörebilirlik düzeyini azaltma stratejilerinin geliştirilmesinde önemli bir kaynak olarak kabul edilmektedir (McEntire, 2005: 216; **Akt:** Bilik, 2019: 12-13).

Sosyal kırılganlık, toplumların doğal afetler gibi tehlikelere karşı savunmasızlığını ve bu durumların etkilerine adaptasyon kapasitesini ifade eder. Bu kavram, bireylerin ve grupların riskleri algılama, bu risklere karşı önlem alma ve olası zararları en aza indirgeyebilme yeteneklerini kapsar. Sosyal kırılganlık analizi, afet yönetimi ve risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynar. Özellikle, sosyoekonomik ve demografik faktörlerin yanı sıra, toplumun genel sağlık durumu, altyapı kalitesi ve eğitim seviyesi gibi unsurlar da kırılganlığı etkileyebilir. Bu nedenle, afetlere hazırlık ve müdahale planlamasında sosyal kırılganlık düzeyinin dikkate alınması, etkili ve kapsayıcı çözümler üretmek için hayati önem taşır (İnmez, 2011:187). Genel anlamda zarargörebilirlik ve kırılganlık kavramları, afetlerde önemli olmakta, sadece fiziksel çevrenin zarar görebilirliği dışında toplumsal, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda da yaşanan zararları ve kırılganlıkları kapsamaktadır. UN/ISDR (2004)'nin tanımına göre zarargörebilirlik, tehlikelerin etkilerine karşı bir toplumun hassasiyetlerini arttıran; fiziksel, sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlerin ya da süreçlerin oluşturduğu şartlar olarak ifade edilmiştir (Özceylan ve Coşkun, 2012:168). Afetler, toplumların mevcut eşitsizlikleri, ayrımcılığı ve sosyal kırılganlıkları derinleştirebilir ve daha görünür hale getirebilir. Afet sosyolojisi bakımından özellikle kırılgan gruplar, afetlerden orantısız şekilde etkilenmeyi ifade etmektedir. Kırılgan ve/veya zarar görebilir gruplar arasında engelliler, yaşlılar, çocuklar, kadınlar ve mülteciler bulunmaktadır. Afetler sırasında ve sonrasında bu gruplara yönelik ayrımcılık ve hak ihlalleri, insan haklarıyla çelişen ciddi sorunlar doğurabilmektedir. Bu nedenle, afet yönetimi ve kurtarma çabalarında hak temelli yaklaşımların benimsenmesi, kırılganlıkları azaltma ve dayanıklılığı artırma potansiyeline sahiptir (Pelling, 2003: 5; **Akt.** İnmez, 2011: 186).

Zarargörebilirlik kavramı, afet yönetimi ve şehir planlaması alanlarında oldukça önemli bir yere sahiptir. Toplumların ve bireylerin, doğal afetler gibi potansiyel tehlikelere karşı ne kadar dirençli olduğunu ve bu tehlikelerin olası

etkilerini nasıl azaltabileceğini belirleyen bir ölçüttür. Örneğin, deprem riski yüksek bölgelerde, binaların deprem yönetmeliklerine uygun olarak inşa edilmesi, zarar görebilirliği azaltır. Aynı şekilde, sel riski olan alanlarda, dere yataklarının korunması ve şehir planlamasında bu tür doğal özelliklerin dikkate alınması, olası sel zararlarını minimize eder. Bu nedenle, risk yönetimi stratejileri geliştirilirken, zarargörebilirlik faktörleri dikkatle incelenmeli ve uygun önlemler alınmalıdır. Böylece, hem insan hayatı korunmuş olur hem de ekonomik kayıpların önüne geçilmiş olur (Karancı ve İkizer, 2019: 7).

Afetlerin etkilerinin derinliklerinin yansımaları, toplumların kırılganlığı ve zarar görebilirliği ile yakından ilişkilidir. Kırılganlık, bir toplumun afetlere karşı ne kadar dirençli olduğunu ve zarar görme potansiyelini ifade eder. Ekonomik koşullar, sosyal yapılar, altyapı kalitesi ve yönetim gibi faktörler, bir toplumun afetlere karşı ne kadar hazırlıklı olduğunu belirler. Örneğin, iyi planlanmış ve uygulanan acil durum yönetim sistemleri, afet riskini azaltabilirken, yetersiz altyapı ve sosyal hizmetler, toplumun zarar görebilirliğini artırabilir. Afetlere karşı direnç geliştirmek için, toplumların bu faktörleri iyileştirmesi ve afet risk yönetimi konusunda proaktif olması gerekmektedir. Bu, hem afet anında hem de uzun vadede toplumların dayanıklılığını artıracak ve zararları en aza indirecektir (Varol ve Gültekin, 2016: 142).

Afet müdahale politikaları, kırılganlık ölçümüne odaklanarak, afet risklerini azaltma ve etkilenen toplulukların direncini artırma amacı gütmektedir. Bu bağlamda, Dünya Afet Raporu 2020, iklim değişikliği ve hava ile ilgili afetlerin insan üzerindeki etkileriyle mücadelede uluslararası iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, afet politikalarında risk yönetimi yaklaşımının, afetlerin neden olduğu zararları azaltmada ve acil destek mekanizmalarını etkinleştirmede kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir. Türkiye’de de afet mevzuatı, risk yönetimi sürecini güvence altına alacak şekilde düzenlenmiş ve afet risklerini azaltmaya yönelik stratejiler geliştirilmiştir. Hyogo Eylem Planı ise, afet yönetimi alanında küresel bir dönüm noktası olarak kabul edilir ve afet risklerinin azaltılması için uluslararası bir çerçeve sunar. Bu plan, afetlere karşı daha dirençli toplumlar oluşturmayı hedefleyerek, afet risk yönetiminde proaktif önlemlerin alınmasını teşvik eder. Özellikle, afet risklerini azaltma ve afetlere hazırlık konularında eğitim ve

bilinçlendirme programlarının geliştirilmesi, acil durum hazırlık planlarının oluşturulması ve afet risklerinin entegre edilmiş bir şekilde yönetilmesi gibi konularına vurgu yapmaktadır. Ayrıca Hyogo Eylem Planı afet risklerini azaltma çabalarının, sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu olması gerektiğini belirtir. Hyogo Eylem Planı'nın uygulanması, afetlere karşı daha dirençli bir dünya yaratma yolunda önemli bir adım olarak görülmektedir (UN, 2005; Akt. Akçakaya, 2018: 26).

Afet araştırmalarında zarargörebilirlik kavramı, toplumların belirli tehlikelere karşı ne kadar savunmasız olduğunu anlamak için kullanılır. Bu kavram, bir afetin etkilerinin sadece doğal şiddeti veya etkilenen insan sayısıyla değil, aynı zamanda insanların bu etkilere karşı ne kadar hassas olduğuyla da ilgilidir. Zarargörebilirlik, çeşitli faktörlerin birleşimiyle şekillenmektedir: Fiziksel koşullar, sosyal yapılar, ekonomik durum ve çevresel faktörler. Örneğin coğrafi çevre, yerel tehlike yoğunluğunu etkileyebilir ve böylece kayıp dağılımını değiştirebilir. Ayrıca, farklı disiplinlerde farklı şekillerde tanımlanmış olmasına rağmen, zarargörebilirlik kavramı, afet yönetimi stratejileri ve aşırı olaylara adaptasyon geliştirmek için temel bir öneme sahiptir. Nihayetinde, zarargörebilirlik; bir topluluğun, bireylerin veya sistemlerin tehlikelere karşı duyarlılığını artıran çeşitli faktörler ve süreçler olarak tanımlanabilir (UN/ISDR, 2004: 16; AFAD, 2014: 16). Afet zarar görebilirliği, toplumların afetlere karşı ne kadar dirençli olduğunu ve olası zararları ne kadar azaltabileceğini anlamak için kritik bir kavramdır. Fiziksel zarargörebilirlik, yapıların ve altyapının dayanıklılığını; sosyal zarargörebilirlik, toplumun afetlere karşı koyma kapasitesini; ekonomik zarargörebilirlik ise ekonomik sistemlerin ve bireylerin afet sonrası toparlanma yeteneğini ifade eder. Örneğin, Sakarya'da yapılan bir çalışmada, sosyal ve ekonomik faktörler temel alınarak mahalle bazında bir zarargörebilirlik modeli geliştirilmiştir. Bu model, afet risklerini daha iyi anlamak ve yönetmek için kullanılabilecek göstergeler sunmaktadır. Benzer şekilde, Çanakkale'de yapılan bir başka çalışmada, göç olgusunun sosyal ve ekonomik zarargörebilirlik üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu tür araştırmalar, afetlere karşı daha dirençli toplumlar yaratmak ve zararları en aza indirmek için önemli bilgiler sağlamaktadır. Bununla bağlantılı olarak zarar görebilirliğin üç boyutunun kendi içinde önemli oldukları görülmektedir. Şimdi bu üç boyut detaylı incelenecektir.

1.1.5.1. Fiziksel Zarargörebilirlik

Fiziksel kırılabilirlik, afet yönetimi alanında kritik bir kavramdır ve bir bölgenin doğal veya insan kaynaklı tehlikelere karşı ne kadar dirençli olduğunu anlamamızı sağlar. Bu terim, binaların yapısı, köprüler gibi altyapı elemanları, çevresel faktörler ve ekonomik faaliyetler gibi bir dizi fiziksel unsurun potansiyel zararlara karşı dayanıklılığını değerlendirir. Örneğin, bir deprem bölgesindeki binaların yapı kalitesi, bu yapıların sarsıntılara karşı ne kadar dayanıklı olduğunu belirler ve dolayısıyla o bölgenin fiziksel kırılabilirliğinin ne derece olduğunu anlamamızı sağlar. Tarım ve sanayi gibi sektörlerde kırılabilirlik, afetler sonucu üretimde meydana gelebilecek kesintiler açısından değerlendirilir. Fiziksel zarargörebilirlik, afet yönetimi bağlamında, tehlikelerin insanlar, yapılar, çevre ve ekonomi üzerinde meydana getirebileceği hasar ve kayıpları ifade eden bir terimdir. AFAD'ın Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü'nde, bu kavram; yapılar, altyapı, çevre, tarım, sanayi ve üretim gibi insan yapımı fiziksel unsurların yanı sıra, insan topluluklarının fiziksel kapasitelerini de içerecek şekilde tanımlanmaktadır. Bu tanım, afet risklerinin azaltılması ve yönetilmesi süreçlerinde, zarar görebilirliğin belirlenmesi ve azaltılması için kritik öneme sahiptir (AFAD,2014:166).

Fiziksel zarargörebilirlik kavramı, bir bölgenin veya topluluğun doğal veya yapay afetlere karşı ne kadar savunmasız olduğunu anlatır. Bu, sadece yapıların ve altyapının dayanıklılığını değil, aynı zamanda çevresel faktörler, tarım ve sanayi gibi ekonomik sektörlerin bu tür olaylara karşı ne kadar hazırlıklı olduğunu da içerir. Örneğin, bir deprem bölgesindeki binaların sismik standartlara uygun olup olmadığı veya bir sel alanındaki tarım arazilerinin su baskınlarına karşı korunup korunmadığı gibi. Bu kavram, risk yönetimi ve afet hazırlık planlamasında merkezi bir rol oynar ve toplulukların afetlere karşı daha dirençli hale gelmeleri için gerekli önlemlerin alınmasında yardımcı olur (Ergünay, 2019: 13). Depremlere karşı dayanıklı binaların inşası, sadece mühendislik ve bilimsel araştırmalarla sınırlı olmayıp, aynı zamanda toplumsal bilinç, ekonomik kaynakların dağılımı ve kültürel öncelikler gibi faktörlerden de etkilenir. Bu nedenle, deprem riski yüksek bölgelerde, binaların güvenliğini artırmak için kapsamlı bir yaklaşım gereklidir. Bu yaklaşım, sadece teknik çözümleri değil, aynı zamanda toplumun bu konudaki farkındalığını ve hazırlığını da içermelidir. Kentsel planlama ve mimarlık, sadece mühendislik ve

tasarımın ötesine geçen disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirir. Fiziksel yapıların ve mekânların, sosyal, ekonomik ve politik dinamiklerle iç içe geçtiği ve bu etkileşimin, şehirlerin gelişimini ve toplumun refahını doğrudan etkilediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, kentsel alanların tasarımı ve yönetimi, sadece teknik bilgiyle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda sosyal adalet, ekonomik sürdürülebilirlik ve politik katılım gibi faktörleri de içermelidir. Böyle bir yaklaşım, daha kapsayıcı ve dayanıklı şehir yapıları oluşturmanın yanı sıra, toplumsal eşitsizlikleri azaltmaya ve kentsel yaşam kalitesini artırmaya katkıda bulunabilir (Bilik, 2019: 15). Fiziksel kırılganlık, doğal veya teknolojik felaketler karşısında altyapıların ve binaların dayanıklılığını ifade eder. Bu dayanıklılık, yapıların tasarımı ve inşaat kalitesi ile doğrudan ilişkilidir. Depreme dayanıklı binalar, sarsıntı anında daha iyi performans göstererek can ve mal kaybını minimize edebilir. Yapı tipi, yaşı ve kullanılan malzemeler, deprem riskini değerlendirirken dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir. Bu nedenle, mühendislik ve inşaat standartları, afet riskini azaltmada hayati öneme sahiptir.

Fiziksel zarargörebilirlik, bir toplumun veya yapının tehlikelere karşı ne kadar dayanıklı olduğunu ifade eden bir kavramdır. Bu kavram, özellikle deprem gibi doğal afetler bağlamında, zemin ve yapıların hasara karşı hassasiyetini değerlendirmek için kullanılır. Ancak, fiziksel zarar görebilirliğin sadece teknik bir değerlendirme olmadığı, sosyal, ekonomik ve kültürel faktörlerin de bu konuda belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, Cardona'nın belirttiği gibi, gelişmekte olan ülkelerde fiziksel hasarın nedenleri arasında sosyal ve ekonomik koşullar önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle, afet yönetimi ve risk azaltma çalışmalarında, fiziksel yapıların yanı sıra sosyo-ekonomik ve kültürel yapıların da dikkate alınması gerekmektedir (Cardona, 2014: 39, akt: Bilik,2019:15-16).

1.1.5.2. Sosyal Zarargörebilirlik

Sosyal zarargörebilirlik, afetlerin yol açtığı olumsuz etkilere karşı bireylerin veya grupların ne kadar dirençli olduğunu belirleyen bir kavramdır. Bu kavram, toplumun belirli kesimlerinin neden daha savunmasız olduğunu ve afetlere nasıl tepki verebileceğini anlamak için kullanılır. Örneğin, düşük gelir seviyesi, sağlık sorunları veya sosyal izolasyon gibi faktörler, bireylerin afetlere karşı daha kırılgan olmasına neden olabilmektedir. Sosyal zarargörebilirlik analizi, afet yönetimi stratejilerinin geliştirilmesinde ve risk azaltma tedbirlerinin uygulanmasında kritik

bir rol oynamaktadır (AFAD, 2014: 139). Sosyal kırılganlık, toplumların ve bireylerin çeşitli zorluklar karşısında ne kadar dayanıklı ve hassas olduklarını anlamamıza yardımcı olan önemli bir kavramdır. Bu kavram, özellikle afet yönetimi ve risk azaltma çalışmalarında, toplumların afetlere karşı dirençlerini artırmak ve en savunmasız grupları korumak için stratejiler geliştirirken dikkate alınması gereken bir unsurdur. Sosyal kırılganlık, yalnızca ekonomik ve sosyal faktörlerle sınırlı değildir; aynı zamanda bireylerin ve toplulukların *sağlık durumu, yaş, cinsiyet, etnik köken* gibi demografik özellikleri ve sosyal ağların gücü gibi psikolojik ve sosyolojik faktörleri de içerir. Bu faktörlerin her biri, bireylerin ve toplulukların krizlere karşı nasıl tepki verdiklerini değerlendirmek sosyolojik bağlamda açısından önemlidir. Böyle bir değerlendirme, toplumların daha dirençli hale gelmelerine ve gelecekteki olası afetlere daha iyi hazırlanmalarına olanak tanır (AFAD, 2023).

Sosyal zarargörebilirlik, toplumların afetlere karşı ne kadar savunmasız olduğunu ve bu tür olaylara ne kadar sık maruz kaldığını belirleyen bir kavramdır. Bu kavram, toplumun yapısını, ekonomik durumunu, afet yönetimi konusundaki farkındalığını, eğitim düzeyini ve sağlık hizmetlerine erişimini içeren toplumsal faktörleri kapsar. Campbell'in belirttiği gibi, sosyal kırılganlık perspektifi, risklerin ve tehlikelerin daha geniş toplumsal, ekonomik ve siyasi sistemler içinde nasıl oluştuğunu ve bu sistemlerin bireylerin yaşam koşullarını, kaynaklara erişimini ve sosyal korumalarını nasıl etkilediğini anlamamızı sağlar. Bu bakış açısı, afet yönetimi stratejilerinin geliştirilmesinde ve toplumların afetlere karşı dirençlerinin artırılmasında önemli bir rol oynar. Örneğin, İzmir'de yapılan bir çalışmada, sosyal kırılganlık indeksi kullanılarak, risk durumlarında öncelikli bölgelerin tespiti ve bu bölgelerdeki sosyal grupların ihtiyaçlarına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Bu tür analizler, afetlere karşı daha dayanıklı toplumlar yaratmak için kritik öneme sahiptir (Aktaran: Duruel, Avşar ve Arık, 2023: 105). Sosyal kırılganlık, toplumların afetlere karşı dirençlerini ve bu tür olayların etkilerini hafifletme kapasitelerinin bir ölçüsü olarak ele alınmaktadır. Bu kavram, ekonomik istikrar, eğitim düzeyleri, sağlık hizmetlerine erişim ve demografik özellikler gibi bir dizi faktörün birleşimiyle şekillenir. Afet yönetimi stratejileri geliştirilirken, bu faktörlerin her birinin nasıl etkileşime girdiği ve toplumun genel kırılganlığını nasıl arttırdığı veya azalttığı dikkate alınmalıdır. Örneğin, yeterli afet hazırlık eğitimi ve bilincinin olmaması, bir

topluluğun zarar görme riskini önemli ölçüde artırabilir. Bu nedenle, afet risk azaltma planları yapılırken, sosyal kırılganlık kavramının derinlemesine anlaşılması ve her topluluğun benzersiz ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması hayati önem taşır.

1.1.5.3. Ekonomik Zarargörebilirlik

Ekonomik kırılganlık, toplumların ekonomik şoklara ve dışsal etkilere karşı dirençlerinin ölçüsü olarak tanımlanabilir. Bu kavram, bir topluluğun veya ülkenin ekonomik istikrarını sürdürme kapasitesini, ekonomik çeşitliliğini, gelir dağılımı eşitliğini ve istihdam seviyelerini içerir. Ekonomik zarargörebilirlik ise, olası ekonomik darbeler karşısında bir topluluğun ne kadar hassas olduğunu gösterir; bu, genellikle yoksulluk oranları, işsizlik seviyeleri ve ekonomik dalgalanmalara bağlı olarak değişmektedir. Ekonomik kırılganlık ve zarargörebilirlik, politika yapıcılar ve planlamacılar için, sürdürülebilir kalkınma ve kriz yönetimi stratejileri geliştirirken dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir (AFAD,2023). Ekonomik zarargörebilirlik, bireylerin ve toplulukların doğal afetler gibi tehlikeler karşısında ne kadar dayanıklı olabileceğini belirleyen önemli bir faktördür. Bu kavram, bir bireyin veya grubun, yaşanan bir tehlikenin ardından ekonomik olarak kendine yetebilme kapasitesi ile doğrudan ilişkilidir. Araştırmalar, ekonomik zarar görebilirliğin, gelir düzeyi, istihdam, ekonomik gelişme gibi çeşitli sosyo-ekonomik faktörler tarafından etkilendiğini göstermektedir. Ayrıca, ekonomik esneklik ve dayanıklılık, afetlerin neden olduğu zararların boyutunu belirleyen kritik belirleyicilerdir. Bu nedenle afet risk yönetiminde, ekonomik zarar görebilirliği azaltacak politikaların geliştirilmesi ve uygulanması toplumların afetlere karşı daha dirençli hale gelmeleri için hayati önem taşımaktadır (Cannon, 1994: 20, aktaran: Bilik,2019:16-17).

Afetlerde ekonomik kırılganlık, toplumların-bireylerin doğal ve insan elinden çıkan afetler karşısında ne kadar dirençli olduğunu ve bu tür olayların ekonomik etkilerine karşı ne kadar hazırlıklı olduğunu gösteren önemli bir göstergedir. Ekonomik kırılganlık, bir bölgenin altyapısının, ekonomik sistemlerinin ve iş faaliyetlerinin afetlere karşı ne kadar dayanıklı olduğunu ifade eder. Bu kavram, afetlerin yol açtığı hasarın boyutunu ve toplumun bu hasarı ne kadar hızlı ve etkili bir şekilde onarabileceğini anlamak için kullanılır. Özellikle ekonomik olarak zayıf bireyler ve topluluklar, afetler karşısında daha fazla risk altındadır. Düşük gelirli ve

yetersiz altyapıya sahip bölgelerde yaşayan insanlar, genellikle daha büyük zarar görür ve afet sonrası toparlanma süreçleri daha uzun sürer. Bu nedenle, afet riskini azaltmak ve toplumların direncini artırmak için kapsamlı risk yönetimi stratejileri ve dayanıklı altyapı yatırımları uygulanması hayati önem taşır (Clark vd'den aktaran Özceylan, 2011: 56).

Dünya genelinde yaşanan afetler, özellikle yoksul topluluklar üzerinde derin ve uzun vadeli etkiler yaratmaktadır. Ekonomik güvencelerin ve sigorta gibi kaynaklara erişimin sınırlı olduğu bu topluluklar, afetler sonucu ortaya çıkan maddi kayıpları telafi etmekte büyük zorluklar yaşamaktadır. Dünya Afet Raporu 2020'ye göre, son on yılda doğal tehlikelerin tetiklediği afetlerin %83'ü hava ve iklim bağlantılı şiddetli olaylardan kaynaklanmış ve bu afetlerin büyük çoğunluğu düşük gelirli ve orta gelirli ülkelerde meydana gelmiştir. Türkiye'de de özellikle 2023 yılında yaşanan büyük depremler sonucunda, yoksulluk oranının yüksek olduğu bölgelerde yaşayan insanlar ciddi hasarlar ve kayıplarla karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, afet riski yönetimi ve dayanıklılık kapasitesinin artırılmasının yanı sıra, yoksul toplulukların ekonomik güvencelerini güçlendirmek için kapsamlı stratejilerin geliştirilmesinin önemini ortaya çıkarmaktadır. Afetlere karşı daha dirençli topluluklar oluşturmak ve yoksulluğun afetler karşısındaki etkilerini azaltmak, ulusal ve uluslararası düzeyde öncelikli bir hedef olmalıdır (Özkaya, 2016: 201). Ekonomik kaynaklara erişimdeki zorluklar, bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. Özellikle düşük sosyo-ekonomik sınıflardaki insanlar, genellikle daha az güvenli konutlarda yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum, afet anlarında onların riskini artırır ve yeterli hazırlık yapmalarını engeller. Afet yönetimi ve dayanıklılık planlamasında bu tür sosyal faktörlerin dikkate alınması, toplumların afetlere karşı daha dirençli hale gelmesine yardımcı olabilir. Böylece, her sosyal sınıftan bireylerin güvenliği ve refahı için kapsayıcı stratejiler geliştirilebilir (Campbell, 2016, Kun vd'den aktaran Duruel, Avşar ve Arık, 2023: 107). Afetlerin yoksul topluluklar üzerindeki etkileri, sosyal ve ekonomik açıdan derinlemesine incelenmesi gereken bir konudur. Düşük gelirli bölgelerdeki insanlar, genellikle yeterli kaynaklara ve altyapılara sahip olmadıkları için afetlere karşı daha kırılgan olabilmektedir. Bu durum, afet sonrası toparlanma süreçlerini daha da zorlaştırmakta ve mevcut eşitsizlikleri pekiştirmektedir. Bu nedenle ekonomik kırılganlığın göz önünde

bulundurulması, özellikle savunmasız toplulukları korumak adına hayati önem taşımaktadır. Ekonomik kırılganlık, gelir eşitsizliği ve sınıfsal farklılıkların afetlere karşı direnci nasıl etkilediğini anlamak ve etkili müdahale stratejileri geliştirmek için kritik bir kavramdır.

1.2. Uluslararası Afet Yönetimi ve Kırılganlık Stratejileri

Afet yönetimi, ulusal ve uluslararası düzeyde kabul görmüş, afetlere karşı proaktif bir yaklaşım sergileyen kritik bir organizasyon sistemidir. Bu sistem, afet risklerini azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarını kapsar. Öncelikle potansiyel tehlikelerin belirlenmesi ve risk değerlendirmesi yapılmasıyla başlar. Ardından bu bilgilere dayanarak, afetlere karşı koruyucu önlemler alınır ve acil durum planları geliştirilir. Etkili bir afet yönetimi sistemi, afet anında hızlı ve koordineli bir şekilde müdahale edebilmeyi ve sonrasında toplumun normal yaşamına dönüşünü hızlandırmayı hedefler. Böylece, afetlerin yol açabileceği zararlar en aza indirgenir ve toplumların dirençli hale gelmesi sağlanır (Demir, 2016: 56). Afet yönetimi, beklenmedik durumlar ve krizler karşısında toplumların direncini artırmak için kritik bir rol oynar. Bu süreç, afet risklerini azaltmak ve olası zararları en aza indirmek için kapsamlı bir planlama ve hazırlık gerektirdiğini vurgular. Önceden yapılan planlama, afet anında hızlı ve etkili bir müdahaleyi mümkün kılar ve böylece can ve mal kaybını önemli ölçüde azaltır. Afet yönetimi, aynı zamanda afet sonrası iyileşme sürecini de hızlandırır ve toplumların daha hızlı bir şekilde normale dönmelerine yardımcı olur. Bu nedenle, afet yönetimi sadece acil durumlar için değil, aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma için de önemlidir ve toplumların gelecekteki afetlere karşı daha dayanıklı hale gelmesine katkıda bulunur.

Yokohama Stratejisi, 1994 yılında doğal afetlerin önlenmesi, hazırlık ve zarar azaltma prensipleri üzerine kurulu bir çerçeve olarak geliştirildi ve bu alandaki uluslararası iş birliğinin temelini oluşturdu. Bu strateji, afet risk yönetiminde toplumların direncini artırmak ve afetlere karşı daha iyi hazırlıklı olmalarını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Bunun yanında Hyogo Protokolü 2005-2015 yılları arasında afet yönetimi planlamasında önemli bir rol oynayarak, afetlere karşı kurumsal ve toplumsal farkındalığı artırmayı ve afet öncesi riskleri belirleyerek zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerini bütünleştirmeyi

vurgulamaktadır. Hyogo Stratejisinin devamı olarak geliştirilen Sendai İlkeleri, afet risklerini azaltmayı ve çok aktörlü yönetim modelini benimsemeyi hedeflemiştir. 2015-2030 yılları için belirlenen Sendai Çerçeve Planı ise, afet risk azaltma ve yönetimde çok aktörlü bir modeli benimseyen bir strateji olarak kabul edildi ve bu plan Japonya'nın Sendai şehrinde düzenlenen üçüncü Birleşmiş Milletler Dünya Konferansı'nda onaylandı. Bu eylem planları, afet yönetiminde uluslararası iş birliğinin ve koordinasyonun önemini vurgulamakta ve afetlere karşı daha dirençli toplumlar oluşturulmasına yönelik küresel çabaları desteklemektedir (Toprak Karaman, 2016: 4).

Uluslararası süreçler ve stratejiler, afet yönetimi konusunda küresel bir yaklaşımın önemini vurgular. Bu stratejiler, afet risklerini azaltma ve acil durum hazırlıklarını artırma konusunda ülkeler arası iş birliğini teşvik eder. Örneğin, Birleşmiş Milletler'in Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi, afet risklerini azaltmak ve afet sonrası toparlanmayı hızlandırmak için uluslararası standartlar belirler. Bu tür çabalar, afetlere karşı daha dayanıklı topluluklar oluşturmayı ve afet sonrası toparlanma süreçlerini iyileştirmeyi hedefler. Ayrıca bu stratejiler, afetlere karşı dayanıklılığı artırmak ve toplumların afetlere daha iyi hazırlıklı olmalarını sağlamak için bilgi ve kaynak paylaşımını kolaylaştırır. Uluslararası düzeyde koordinasyon ve iş birliği, afet yönetimi uygulamalarının sürekli gelişimine katkıda bulunur ve böylece afetlere karşı küresel direncimizi artırır.

1.2.1. Sendai Stratejisi

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, afet risklerini azaltma ve afetlere karşı dirençliliği artırma konusunda küresel bir yol haritası sunar. 2015-2030 yılları arasında kapsayan bu çerçeve, Yokohama Stratejisi ve Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın temelleri üzerine inşa edilmiştir ve afet risk yönetiminde uluslararası iş birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Sendai Çerçevesi, afet riskini anlamak, afet riski yönetişimini güçlendirmek, dirençlilik için afet azaltmaya yatırım yapmak ve etkili müdahale için afete hazırlıklı olma gibi dört ana öncelik belirlemiştir. Bu çerçeve, afet risk yönetiminin yerel stratejilere entegre edilmesini teşvik ederken aynı zamanda bireylerin, işletmelerin, toplulukların ve ülkelerin afet nedeniyle yaşayabileceği kayıpları önemli ölçüde azaltmayı hedeflemektedir (UCLG-MEWA,

2015-2030 Raporu: 1). Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi'nin kabulü, şehirlerin afetlere karşı daha dirençli hale getirilmesi konusunda küresel bir mutabakatın ifadesidir. Bu çerçeve, afet risk yönetimi konusunda kapsamlı bir yaklaşım sunarak, afetlere karşı dirençliliği artırmayı ve afet risklerini azaltmayı hedeflemektedir. Ayrıca, afet risklerinin tespit edilmesi ve bu risklerin ortadan kaldırılması için stratejik bir rehberlik sağlar. Sendai Çerçevesi; yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde afet risk yönetimi politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunurken, aynı zamanda afet risklerinin azaltılması için somut eylem planları ve stratejiler oluşturulmasını teşvik etmektedir. Şehirlerin, bu çerçeve doğrultusunda kendi uygulama ve izleme mekanizmalarını geliştirmeleri, afetlere karşı daha dirençli bir altyapılarını oluşturmasında öncülük etmektedir. Sendai Çerçevesi, afet risk yönetimi konusunda bilgi ve deneyim paylaşımını teşvik ederken, aynı zamanda afet risklerinin azaltılması için uluslararası iş birliğini ve koordinasyonu güçlendirme amacını da taşımaktadır. Bu çerçeve, afet risklerinin azaltılması konusunda farkındalığı artırmak, afetlere karşı dirençliliği geliştirmek ve afet risk yönetimi kapasitesini güçlendirmek için bir platform sunmaktadır. Sendai Çerçevesi, afet risklerinin azaltılması ve afetlere karşı dirençliliğin artırılması konusunda somut adımlar atılmasını sağlayacak bir dizi hedef ve öncelik belirlemiştir. Bu hedefler, afet risklerinin anlaşılmasını, afet risk yönetimi kapasitesinin artırılmasını, afet risklerine karşı alınacak önlemlerin güçlendirilmesini ve afet sonrası iyileştirme, rehabilitasyon ve yeniden yapılanma kapasitesinin geliştirilmesini içermektedir (UCLG-MEWA, 2015-2030: 4).

Sendai Çerçevesi, afet risk azaltma konusunda devletlerin birincil sorumluluğunu, toplumun ve devlet kurumlarının tüm kesimlerinin katılımını vurgulayan rehber ilkeleri de içermektedir. Ayrıca, afet risk azaltma kapsamını genişleterek doğal ve insan kaynaklı tehlikeleri, ilgili çevresel, teknolojik ve biyolojik tehlikeleri ve riskleri de dikkate alır. Sendai Çerçevesi, afet risk azaltma faaliyetlerinin ve politikalarının belirlenmesinde önemli bir yol gösterici olarak kabul edilmektedir. Bu eylem planlamaları:

- “1. 2030 yılına kadar küresel düzeyde afetler nedeniyle meydana gelen can kaybını önemli ölçüde azaltmak.
2. 2030 yılına kadar küresel düzeyde afetten etkilenen insan sayısını önemli ölçüde azaltmak.

3. 2030 yılına kadar küresel düzeyde gayri safi yurtiçi hasılaya istinaden afetlerin yol açtığı doğrudan ekonomik kayıpları azaltmak.
4. Temel hizmetlerin aksamasına ve kritik altyapının etkilenmesine yol açabilecek afet zararını önemli ölçüde azaltmak.
5. 2020 yılına kadar ulusal ve yerel afet risk azaltma stratejisi olan ülkelerin sayısını arttırmak.
6. Gelişmekte olan ülkelerle uluslararası iş birliğini arttırarak, bu çerçevenin uygulanmasında onların ulusal eylemlerini desteklemek.
7. Çoklu tehlike erken uyarı sistemlerini geliştirerek, afet risk bilgi ve değerlendirmelerinin topluma daha erişilebilir hale gelmesini 2030 yılına kadar artırmak” (AFAD, 2022: 26).

Sendai Çerçevesi, 2015-2030 yılları arasında afet risklerini azaltmayı ve toplumların afetlere karşı direncini artırmayı hedefleyen küresel bir planı ifade eder. Ayrıca afet risk yönetiminde şeffaflık, paydaşların rollerinin netleştirilmesi, sağlık altyapısının ve kültürel mirasın korunması, uluslararası iş birliği ve küresel ortaklığın güçlendirilmesi gibi konulara da vurgu yapmaktadır. Sendai Çerçevesi, afet risklerinin azaltılmasında devletlerin ana sorumluluğunu, toplumun tüm kesimlerinin ve devlet kurumlarının katılımını, yeni risklerin önlenmesi ve mevcut risklerin azaltılması için risk duyarlı yatırımların yapılmasını ve uluslararası finans kurumlarının mali destek sağlamasını öngörmektedir (UCLG-MEWA, 2015-2030: 6). Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, afet risklerini azaltma ve afetlere karşı dirençliliği artırma konusunda kapsamlı bir rehberlik sunmaktadır. Bu çerçeve, çoklu tehlikelere ve sektörlerle uygun, kapsayıcı ve erişilebilir uygulamaların önemini vurgulayarak, afet risk yönetiminin yerel stratejilere entegre edilmesini hedeflemektedir. Hükümetler ve farklı paydaşlar arasındaki iş birliği, politika ve planların oluşturulması ve uygulanmasında hayati bir rol oynamaktadır. Özellikle kadınlar, çocuklar, engelliler, yoksullar, göçmenler, yerli halk, gönüllüler, uzmanlar ve yaşlılar gibi toplumun farklı kesimlerinin katılımı, afet risk azaltma stratejilerinin etkinliğini artırmaktadır. Kamu ve özel sektörler ile sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve bilimsel araştırma kurumlarının iş birliği, afet risklerinin yönetim uygulamalarına entegrasyonunu teşvik ederek, afetlere karşı daha dirençli topluluklar oluşturulmasına katkı sağlamaktadır (UCLG-MEWA, 2015-2030 Raporu: 4). Afet

riski azaltma çalışmaları, toplumun her kesiminden bireylerin aktif katılımını ve iş birliğini gerektirir. Bu süreçte, herkesin sesinin duyulduğu, herkesin erişebildiği ve hiçbir ayrımcılığa yer verilmeyen bir yaklaşım benimsenmelidir. Afetlerden en çok etkilenen kesimler, özellikle yoksul ve savunmasız gruplar, bu süreçte öncelikli olarak dikkate alınmalıdır. Politika ve uygulamaların her aşamasında cinsiyet, yaş, engellilik durumu ve kültürel çeşitlilik gözetilmeli, bu faktörlerin entegrasyonu sağlanmalıdır. Kadınların ve gençlerin liderlik rollerinde daha fazla yer alması teşvik edilmeli, vatandaşların gönüllü olarak katkıda bulunmaları için uygun ortamlar hazırlanmalı ve desteklenmelidir. Böylece, afetlere karşı daha dirençli ve dayanıklı bir toplum yapısının oluşturulması hedeflenmelidir (UCLG-MEWA, 2015-2030 Raporu: 7).

Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, afet risklerini azaltma konusunda küresel bir çaba olarak ön plana çıkmaktadır. Bu çerçeve, afetlere karşı dayanıklılığı artırmak ve etkilerini azaltmak için toplumların her kesiminden katılım ve iş birliğini teşvik eder. Özellikle yoksul ve dezavantajlı grupların korunmasına ve afet risk azaltma süreçlerine aktif olarak dahil edilmesine vurgu yapar. Bu, afetlerin sosyo-ekonomik etkilerini hafifletmeye yardımcı olacak politikaların ve uygulamaların geliştirilmesini sağlar. Sendai Çerçevesi, afet risk yönetiminde kamu ve özel sektör iş birliğinin önemini de belirtir, bu da işletmelerin ve toplulukların afetlere karşı daha iyi hazırlanmasına ve dirençli hale gelmesine olanak tanır. Böylece, afet risk azaltma çabaları, herkes için daha güvenli ve sürdürülebilir bir gelecek yaratma yolunda kritik bir rol oynar.

1.2.2. Hyogo Çerçeve Eylem Planı

Hyogo Çerçeve Eylem Planı (HFA), afet risklerinin azaltılması ve yönetimi konusunda küresel bir çerçeve sunar. 2005 yılında Japonya'nın Hyogo ilinde kabul edilen bu plan, afetlere karşı dirençli toplumlar oluşturmayı hedefler. HFA, afet risklerini azaltmak için beş temel öncelik belirlemiştir: afet risklerinin daha iyi anlaşılması, afet risk yönetiminin yönetişimine destek, afet risklerine karşı altyapının güçlendirilmesi, afetlere hazırlık kapasitesinin artırılması ve etkili yanıt sistemlerinin geliştirilmesi. Bu öncelikler, afet risklerini azaltma konusunda ulusal ve yerel düzeyde politika ve uygulamaların geliştirilmesine rehberlik etmektedir. HFA'nın

kabul edilmesinden bu yana birçok ülke, afet risklerini azaltma konusunda önemli adımlar atmış ve bu alanda uluslararası iş birliği artmıştır. HFA, afet risklerinin azaltılması konusunda küresel bir dayanışma ve iş birliği ruhunu teşvik ederek, afetlere karşı daha güçlü ve hazırlıklı bir dünya yaratma yolunda önemli bir kilometre taşı olmuştur (Kadıoğlu, 2011: 103, 104). Bu plan, afet risklerini değerlendirme, erken uyarı sistemlerini geliştirme, afetlere karşı dayanıklılığı artırma ve etkili müdahale kapasitesini kurma gibi temel alanlarda stratejik hedefler belirler. Ayrıca, afet risklerini azaltma çabalarını desteklemek için eğitim ve bilinçlendirme programlarının yanı sıra, yerel toplulukların afetlere karşı daha hazırlıklı olmalarını sağlayacak politika ve mekanizmaların geliştirilmesini teşvik eder. Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın uygulanması, afetlere karşı dirençli toplumlar oluşturmak ve afetlerin insan hayatı ve ekonomiler üzerindeki etkilerini azaltmak için ulusal ve uluslararası düzeyde iş birliği ve koordinasyonu gerektirir. Bu plan, Birleşmiş Milletler'in afet risklerini azaltma konusundaki çabalarını destekleyen Sendai Çerçeve Eylem Planı ile de bağlantılıdır ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için afet risklerinin azaltılmasının önemini vurgular (UCLG-MEWA, 2015-2030: 9).

Hyogo Çerçeve Eylem Planı (2005-2015) öncelikleri şunlardır:

- “1. Afet risklerinin azaltılmasının ulusal ve yerel düzeyde güçlü bir kurumsal temel ve öncelik olması sağlamak.
 2. Afet risklerini tanımlamak, değerlendirmek, izlemek ve erken uyarı sistemleri geliştirmek.
 3. Tüm seviyelerde güvenlik ve direnç kültürünü oluşturmak için bilgi, inovasyon ve eğitimden faydalanmak.
 4. Temel risk faktörlerini azaltmak
 5. Tüm seviyelerde etkin müdahale için afete hazırlığı güçlendirmek”
- (UCLG-MEWA, 2015-2030: 9).

Risk azaltma yaklaşımlarının, acil durum hazırlık, müdahale ve iyileştirme programlarına entegrasyonu, afet yönetimi alanında kritik bir öneme sahiptir. Bu entegrasyon sayesinde, afet sonrası toparlanma süreçleri, daha etkili ve koordineli bir şekilde yürütülebilir. Örneğin, İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP), bu tür bir entegrasyonun uygulamalı bir örneğini

sunmaktadır. Proje, afet öncesi risk değerlendirmeleri, planlama ve eğitim uygulamaları gibi önleyici adımların yanı sıra, acil durum müdahaleleri ve iyileştirme çalışmalarını da kapsamaktadır. Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) da benzer şekilde, afetlerin neden olabileceği zararların önlenmesi veya en aza indirilmesi ve afete dirençli yaşam çevrelerinin oluşturulması amacıyla hazırlanmıştır. Bu tür planlar, afetlere karşı dayanıklılığı artırmak ve toplumların afet sonrası daha hızlı ve etkin bir şekilde toparlanmasını sağlamak için hayati önem taşımaktadır (Kadıoğlu, 2011: 104). Hyogo Çerçeve Eylem Planı (HFA), afet risklerini azaltma ve afetlere karşı toplumların direncini artırma konusunda uluslararası bir iş birliği çerçevesi sunar. 2005-2015 yılları arasında uygulanan bu plan, afet yönetimi konusunda küresel bir farkındalık yaratmayı ve afet risklerini azaltma stratejilerini geliştirmeyi hedeflemiştir. HFA; afet risk değerlendirmesi, kurumsal ve toplumsal kapasite geliştirme, afetlere karşı etkili mücadele stratejileri oluşturma ve bilgi paylaşımını teşvik etme gibi temel alanlarda yol gösterici olmuştur. Ayrıca, Sendai Çerçeve Eylem Planı gibi sonraki girişimler için sağlam bir temel oluşturarak, afet risk azaltma çabalarının sürekliliğini ve gelişimini desteklemiştir. Bu çerçeveler, afetlere karşı daha hazırlıklı ve dirençli toplumlar yaratma yolunda önemli adımlardır (Toprak Karaman, 2016: 4). Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, 2015 yılında Birleşmiş Milletler'in öncülüğünde Japonya'nın Sendai kentinde düzenlenen Üçüncü Dünya Konferansı'nda kabul edilmiştir. Bu çerçeve, afet risklerini azaltma ve afetlere karşı dirençliliği artırma konusunda uluslararası iş birliğini teşvik eden önemli bir belgedir. Afet risk yönetiminin yerel stratejilere entegrasyonunu hedefleyen bu çerçeve, Hyogo Çerçeve Eylem Planı'nın devamı niteliğindedir ve afet riskinin anlaşılması, afet riski yönetişiminin güçlendirilmesi, dirençlilik için afet azaltmaya yatırım yapılması ve etkili müdahale için afete hazırlıklı olmayı sağlamaktadır.

1.2.3. Kyoto Protokolü

Çevre kirliliği ve küresel iklim değişikliği, uluslararası politikada iş birliği gerektiren önemli bir programdır. Bu sorunlar, enerji türleri ve kullanım oranları üzerinde etkili olmakta ve Kyoto Protokolü gibi uluslararası anlaşmaların oluşturulmasına yol açmaktadır. Kyoto Protokolü, 1997'de imzalanmış ve 2005'te yürürlüğe girmiş bir çevre protokolüdür. Bu protokol, imzalayan ülkelerin karbon

dioksit ve diğer sera gazlarının emisyonlarını azaltma veya karbon ticareti yoluyla haklarını arttırma taahhüdünde bulunmalarını sağlamıştır. Ayrıca, protokolün yürürlüğe girebilmesi için, onaylayan ülkelerin 1990'daki emisyonlarının dünya genelindeki toplam emisyonun %55'ini bulması gerekmektedir, bu orana Rusya'nın katılımıyla ulaşılmıştır. Kyoto Protokolü, sera gazı emisyonlarını azaltma konusunda uluslararası iş birliğinin bir örneği olarak, çevre politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye, 2009 yılında protokole taraf olmuş ve bu süreçte uluslararası toplumla iş birliği içinde hareket etme taahhüdünde bulunmuştur (Demir,2007:244-246). Kyoto Protokolü sürecindeki müzakereler, uluslararası iklim değişikliği politikalarının karmaşıklığını ve çeşitli ülke gruplarının farklı önceliklerini gözler önüne sermektedir. ABD'nin anlaşmaya karşı çıkmış, ekonomik endişeler ve ulusal çıkarları öne sürerek küresel eylemlere direnç gösterdiğini yansıtmaktadır. Avrupa hükümetleri ise, kendi ekonomik yüklerini arttırmadan iklim değişikliğiyle mücadelede liderlik etme arzusunu dile getirmektedirler. Gelişmekte olan ülkeler, zengin ülkelerin tarihsel sorumluluklarını kabul etmelerini ve iklim değişikliğiyle mücadelede daha fazla rol almalarını talep etmektedirler. Bu arada, iklim değişikliğinin etkilerini en şiddetli şekilde hissedecek olan küçük ada devletleri, varlıklarını sürdürebilmek için acil eylem çağrısında bulunmaktadırlar. Bu dört konum, iklim değişikliğiyle mücadelede küresel iş birliğinin önündeki zorlukları ve farklı ülkelerin önceliklerinin nasıl dengelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Neale, 2009:217-218). Kyoto Protokolü, 1997 yılında kabul edilen ve 2005 yılında yürürlüğe giren, küresel ısınmaya katkıda bulunan gazların emisyonunu azaltmayı amaçlayan uluslararası bir anlaşmadır. Protokol, 41 ülke ve Avrupa Birliği'ni, 1990 seviyelerinin %5,2 altına indirmeyi hedefleyen sera gazı emisyonlarını azaltma taahhüdünde bulunmuştur. İlk taahhüt dönemi olan 2008-2012 yılları arasında, bu ülkelerin emisyonlarını azaltma çabaları, iklim politikasının geleceğini şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. 2012'de, Doha'da yapılan bir toplantıda, orijinal Kyoto anlaşmasına bir değişiklik yapılarak, katılan ülkeler için ikinci bir taahhüt dönemi olan 2012-2020 yılları arasında yeni emisyon azaltma hedefleri eklenmiştir. Bu değişiklik, 2020 yılında yürürlüğe girmiş ve Kyoto Protokolü'nün ilk taahhüt döneminin sonuçlarına dayanarak, iklim rejiminin kalıcılaştırılması ve 2012 sonrasına aktarılması hedeflerine ulaşılmasında önemli bir adım olmuştur. Kyoto

Protokolü, Paris Anlaşması altında daha büyük hedeflere ulaşmak için bir temel oluşturmuş ve gelişmiş ülkelerin emisyonlarını azaltma ve bu çabalar hakkında şeffaf olma yönündeki itici gücünü sürdürmüştür (Mazlum, 2008:136-142).

Uluslararası çevre antlaşmaları, küresel çevre sorunlarına karşı koymada hayati bir rol oynar. Bu antlaşmaların etkin bir şekilde uygulanması, devletlerin sosyo-ekonomik ve politik yapılarına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Yüksek çevresel duyarlılık, hukuka bağlılık ve uyum kültürüne sahip, demokratik yönetim yapısı ve güçlü idari kapasiteye sahip ülkeler genellikle bu antlaşmalara daha iyi uyum sağlarlar. Ancak, uyumsuzluk sorunu, uluslararası hukuki süreçleri zayıflatmakta ve istikrarsızlığı artırmaktadır. Bu nedenle, antlaşmaların uygulanmasını izlemek ve teşvik etmek, uyumsuzluğu azaltmak ve etkinliği artırmak için uluslararası iş birliği ve destek mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Devletler arası iş birliği, kapasite geliştirme ve teknoloji transferi gibi stratejiler, antlaşmaların başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için kritik öneme sahiptir (Kaya, 2012:53- 103).

1.3. Göçle İlgili Sosyolojik Tartışmalar ve Genel Kavramlar

Göç, sosyolojinin ilgi alanlarından biridir ve göçmenlerin yeni toplumlara entegrasyon süreçleri, göçmen toplulukların karşılaştığı zorluklar ve fırsatlar, ve göçün hem göçmenlerin hem de yerel halkın sosyal yapıları üzerindeki etkileri gibi konuları içerir. “Bireyler göç ile birlikte kendi istekleriyle ya da zorla doğdukları yeri terk ederek kendi ülke sınırları içerisinde ya da bir başka ülkede yaşamaya devam etmektedir” (Eray, 2023: 3). Göç, aynı zamanda ekonomik, politik, kültürel ve çevresel faktörler tarafından şekillendirilen karmaşık bir olgudur ve sosyolojik çalışmalar, bu faktörlerin insan yaşamı üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için önemli katkılar sağlar. Göç, tarihsel ve sosyolojik bir olgu olarak, toplumların yapısını ve bireylerin yaşamını derinden etkilemiştir. Özellikle Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi, bu etkileşimin somut bir örneği olarak karşımıza çıkar. 1923 Lozan Antlaşması'yla gerçekleşen bu mübadele, yaklaşık 1.2 milyon Ortodoks Hristiyan Rum'un Anadolu'dan Yunanistan'a, 500.000 Müslüman Türk'ün ise Yunanistan'dan Türkiye'ye göç etmesine yol açmıştır. Bu süreç, her iki toplum için de ekonomik, kültürel ve sosyal bir dönüşüm anlamına gelmiştir. Mübadiller, yeni

yerleştikleri toplumlarda dil, din, kültür ve kimlik temelli zorluklarla karşılaşmış, asimilasyon ve entegrasyon süreçleri yaşamışlardır. Gç sosyolojisi, bu türden toplumsal değişimleri ve bireyler üzerindeki etkilerini inceleyen bir disiplindir. Nüfus mübadelesi sonucunda ortaya çıkan çarpık kentleşme, nüfus fazlalığı, ekonomik zorluklar ve kültürel çatışmalar, göçün sosyolojik boyutunu oluşturan unsurlardandır. Bu tarihi olay, günümüzde bile gç politikaları ve toplumsal yapı üzerindeki etkileri açısından önemli bir araştırma konusudur.

Gç sosyolojisi, bireylerin ve toplulukların yaşadıkları yerleri terk edip yeni yerlere yerleşme süreçlerini ve bu süreçlerin bireysel ve toplumsal sonuçlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Gç, ekonomik, sosyal, politik ve çevresel faktörler gibi bir dizi itici ve çekici gç tarafından tetiklenir. Göç eden kişilerin karşılaştığı uyum sorunları, göçün sadece fiziksel bir hareket olmadığını, aynı zamanda kültürel, kimlik ve toplumsal yapı üzerinde derin etkiler yarattığını göstermektedir. Gç sosyolojisi, göçmenlerin geldikleri ve gittikleri toplumlar arasındaki etkileşimi, göçmenlerin karşılaştığı zorlukları ve fırsatları, ve göçün toplumsal değişim üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde ele alır. Bu alanda yapılan çalışmalar, göçün nedenlerini, süreçlerini ve sonuçlarını anlamamıza yardımcı olurken, gç politikalarının ve uygulamalarının şekillendirilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Gç sosyolojisi, küreselleşen dünyamızda giderek artan gç hareketlerinin anlaşılması ve yönetilmesi için kritik bir öneme sahiptir. Gç, toplumların ve bireylerin yapısında derin değişiklikler yaratan karmaşık bir süreçtir. Gç sosyolojisi, bu sürecin toplumsal etkilerini, göç eden bireylerin ve toplulukların karşılaştığı zorlukları ve fırsatları inceler. Gç, kültürlerin yayılmasına ve çeşitlenmesine katkıda bulunurken, aynı zamanda dilsel ve dinsel etkileşimleri de teşvik eder. Bu etkileşimler, yeni geleneklerin ve düşünce biçimlerinin oluşmasına yol açabilir. Ancak, bu süreç her zaman olumlu sonuçlar doğurmayabilir; sosyal uyum sorunları, kimlik çatışmaları ve ekonomik gerilimler gibi olumsuz sonuçlar da göçün getirebileceği zorluklar arasındadır. Gç sosyolojisi, bu dinamikleri anlamak ve gç eden bireyler ile toplulukların karşılaştığı zorluklara çözümler üretmek için önemli bir disiplindir(Fichter, 2004: 182). Gçten sonra uyum süreci, bireylerin yeni durumlara veya değişikliklere adaptasyonunu ifade eder ve birçok faktör bu süreci etkileyebilir. Biyolojik faktörler, bireyin genetik yapısı, hormonal dengeleri ve sinir sistemi gibi

fizyolojik özelliklerini içerir. Psikolojik faktörler, bireyin kişilik özellikleri, stresle başa çıkma becerileri ve önceki deneyimlerini kapsar. Sosyal-çevresel faktörler ise bireyin aile yapısı, sosyal destek ağları ve kültürel arka planı gibi unsurları içermektedir. Ayrıca, bireyin yaşadığı çevre, eğitim düzeyi ve ekonomik koşullar gibi dışsal faktörler de uyum sürecinde önemli rol oynar. Göç sosyolojisi bağlamında, göçmenlerin karşılaştığı dil bariyerleri, iş bulma zorlukları ve kültürel farklılıklar gibi özel zorluklar da bu süreci etkileyebilir. Uyum sürecinin başarısı, bu faktörlerin bir arada değerlendirilmesi ve bireyin bu faktörlere ne kadar iyi tepki verebildiği ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle, uyum sürecini desteklemek için bireysel, toplumsal ve politik düzeyde kapsamlı stratejiler geliştirmek önemlidir.

Sosyolojik perspektiften göçle ilgili temel kavramlar şunlardır:

1.3.1. Göç

Göç, insanlık tarihi boyunca toplumların ve bireylerin yaşamını şekillendiren temel bir olgudur. Tarihsel süreç içerisinde, göç; savaş, kıtlık, ekonomik fırsatlar veya daha iyi bir yaşam arayışı gibi çeşitli nedenlerle gerçekleşmiştir. Günümüzde göç, küreselleşme ve uluslararası ilişkilerin bir parçası olarak, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli etkiler yaratmaya devam etmektedir. Göç, aynı zamanda kültürel etkileşim, sosyal dönüşüm ve ekonomik gelişim açısından da önemli bir dinamiktir (Songur ve Sırtkaya, 2018). Göç, insanlık tarihi boyunca var olan ve toplumları derinden etkileyen bir olgudur. Ekonomik, sosyal, kültürel ve dini yapıları şekillendiren göç, aynı zamanda bireylerin psikolojik ve sosyolojik durumlarını da etkiler. Göç, sadece fiziksel bir yer değişikliği değil, aynı zamanda kültürel ve bilgi alışverişinin bir aracı olarak da işlev görür. Göçmenlerin kaynak ve hedef ülkeleri üzerindeki etkisi, bu ülkelerin demografik yapısından ekonomik kalkınmasına kadar geniş bir yelpazede incelenebilir. Göç, insanların yeni fırsatlar arayışı, daha iyi bir yaşam umudu veya zorunlu sebeplerle gerçekleştirdikleri karmaşık bir süreçtir ve her göç hikâyesi, insan deneyiminin benzersiz bir yansımasıdır. Göç; *“uluslararası bir sınırın ötesine veya bir eyalete yerleştirme, insanların süresi, doğası veya nedeni ne olursa olsun hareket ettiği bir nüfus transferidir.”* (Göç terimleri sözlüğü, 2009, s. 22). Bir başka tanıma göre ise Göç, insanlık tarihi boyunca süregelen ve toplumların şekillenmesinde önemli bir rol oynayan bir olgudur. Tarihsel süreçte, göçler çeşitli nedenlerle gerçekleşmiş ve toplumların kültürel, sosyal ve ekonomik yapılarını

derinden etkilemiştir. Örneğin, Türkiye'nin coğrafi konumu, tarih boyunca pek çok göç hareketine ev sahipliği yapmasına neden olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, din ve ırk ayrımı gözetmeksizin hoşgörüyle yaklaşılan göçmenler, toplumun çeşitliliğini ve zenginliğini artırmıştır. Cumhuriyet döneminde de Türkiye, Yunanistan, Balkanlar ve Almanya gibi çeşitli ülkelerden gelen göçmenlerle demografik yapısını yeniden şekillendirmiştir. Göç, sadece nüfus hareketliliği olarak değil, aynı zamanda kültürel alışveriş ve toplumsal dönüşümün bir aracı olarak da önem taşımaktadır. Türk göçleri, Anadolu'nun Türk varlığı ve kültürü ile şekillenmesinde kritik bir rol oynamış, Selçuklu ve Osmanlı gibi devletlerin kurulmasına ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atılmasına katkı sağlamıştır. Bu tarihi seyir, günümüzde de devam eden göç olgusunun, toplumlar üzerindeki etkilerini ve önemini vurgulamaktadır (Dedeoğlu, Karabıyık ve Çetinkaya, 2016:38; Özgür-Baklacioğlu, 2010: 7). Cabbarlı ve Sirkeci'nin tanımına göre, göç; bireylerin mevcut yaşam koşullarından, ekonomik, sosyal, kültürel ve toplumsal olanaklardan ayrılarak yeni bir yerleşim yerine taşınması ve orada yeni bir yaşam kurmaları sürecidir. Bu süreç, sadece bireylerin hayatını değil, aynı zamanda devlet politikalarını ve toplumların yapısını da derinden etkiler. Göç, nüfus hareketliliğini, kültürel alışverişini ve ekonomik gelişimi teşvik ederken, aynı zamanda sosyal entegrasyon ve uyum gibi zorlukları da beraberinde getirir. Devletler, göçü yönetmek için çeşitli politikalar geliştirirken; göçmenlerin karşılaştığı zorluklar ve fırsatlar üzerine de düşünmek zorundadırlar (Sirkeci, Cabbarlı ve Nakanishi, 2008: 9). Göç, tarih boyunca insanlık için temel bir olgu olmuştur. Ekonomik, sosyal, politik veya çevresel nedenlerle insanlar ve topluluklar, daha iyi yaşam koşulları arayışı içinde yer değiştirmişlerdir. Göç, iç ve uluslararası olmak üzere iki türü vardır. *İç göç*, genellikle bir ülkenin içindeki şehirlerarası veya kırsal bölgelerden şehirlere olan nüfus hareketini ifade ederken; *uluslararası göç*, farklı ülkeler arasındaki nüfus akışını tanımlar. Her iki göç türü de, gittikleri yerlerdeki demografik yapıları, ekonomik dengeleri ve kültürel dokuları derinden etkilemektedir. Göçmenler, yeni yerleştikleri toplumlara çeşitlilik getirir ve küresel anlamda sosyal ve kültürel etkileşimleri artırır. Ancak, göç aynı zamanda entegrasyon, uyum ve sosyal hizmetlere erişim gibi zorlukları da beraberinde getirir (Ozankaya, 1975, s. 33,49,53). Göç, insanlık tarihi boyunca toplumların şekillenmesinde ve dünya

üzerindeki dağılımında temel bir etken olmuştur. Doğal afetler, ekonomik zorluklar, politik istikrarsızlık ve sosyal hizmetlere erişim gibi çeşitli faktörler, bireylerin ve toplulukların yaşadıkları yerleri terk etmelerine neden olmaktadır. Örneğin, depremler veya sel gibi doğal felaketler, insanların güvenli bölgelere göç etmelerini zorunlu kılabilir. Ekonomik faktörler arasında, işsizlik veya daha iyi iş olanakları arayışı gibi sebepler göçü tetikleyebilir. Bu yanında politik nedenler, savaş ve çatışmalar da göçe neden olmaktadır. Sosyal nedenler ise genellikle eğitim ve sağlık hizmetlerine daha iyi erişim arzusunun kaynaklanır. Bu faktörlerin her biri, göçün karmaşık doğasını ve insan hareketliliğinin çok boyutlu dinamiklerini yansıtır. Göç, hem bireyler hem de toplumlar için zorluklar ve fırsatlar sunar ve bu süreç, küresel toplumun sürekli deviminin bir parçası olarak kapsamlı bir şekilde incelenmelidir (Sağır, 2018, s. 205-206).

Göç, bireylerin sosyal statülerini ve kimliklerini dönüştürebilen karmaşık bir süreçtir. Yeni bir coğrafi ve kültürel ortama taşınmak, göçmenlerin toplumsal kimlik algılarını ve kendilerini nasıl tanımladıklarını etkileyebilir. Bu değişimler, genellikle yeni ve eski kültürel değerler arasındaki etkileşimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkar ve bireylerin sosyal rollerindeki değişikliklerle hissedilir. Göç, sadece coğrafi bir hareketlilik değil, aynı zamanda sosyal yapıları ve bireysel kimlikleri de şekillendiren bir olgudur. Göçmen grupların karşılaştığı sosyo-kültürel değerler ve bu değerlerle etkileşimleri, melez kimliklerin oluşumunu teşvik edebilir ve bu süreç, göçmenlerin kendi tercihleri ve deneyimleri ışığında anlaşılmalıdır. Göçün bu çok boyutlu doğası, göç politikaları ve uygulamalarının tasarımında dikkate alınması gereken önemli bir faktördür (Biriz-Karaçay, 2018:412). Göç, bireylerin hayatlarında dönüştürücü bir etkiye sahip olabilir ve bu süreçte karşılaştıkları toplumlar üzerinde de önemli etkiler bırakabilir. Göç eden kişiler, yeni bir çevreye uyum sağlarken, aynı zamanda o toplumun sosyal dokusunu, kültürel dinamiklerini ve ekonomik yapısını da etkileyebilirler. Bu etkileşim, hem göç eden bireylerin hem de yerel halkın siyasal görüşleri ve toplumsal değerleri üzerinde karşılıklı bir etki yaratarak, toplumsal değişim ve entegrasyonun önemli bir parçası haline gelir. Göçmenlerin katkıları, çoğu zaman yenilikçi fikirlerin ve çeşitliliğin artmasına yol açarken, bazen de mevcut sosyal ve siyasal yapılarla çatışma potansiyeli taşıyabilir. Bu nedenle, göç politikaları ve toplumsal entegrasyon stratejileri, bu karmaşık dinamikleri dikkate

olarak tasarlanmalıdır. Göç, insanlık tarihi boyunca var olan ve toplumların şekillenmesinde önemli bir rol oynayan karmaşık bir olgudur. Toplumsal değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan göç, bireylerin ve grupların ekonomik, siyasi, dini ve kültürel nedenlerle veya keşif ve yeni yaşam alanları arayışı gibi çeşitli motivasyonlarla yaşadıkları yerleri terk etmeleri veya terk etmeye zorlanmaları şeklinde gerçekleşebilir. Göç, sadece coğrafi bir yer değişikliği değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve psikolojik bir geçiş sürecini de ifade eder. Göçmenlerin karşılaştığı zorluklar arasında sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim, ayrımcılık, sosyal dışlanma, çalışma izni edinme zorlukları, kültür şoku, işsizlik, aile üyelerinden uzak kalma ve göç edilen yerde yalnızlık hissi bulunmaktadır. Göç, aynı zamanda kolektif bir eylem olarak da ele alınabilir; toplulukların bir arada hareket etmesi ve yeni bir yerleşim yeri kurma veya mevcut toplumlarla entegrasyon çabaları bu sürecin bir parçasıdır. Göçmenlerin topluma entegrasyonu ve psikolojik destek sağlanması, devlet politikalarının önemli bir odak noktası olmalıdır (Biçim, 2020:14; Uzun, 2019: 41). Uluslararası göç, tarihin her döneminde var olan ve günümüzde küreselleşme ile birlikte daha da karmaşık bir hal alan bir olgudur. Ekonomik, siyasal, sosyo-kültürel ve demografik etkenlerin yanı sıra, şiddet ve güvenlik gibi faktörler de göç hareketlerini etkileyen önemli unsurlardır. Göç, sadece bireylerin ve toplulukların yaşamını değiştirmekle kalmaz, aynı zamanda göç edilen yerlerin sosyal yapısını, kültürel dinamiklerini ve ekonomik koşullarını da dönüştürür. Bu nedenle, göç olgusunun incelenmesi, antropologlar, sosyologlar, siyaset bilimciler, iktisatçılar, planlamacılar, idareciler, tarihçiler ve coğrafyacılar gibi birçok disiplinden bilim insanını ilgilendiren çok boyutlu bir konudur. Göçün nedenleri, sonuçları ve toplum üzerindeki etkileri, özellikle Suriye göçü gibi güncel olaylar bağlamında, Türkiye’de de yoğun bir şekilde araştırılmaktadır (Mutluer, 2003: 9).

1.3.2. Göçmen

Göçmenlik, bireylerin daha iyi bir yaşam arayışı içinde kendi iradeleriyle yaptıkları coğrafi hareketliliği ifade eder. Bu süreç, genellikle kişisel rahatlık, ekonomik fırsatlar veya sosyal koşulların iyileştirilmesi gibi nedenlerle gerçekleşir. Göçmenler, yeni bir başlangıç yapma ve ailelerinin geleceğini güvence altına alma umuduyla, sıklıkla kültürel ve dil engellerini aşarak, farklı toplumların parçası olmayı kabul ederler. Bu karar, sadece bireylerin yaşamlarını değil, aynı zamanda ev

sahibi toplulukları ve göçmenlerin köken aldığı toplumları da derinden etkileyebilir. Göçmenlik, küresel bir fenomen olarak, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde karmaşık dinamikleri barındırır ve bu yüzden çok yönlü bir anlayış gerektirir *“Göçmen, çeşitli nedenlerle (siyasi, ekonomik, dini vs.) bağlı bulunduğu ülkeyi terk ederek yerleşmek amacıyla başka bir ülkeye giden kişilere denilmektedir”* (Asar, 2004:236). Bir başka tanıma göre ise Göçmenlik, bireylerin daha iyi bir yaşam arayışı içinde bulundukları ülkeden başka bir ülkeye göç etmeleri sürecidir. Bu hareketlilik, gönüllü veya zorunlu nedenlerle gerçekleşebilir ve genellikle ekonomik, sosyal, eğitim veya aile birleşimi gibi çeşitli faktörler tarafından motive edilir. Göçmenler, küresel toplumun önemli bir parçası olarak kabul edilir ve onların katkıları, hem bıraktıkları hem de yeni yerleştikleri topluluklar için değerli olabilir (Dinç Güzel, 2021: 10). Göçmenlik, genellikle kişilerin daha iyi bir yaşam arayışı içinde kendi ülkelerini terk etmeleriyle ilişkilendirilir. Ekonomik faktörler, bu kararı vermede önemli bir rol oynar ve çoğu zaman göçmenler, yeni ülkelerinde daha iyi yaşam standartlarına ulaşmayı umut ederler. Ancak, bu süreçte menşei ülkelerinin sunduğu kültürel ve sosyal olanaklardan uzaklaşmanın zorlukları da vardır. Göçmenler, hem yeni bir hayata başlamanın heyecanını hem de vatan hasretinin hüznünü deneyimlerler (Rasooly, 2020: 14-15). Uluslararası göç, insanların yaşamlarını çok çeşitli yollarla etkiler. Göç eden bireyler, yeni bir ülkeye uyum sağlarken kültürel, sosyal ve ekonomik zorluklarla karşılaşabilirler. Ayrıca, göçmenlerin geldikleri toplumlar ve varış noktalarındaki toplumlar arasında kültürel etkileşimler ve değişimler meydana gelir. Göç, aynı zamanda, göç eden kişilerin bıraktığı ülkelerde de demografik ve ekonomik değişikliklere yol açabilir. Uluslararası Göç Örgütü, bir göçmeni şu şekilde tanımlar: *“Yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla kendi menşei ülkesinin dışına yerleşmek üzere mutlak ikamet yerini terk eden kişi. Bu terim göçmenleri zulümden kaçan mültecilerden ayırt etmek için kullanılabilen ve aynı zamanda bir ülkeye yasal izni olmadan ve/veya bona fide (iyi niyetli) bir gerekçesi bulunmadan sığınma usullerini kullanarak girmeye teşebbüs eden kişilere atıfta bulunmak için kullanılmaktadır”*(IOM, 2016:9).

Göçmenlik, uluslararası hukukta karmaşık bir konu olup, her ülke kendi yasal çerçevesini ve politikalarını belirler. Göçmenler genellikle ekonomik, sosyal veya kişisel nedenlerle kendi istekleriyle hareket ederler ve bu süreçte vatandaşlık

haklarından tamamen yoksun bırakılmazlar. Ancak, mülteciler gibi uluslararası koruma altında olmadıkları için, göçmenlerin hakları ve korunmaları konusunda belirsizlikler ve tutarsızlıklar olabilir. Bu nedenle, göçmenlerin haklarının korunması ve göç politikalarının iyileştirilmesi için uluslararası iş birliği ve standartların geliştirilmesi önem taşımaktadır. Ülkeler arası diyalog ve anlayışın artırılması, göçmenlerin karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olabilir ve daha kapsayıcı bir toplumun temellerini atabilir. Türkiye'de göçmen statüsü altında olacak kişilerin hükümleri, 1934 tarihli 2510 Sayılı İskân Kanunu ve 2006 tarihli 5543 Sayılı yeni İskân Kanunu ile düzenlenmiştir. 2510 Sayılı Kanun, Türkiye'ye göç edenlerin yerleşimini ve Türk kültürüne bağlılık esaslarını belirlerken, 5543 Sayılı Kanun, göçmenlerin, göçebelerin ve yerleri kamulaştırılanların iskânı ile ilgili detayları ve uygulamaya esas şartları içermektedir. Her iki kanun da, ülkenin demografik yapısını ve sosyal politikalarını şekillendirmede önemli rol oynamaktadır. Buna göre; Türkiye'ye yerleşmek amacıyla gelmek, Türk soyundan gelmek, Türk kültürüne bağlı olmak göçmen olarak kabul için aranan temel şartlardandır (Kıral, 2006: 15). Göçmenlik, insanlık tarihi boyunca var olan ve günümüzde de süregelen karmaşık bir olgudur. Göç, bireylerin ve toplulukların hayatlarında derin izler bırakırken, aynı zamanda küresel toplumun yapısını ve dinamiklerini de şekillendirmektedir. Göçmenler, yeni yerleştikleri toplumlara çeşitli katkılarda bulunurlar; fakat aynı zamanda uyum sürecinde birçok zorlukla karşılaşabilirler. Bu zorluklar arasında dil engeli, kültürel farklılıklar, ekonomik sıkıntılar ve sosyal dışlanma yer alabilir. Göçmenlerin haklarına saygı gösterilmesi, onların topluma entegrasyonunu kolaylaştırırken, aynı zamanda insan onurunun korunmasına da katkı sağlar. Göçmenlik, hem zorunlu hem de isteğe bağlı sebeplerle gerçekleşebilir ve her iki durumda da göçmenlerin karşılaştıkları zorluklar ve ihtiyaçlar anlaşılmalıya değerlidir. Göçmenlerin yaşadıkları deneyimler, onların yeni toplumlarla etkileşimlerini ve bu toplumların sosyo-kültürel dokusunu zenginleştiren önemli unsurlardır. Göçmenlik konusunda yapılan çalışmalar, bu karmaşık sürecin daha iyi anlaşılmasına ve göçmenlerin karşılaştıkları sorunlara çözümler üretilmesine yardımcı olabilir

1.3.3. Mülteci

Devletlerin temel görevleri arasında, vatandaşlarının güvenliğini sağlamak ve temel ihtiyaçlarını karşılamak yer alır. Bu sorumluluklarını yerine getiremeyen ya da yetersiz kalan devletlerin vatandaşları, yaşam standartlarını yükseltmek ve daha iyi bir gelecek arayışı içinde başka ülkelere göç etmeyi tercih edebilirler. Göç, sadece bireyler ve aileler için değil, göç alan ve veren ülkeler için de sosyal, ekonomik ve politik etkiler yaratan karmaşık bir olgudur. Devletlerin, vatandaşlarının refahını sağlamak için iç ve dış politikalarını sürekli gözden geçirmeleri ve uluslararası iş birliği içinde hareket etmeleri önem taşımaktadır. Böylece, göçün neden olduğu zorluklarla başa çıkabilir ve vatandaşlarının ihtiyaçlarını daha etkin bir şekilde karşılayabilirler. Bu nedenle mülteci, Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesine göre; *‘İrki, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslardır’* şeklinde tanımlanmaktadır (Özcan, 2005: 13). Mültecilik, uluslararası hukukta koruma altına alınmış ve pek çok ülke tarafından tanınan bir statüdür. Bireyler, çeşitli sebeplerle kendi ülkelerinden ayrılarak başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunabilirler. Bu durum, bireysel olarak gerçekleşebileceği gibi, bazen toplu halde de yaşanabilir. Toplu sığınma durumlarında, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) gibi uluslararası kuruluşlar devreye girer ve mültecilerin durumunu değerlendirir. Mülteciler, ev sahibi ülkede belirli haklara sahip olurlar ve bu süreçte uluslararası toplumun desteğini alırlar. Öğrenci veya turist vizesiyle giden ve daha sonra mülteci statüsüne geçen bireyler için de ev sahibi ülkenin yasaları ve uluslararası anlaşmalar çerçevesinde haklar ve yükümlülükler belirlenmiştir. Mültecilik, bireylerin güvenliği ve insan haklarının korunması açısından önemli bir konudur ve her durumda hassasiyetle ele alınması gereken bir süreçtir. Mültecilerin yaşadığı zorluklar ve hakları, uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmıştır. Örneğin, 1951 Mülteci Sözleşmesi, mültecilerin haklarını belirleyen ve koruyan temel bir belgedir ve bu yıl 70. yıldönümünü kutlamaktadır. Sözleşme, mültecilerin güvenliğini ve insan haklarını korumayı amaçlamakta, zorla geri gönderilmeme

ilkesini içermekte ve mültecilere yönelik uluslararası iş birliğini teşvik etmektedir. Uluslararası Af Örgütü gibi kuruluşlar da mültecilerin haklarını savunmakta ve devletlerin bu haklara saygı göstermesi için çalışmaktadır. Ancak, mültecilerin karşılaştığı zorluklar hala devam etmekte ve sığınma hakkı, güvenlik, eğitim ve sağlık gibi temel insan haklarından mahrum bırakılmaları, uluslararası toplumun çözmesi gereken acil sorunlardan biridir. Bu nedenle, mültecilerin korunması ve haklarının savunulması, uluslararası hukuk ve insan hakları alanında sürekli bir çaba gerektirmektedir. Mülteciler, uluslararası hukuk çerçevesinde korunan ve tanınan bir dizi temel haklara sahiptir. Bu haklar arasında, yaşama hakkı, eğitim hakkı, sağlık hizmetlerine erişim, iş bulma ve çalışma hakkı, insani yardım ve koruma, ve aile birleşimi hakkı bulunmaktadır. Mültecilerin bu hakları, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenmiş ve korunmaktadır. Mültecilerin korunması ve yardımı, uluslararası toplumun ortak sorumluluğudur ve bu konuda UNHCR önemli bir rol oynamaktadır. Mülteci kampları, mültecilere geçici barınma ve temel hizmetlerin sağlandığı yerler olup, mültecilerin uzun vadeli yerleşimleri ve entegrasyonu da desteklenmelidir. Mültecilerin temel hakları, insanca yaşama koşullarına erişimlerini sağlar ve topluma entegrasyonlarını destekler.

1.3.4. Sığınmacı

Bir kişinin kendi ülkesinde yaşadığı zulüm veya gelecekte zarar görme tehlikesi nedeniyle başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunması iltica olarak tanımlanır. İltica başvurusu yaparak, kişiler kendi ülkelerindeki riskli durumdan kaçabilir ve güvenli bir hayat için başka bir ülkeye sığınabilirler. Eğer bir kişi etnik kökeni, dini inancı, ırkı, politik görüşleri veya belirli bir gruba üye olması sebebiyle kendi ülkesinde zulme uğruyorsa veya gelecekte de zulme uğrama tehlikesi varsa, iltica başvurusunda bulunabilir. Sığınmacılar, başvuruda bulundukları ülkede henüz resmi olarak mülteci statüsü verilmemiş kişilerdir ve uluslararası koruma aramaktadırlar. Her sığınmacı mülteci olarak tanınmaz, ancak her mülteci iltica sürecinin başında sığınmacıdır(Deniz, 2014:175). Bir başka tanıma göre ise sığınmacı *“Vatandaşı olduğu ülkede meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında*

bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan istifade etmek istemeyen, bir ülkeye sığınan ve o ülkeden mülteci statüsü talep eden yabancı anlamına gelir” (Doğan, 2008: 108). Sığınmacılar, zulüm veya ciddi zarar riski altında oldukları için kendi ülkeleri dışında güvenlik arayan kişilerdir. Uluslararası hukuk çerçevesinde, bu kişilerin korunması ve haklarının tanınması gerekmektedir. Örneğin, 1951 Cenevre Sözleşmesi, sığınmacılara uluslararası koruma sağlamak için düzenlemeler içermektedir. Türkiye, bu sözleşmeyi imzalayan ülkeler arasında yer almakta ve coğrafi çekince koymuş olmasına rağmen, Suriye gibi ülkelerden gelen sığınmacılara geçici koruma statüsü sağlamaktadır. Türkiye'deki sığınmacılar sorunu, son yıllarda daha da önem kazanmış ve çeşitli çözüm önerileri gündeme gelmiştir. Bu bağlamda, sığınmacıların durumunu iyileştirmek ve onlara daha iyi bir yaşam sunmak için ulusal ve uluslararası düzeyde çabalar sürdürölmektedir(Göç Terimleri Sözlüğü, 2009). *“Vatandaşı olduğu ülkede meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliğı veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğı için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan istifade etmek istemeyen, bir ülkeye sığınan ve o ülkeden mülteci statüsü talep eden yabancı anlamına gelir”* (Doğan, 2008, s.108). İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin, 14. maddesinde, *“Herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda, başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır”* (Gemalmaz, 2005: 351) içermektedir. Sığınmacı statüsü, bireylerin zulme uğradıkları ülkelerden kaçarak başka bir ülkeye sığınmaları durumunda uluslararası hukuk çerçevesinde tanınan bir statüdür. Bu statü, ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba üyelik veya siyasi görüşler nedeniyle zulme uğrayan kişilere, başvurdukları ülkede koruma ve bazı temel haklar sağlar. Mültecilik başvurusu, ilgili ülkenin yasalarına ve uluslararası sözleşmelere göre değerlendirilir. Başvuru süreci boyunca, kişinin statüsü genellikle sığınmacı olarak kabul edilir ve bu süre zarfında, kişiye belirli haklar tanınırken, başvurusunun sonucu beklenir. Sığınmacıların korunması, uluslararası toplumun ortak sorumluluğudur ve bu, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğı (UNHCR) gibi kuruluşlar tarafından desteklenmektedir.

1.3.5. Uluslararası Göç

Uluslararası göç, dil engelleri nedeniyle sosyal entegrasyon sürecinde önemli zorluklar yaratmaktadır. Göçmenler, yeni bir topluma uyum sağlarken, dil farklılıkları nedeniyle sosyal ve ekonomik entegrasyon süreçlerinde çeşitli engellerle karşılaşabilmektedirler. Bu durum, göçmenlerin iş bulma, eğitim alabilme ve sosyal hizmetlere erişim gibi temel haklara erişimini sınırlayabilir. Ayrıca, dilsel farklılıklar, göçmenlerin yeni toplumlarına kültürel olarak katılımlarını ve sosyal ağlarını genişletmelerini de zorlaştırabilir. Bu nedenle, dil eğitimi ve çeviri hizmetleri gibi destek mekanizmalarının sağlanması, göçmenlerin yeni toplumlarına entegrasyonunu kolaylaştırabilir ve sosyal uyum sürecini hızlandırabilir. Göçmenler için dil eğitimi, hem bireysel hem de toplumsal açıdan faydalı olup, sosyal uyumun ve ekonomik katılımın önündeki engelleri azaltabilir. Artan uluslararası göç, toplumların yapısını ve demografik özelliklerini önemli ölçüde değiştirmiştir. Göç, sadece nüfusun etnik ve kültürel çeşitliliğini artırmakla kalmamış, aynı zamanda işgücü piyasaları üzerinde de derin bir etki yaratmıştır. Küreselleşme ile birlikte, işgücünün uluslararası hareketliliği, farklı ülkelerdeki ekonomik fırsatları ve mevcut beceri setlerini daha verimli bir şekilde eşleştirmeyi mümkün kılmıştır. Bu durum, işverenler ve çalışanlar için yeni fırsatlar yaratırken, aynı zamanda sosyal entegrasyon ve işgücü piyasası düzenlemeleri gibi alanlarda yeni zorlukları da beraberinde getirmiştir. Ulusötesi işgücü yapısının ortaya çıkışı, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde politika yapımcılar için, göçmen işgücünün entegrasyonu ve yönetimi konusunda stratejik planlamalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır (Adıgüzel, 2016: 19). Ekonomik nedenlerle göç etmek, bireyler ve toplumlar için hem zorluklar hem de fırsatlar sunmaktadır. Göçmenler, genellikle daha iyi bir yaşam arayışı içinde oldukları için, kendi ülkelerindeki sınırlı ekonomik imkanlardan kaçarak, daha gelişmiş ekonomilere yönelmektedirler. Bu süreç, göçmenlerin yeni ülkelerindeki iş gücü piyasalarına entegrasyonunu ve sosyal uyumunu etkileyebilir. Uluslararası göçmenler, genellikle ev sahibi ülkelerin ekonomilerine katkıda bulunurlar ve bu, bazen düşük ücretlerle olsa da, genel ekonomik büyümeye ve üretkenliğe olumlu etkiler yapabilir. Ancak, göçmenlerin düşük ücretlerle çalıştırılması, hem göçmenlerin kendileri hem de iş gücü piyasaları için bazı zorlukları da beraberinde getirebilir. Örneğin, göçmen işçilerin düşük ücretlerle çalıştırılması, yerel işçilerin ücretlerini baskı altına alabilir ve adil olmayan rekabet koşulları yaratabilir. Bu

nedenle, göç politikalarının, göçmenlerin haklarını koruyacak ve onlara adil ücretler sağlayacak şekilde düzenlenmesi önemlidir. Ayrıca, göçmenlerin mesleki becerilerinin tanınması ve dil eğitimi gibi entegrasyon hizmetlerinin geliştirilmesi, hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumların yararına olacaktır. Göç, küresel ekonomide önemli bir rol oynamaktadır ve bu sürecin hem göçmenlerin hem de ev sahibi ülkelerin faydasına yönetilmesi gerekmektedir.

Dünya sistemleri teorisi, Immanuel Wallerstein tarafından geliştirilen ve küresel ekonomik yapıyı merkez, çevre ve yarı çevre olarak sınıflandırılan bir yaklaşımdır. Bu teoriye göre, insanlar göç etme kararlarını verirken sadece ekonomik ve politik faktörleri değil, aynı zamanda kültürel, tarihi ve ideolojik faktörleri de göz önünde bulundururlar. Wallerstein'in teorisinde, kültürel etkileşimlerin zamanla farklı kültürleri birbirine benzetme eğilimi olduğu ve bu sürecin küreselleşme ile daha da hızlandığı vurgulanır. Bu bağlamda, insanların göç kararları, sadece bireysel veya ailevi ihtiyaçlardan ziyade, geniş bir perspektifte değerlendirilmelidir. Bu geniş perspektif, ev sahibi ve alıcı ülkeler arasındaki ilişkilerin yanı sıra, bu ülkelerin dünya sistemi içindeki konumlarını da içermektedir. Böylece, göçmenlerin kararları, sadece kendi yaşamlarını değil, aynı zamanda küresel ekonomik ve sosyal yapıları da etkileyebilir (Şenol Sert, 2012: 36-37).

1.4. Göç Kuramları

Göç, toplumları ve bireyleri derinden etkileyen karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin çok boyutlu doğası, göçü sadece coğrafi bir hareket olarak değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik, politik ve kültürel bir fenomen olarak ele almayı gerektirir. Göç teorileri, bu geniş spektrumu anlamak için çeşitli disiplinlerden yararlanır ve göçmenlerin deneyimlerini, göçün nedenlerini ve sonuçlarını kapsamlı bir şekilde incelemeye çalışır. Göç olgusunun her bir vakası, kendine has dinamikleri ve etkileşimleri ile benzersizdir ve bu yüzden her bir göç olayını kendi içinde değerlendirmek, genel geçer kuramların ötesine geçerek daha derin bir anlayışa ulaşmayı sağlar. Göçün bu çok katmanlı yapısını anlamak, politika yapıcılar ve araştırmacılar için önemli bir zorluk oluştururken, aynı zamanda göçmenlerin karşılaştığı zorluklara duyarlı ve etkili çözümler geliştirmek için de bir fırsat sunar. 21. yüzyılda uluslararası göç politikaları, tarihsel bir perspektiften incelendiğinde,

ulus devletlerin ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel yapılarını koruma çabalarının bir yansıması olarak görülebilir. Göç politikaları, ülkelerin içinde bulundukları dönemin koşullarına ve ulusal çıkarlarına göre şekillenmekte, bu da politikaların zaman içinde dinamik bir yapı sergilemesine neden olmaktadır. Örneğin, Yeditepe Üniversitesi tarafından düzenlenen “21. Yüzyılda Uluslararası Göç Konferansı”nda ele alınan konular, göç hareketlerinin siyasi, iktisadi, hukuki ve sosyolojik boyutlarını kapsamlı bir şekilde tartışmayı amaçlamaktadır. Bu tür platformlar, farklı disiplinlerden gelen uzmanları bir araya getirerek, göç politikalarının geleceğine dair önemli tartışmalar yürütülmesine olanak tanımaktadır. Göçmenlerin kabulü veya reddi konusunda uluslararası ilişkiler, güvenlik, insan hakları ve ekonomik faktörler gibi birçok etken göç politikalarını etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır (Şimşek ve İçduygu, 2017: 7).

Uluslararası göç politikaları, Soğuk Savaş sonrası dönemde, artan insan hareketliliği ve buna bağlı güvenlik sorunlarıyla daha da önem kazanmıştır. 'İnsan güvenliği' kavramı, devletlerin ulusal güvenlik kaygılarıyla birleştiğinde, göç hareketlerinin sınırlandırılmasına yönelik politikaların oluşturulmasında belirleyici bir rol oynamıştır. Göçmenlerin durumunu sorgulayan ve sürdürülebilir politikalar oluşturma çabası içinde olan uluslararası örgütler, bu alanda etkin bir mekanizma oluşturmak için çalışmaktadır. Ancak, göçün 'suç' olarak algılanması ve göçmenlerin 'suçlu' olarak değerlendirilmesi gibi negatif yaklaşımların hala var olduğu bir gerçektir. Uluslararası göçün, insan hakları perspektifiyle ve 'insan güvenliği' odaklı ele alınmadığı sürece, mevcut sorunların üstesinden gelinmesi zor görünmektedir. Bu bağlamda, uluslararası ilişkilerde göç olgusunun ve göçün güvenlileştirilmesinin, Kopenhag Okulu'nun güvenlileştirme kavramı ile ilişkilendirilmesi, göç ve güvenlik arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Türkiye örneğinde olduğu gibi, düzenli göçü kolaylaştırma ve göçmenlerin haklarını koruma çabaları, uluslararası iş birliğini ve ortak uluslararası normlar hedefine doğru politikaların uyumlaştırılmasını desteklemektedir. Uluslararası göç, bireylerin yaşam standartlarını yükseltme ve daha iyi ekonomik fırsatlar arayışı gibi nedenlerle gerçekleşir ve bu süreç, göç edenlerin yanı sıra ev sahibi ülkelerin ekonomilerini de etkiler. Göçün ekonomik boyutu, işgücü piyasaları, mali politikalar ve kalkınma stratejileri üzerinde önemli etkilere sahiptir. Avrupa Birliği örneğinde olduğu gibi, göç politikaları, güvenlik ve

siyasi kaygılarla birlikte ekonomik faktörleri de dikkate alarak şekillendirilmeli. Bu, hem göçmenlerin entegrasyonunu hem de ev sahibi toplumların refahını optimize etmek için kritik bir yaklaşımdır (Güllüpinar, 2012: 56). Uluslararası göç, ekonomik, sosyal ve politik faktörlerin karmaşık etkileşimiyle şekillenen dinamik bir süreçtir. Göç teorileri, bu süreci anlamak için çeşitli perspektifler sunar; örneğin, neo-klasik modeller bireysel karar verme süreçlerine odaklanırken, dünya sistemi teorisi uluslararası göçün merkez ülkelerin çıkarları doğrultusunda yönlendirildiğini savunur. İkili işgücü piyasası teorisi gibi diğer modeller ise, zengin ülkelerdeki işgücü piyasalarının yapısını ve göçmen işgücü talebini inceler. Bu kuramlar, göçün nedenlerini ve dinamiklerini anlamada önemli birer araç olmaya devam etmektedir, ancak sürekli değişen global koşullar altında yeni teorilerin geliştirilmesi gerekmektedir.

1.4.1. E.G.Ravenstein Göç Kuramları

Ernest George Ravenstein, 1885 yılında İngiltere'de İstatistik Topluluğu'na sunduğu bir makale ile göçün “yedi göç yasası”nı ortaya koymuştur. Bu yasalar, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde göç modellerini açıklamak ve tahmin etmek için tasarlanmıştır. Ravenstein’in çalışmaları, göç üzerine yapılan çalışmalarda bugün bile kullanılan temel bir referans noktasıdır (Adıgüzel, 2016: 22). Ravenstein’in ‘Göç ve Mesafe Kuramı’na göre, insanlar genellikle kısa mesafelerde göç etme eğilimindedirler. Bu teori, göç eden bireylerin varış noktalarının ekonomik ve ticari büyümesine katkıda bulunduğunu ve bu durumun daha fazla göçü teşvik ettiğini öne sürer. Ayrıca, yerel halkın istihdam oranları, göç hareketlerinin devamını veya yeni göç dalgalarının başka coğrafyalara yönelmesini etkileyebilir. Göç dinamikleri, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde karmaşık etkileşimler içerir ve bu etkileşimler, göçün sosyoekonomik sonuçlarını şekillendirir. Ravenstein’in ‘Göç ve Basamakları Kuramı’, göçün mesafe ile ilişkisini vurgular. Bu teoriye göre, insanlar genellikle sanayileşmenin yoğun olduğu kentlere iş bulma umuduyla göç ederler. Göç eden kişilerin terk ettiği yerlerdeki nüfus azalırken, bu boşalan alanlar yakındaki diğer kişiler tarafından doldurulur. Ravenstein bu süreci, göçün adım adım gerçekleştiği ve bireylerin daha büyük kentlere doğru ilerlediği bir döngü olarak tanımlar. Göç, bu kurama göre, bireylerin ekonomik fırsatları takip etmelerinin bir aracıdır (Adıgüzel, 2016: 24) Göç, bireylerin ve toplulukların hayatlarını iyileştirmek için attıkları

önemli bir adımdır. Ravenstein'in 'Yayılma ve Emme Kuramı', göçmenlerin ekonomik fırsatların peşinden gittiklerini ve sanayileşmiş bölgelerin bu insanları nasıl çekip kendi yapılarına entegre ettiğini açıklar. Bu süreç, hem göç eden bireylerin yaşam standartlarını yükseltmekte hem de ev sahibi toplulukların ekonomik yapısını güçlendirmekte önemli bir rol oynar. Göç, küresel bir fenomen olarak, insanların daha iyi bir gelecek arayışının bir yansımasıdır. Ernest George Ravenstein'in göç teorileri, göç olgusunun karmaşık yapısını anlamak için önemli bir temel oluşturur. Ravenstein, göçün genellikle kısa mesafelerde gerçekleştiğini ve göç eden kişilerin ticaret ve sanayi merkezlerine doğru hareket ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, göç eden nüfusun bıraktığı boşluklar, genellikle daha uzak bölgelerden gelen göçmenler tarafından doldurulur. Bu, göçün basamaklı ve zincirleme bir süreç olduğunu gösterir. Ravenstein'in göç kanunları, göçün sadece varış noktasını değil, aynı zamanda göç edilen yerleri de etkilediğini vurgular. Göç, yerel ekonomileri, demografik yapıları ve sosyal dokuyu dönüştürebilir. Ravenstein'in göç modelleri, göçün nasıl bir yayılma ve emme süreci içerisinde olduğunu ve göç akımlarının karşılıklı etkileşim içinde nasıl dengeleyici bir rol oynadığını açıklar. Bu teoriler, göçün sadece bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini değil, aynı zamanda küresel ölçekteki ekonomik ve sosyal dinamikleri de şekillendirdiğini göstermektedir. Ravenstein'in göç teorileri, göçün sosyal dinamiklerini anlamak için önemli bir temel oluşturur. Özellikle 'Kır Kent Yerleşimcileri Farkı Kuramı', kırsal alanlardan şehirlere yapılan göçün, şehirlerdeki yerleşik nüfusu kırsal göçlere kıyasla daha az etkilediğini öne sürer. Bu kuram, göçmenlerin kırsal alanlardaki toplulukları göçe teşvik ederken, şehirlerdeki topluluklar üzerinde benzer bir etki yaratmadığını belirtir. Göçün bu çok boyutlu etkilerini incelemek, göç politikaları ve şehir planlaması açısından önemli içgörüler sağlar. Ernst Georg Ravenstein, 19. yüzyılın sonlarında göç üzerine öncü çalışmalar yapmış bir coğrafyacıdır. Ravenstein'in göç teorileri, göçmenlerin davranışlarını anlamak için hala kullanılan temel ilkeleri içermektedir. Özellikle, kadınların erkeklerden daha fazla iç göç eğiliminde olduğunu, ancak erkeklerin daha uzun mesafeli ve uluslararası göçlerde daha aktif olduğunu belirtmiştir. Bu gözlemler, göç dinamiklerinin karmaşık doğasını ve cinsiyetin göç eğilimleri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

1.4.2. Everette Göç Kuramı

Everett'in göç teorisi, göç olayını ve bu süreçte etkili olan çeşitli faktörleri detaylı bir şekilde ele almaktadır. Göç kararının, bireylerin yaşadıkları ülkedeki zorlayıcı koşullar ve göç edilecek ülkenin sunduğu fırsatlar arasındaki etkileşim sonucunda verildiğini vurgular. Bu süreçte, ekonomik, sosyal, dini ve sosyo-ekonomik faktörler gibi bir dizi etmen, göç etme kararını etkileyebilir. Her bireyin göç etme nedenleri ve tercih ettiği ülke farklılık gösterebilir, bu da göçün çok boyutlu ve kişisel bir deneyim olduğunu gösterir. Everett S. Lee'nin göç teorisine göre, göç hareketleri, başlangıç ve varış noktaları arasındaki mesafe ve karşılaşılan engellerle tanımlanır. Göç, sadece coğrafi bir değişiklik değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik faktörlerin etkilediği karmaşık bir süreçtir. Lee'nin bu tanımı, göçün nedenlerini ve dinamiklerini anlamak için hala önemli bir çerçeve sunmaktadır. Everett S. Lee'nin 1966'da yazdığı "A Theory of Migration" makalesi, göç teorisinde önemli bir dönüm noktasıdır. Lee, Ravenstein'in göçmenlere odaklanan çalışmasını genişleterek, göç edilen ve göç edilmesi düşünülen yerlerdeki itici ve çekici faktörleri analiz etmiştir. Bu faktörlerin göçün hacmi, yönü ve göçmenlerin özellikleri üzerindeki etkilerini inceleyerek, göç olgusunun daha kapsamlı bir anlayışını sunmuştur. Everett Lee'nin göç teorisi, insanların yaşadıkları yerden ayrılmalarına neden olan çeşitli faktörleri açıklar. Bu teoriye göre, göç kararını etkileyen dört ana faktör vardır: mevcut yaşam koşulları, hedeflenen yerin cazibesi, göç yolundaki engeller ve kişisel sebepler. Bu faktörler, bireylerin göç etme eğilimlerini anlamak için kullanılır ve göçmen akışlarının analizinde temel bir çerçeve sağlar. Lee'nin bu faktörleri, göç dinamiklerini daha iyi anlamak ve yönetmek için kritik öneme sahiptir (Yalçın, 2004: 30). Everett S. Lee'nin göç teorisine göre, göç süreci, bireylerin yaşadıkları yerden ayrılmalarını tetikleyen itici faktörler ve potansiyel göç edilecek yerdeki çekici faktörler arasındaki etkileşimden oluşur. Bu faktörler ekonomik, toplumsal, kişisel ve ailevi sebepler gibi çeşitlilik gösterebilir. Lee, göçün sadece bu faktörlerin varlığı ile açıklanamayacağını, aynı zamanda bireylerin kişisel özellikleri, aradaki engeller ve göç edilecek yerin özellikleri gibi bir dizi karmaşık etmenin de göç kararını etkilediğini vurgular. Göç, bireylerin kendi yaşam koşullarını iyileştirme arzusu ve bu değişikliği gerçekleştirebilme kapasitesi ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle, göç kararı veren her bireyin deneyimi benzersizdir ve göç süreci, çok sayıda değişkenin etkisi altında

dinamik bir yapıya sahiptir. Lee'nin teorisi, göçün sadece bireysel bir eylem değil, aynı zamanda sosyal değişimin bir parçası olarak görülmesi gerektiğini savunur.

1.4.3. Neoklasik Ekonomi Kuramı

Lewis'in uluslararası göç teorisine göre, göç hareketleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki işgücü piyasalarındaki dengesizlikler ve ücret farklılıklarının bir sonucudur. Bu teori, zengin ve yoksul ülkeler arasındaki emek ve sermaye kaynaklarındaki farklılıkları ve bu farklılıkların işgücü arzı ve talebi üzerindeki etkilerini inceler. Lewis, ekonomik kalkınma sürecinde, yoksul ülkelere zengin ülkelere doğru göçün, işgücü piyasalarındaki bu dengesizlikleri düzeltme eğiliminde olduğunu öne sürer. Bu süreç, hem göç eden bireyler için daha iyi yaşam koşulları sunma potansiyeline sahipken, aynı zamanda göç alan ülkelerdeki işgücü piyasalarını da etkileyebilir. Uluslararası göçün bu dinamikleri, küresel ekonomideki işgücü hareketliliğinin karmaşık yapısını ve göç politikalarının oluşturulmasındaki zorlukları ortaya koymaktadır (Lewis, 1966'dan akt. Güllüoğlu, 2012: 58). Arthur Lewis'in ekonomik kalkınma ve göç üzerine kurduğu teori, 1950'lerde gelişmekte olan ekonomilerin yapısını anlamaya yönelik önemli bir çerçeve sunmuştur. Bu teori, gelişmekte olan ülkelerdeki "sınırsız işgücü arzı" kavramını temel alarak, geleneksel tarım sektöründen modern sanayi sektörüne işgücü geçişini açıklar. Lewis modeli, makro düzeyde, ekonomik kalkınmanın yapısal dinamiklerini, mikro düzeyde ise bireysel göç kararlarını analiz eder. Ranis ve Fei gibi sosyal bilimciler, Lewis'in bu modelini daha da geliştirerek, 1960'larda göç ve ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi daha ayrıntılı bir şekilde incelemişlerdir. Bu çalışmalar, göçün sadece ekonomik faktörlerle değil, aynı zamanda sosyal ve politik faktörlerle de şekillendiğini ortaya koymuştur. Todaro modeli ise, işsizlik oranları ve gelir beklentileri gibi mikroekonomik faktörlerin göç üzerindeki etkisini vurgulayarak, göç teorilerine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu teoriler, günümüzde hala göç politikalarının ve ekonomik kalkınma stratejilerinin şekillendirilmesinde etkili olmaya devam etmektedir (Toksöz, 2006: 16).

Neoklasik ekonomi teorisi, işgücü piyasalarındaki coğrafi farklılıkların uluslararası ve iç göç hareketlerini nasıl etkilediğini açıklar. Bu teoriye göre, işgücü arzının fazla olduğu ülkelerde ücretler genellikle düşük, işgücü arzının sınırlı olduğu ülkelerde ise yüksek olur. Bu ücret farklılıkları, insanların daha yüksek ücretlerin

olduğu yerlere göç etmelerine yol açar. Teorik olarak, bu göç dalgaları sonucunda, sermaye bakımından zengin ülkelerde işgücü arzı artacak ve ücretler düşerken; sermaye bakımından fakir ülkelerde işgücü arzı azalacak ve ücretler yükselecektir, böylece bir denge oluşacaktır (Sert, 2012: 32). Neoklasik ekonominin makro kuramı, işgücü hareketliliğini ve uluslararası göçü analiz ederken belirli varsayımlar üzerine kuruludur. Bu teoriye göre, işçilerin uluslararası göçü, ülkeler arasındaki ücret farklılıklarından kaynaklanır ve bu farklılıkların ortadan kalkmasıyla göç hareketleri sona erecektir. Ayrıca, yüksek vasıflı işçilerin göçü, vasıfsız işçilerinkinden farklı dinamiklere sahiptir ve bu göçün temel itici gücü işgücü piyasalarıdır. Hükümetlerin rolü ise, işgücü piyasalarını denetleyerek bu göç hareketlerini düzenlemektir. Göç teorileri, göçmenlerin karar verme süreçlerini ve göçün altında yatan nedenleri anlamak için çeşitli perspektifler sunar. Örneğin, yeni klasik ekonomi teorisi, bireylerin ve ailelerin gelirlerini maksimize etme amacıyla göç etme kararı aldıklarını öne sürerken, dünya sistemleri teorisi göçü, küresel ekonomik süreçlerin bir parçası olarak ele alır. Göçmenlerin kararları, sadece ekonomik faktörlerle değil, aynı zamanda sosyal, politik ve kişisel faktörlerle de şekillenir. Bu karmaşık dinamikler, göç politikalarının oluşturulmasında ve göçmenlerin karşılaştığı zorlukların anlaşılmasında kritik öneme sahiptir.

Dolayısıyla bu kuram ışığında bireyler, doğdukları yerde kalma veya farklı yerlere doğru hareket etmenin fayda ve maliyet analizini yapmakta ve bu analiz doğrultusunda göç etme kararı almaktadır. Bir diğer ifadeyle, göç etme kararı, bireylerin gidecekleri ülkede elde etmeyi düşündükleri yüksek ücretler ve yaşam standartlarının göç sırasındaki yolculuk ve taşınma masrafları, yeni bir dil öğrenme, uyum ve psikolojik sıkıntılar gibi maruz kalacakları maliyetlerden yüksek olduğu durumda alınmaktadır. Neoklasik ekonominin mikro kuramına göre, bu kararlar insan sermayesine yapılan bir yatırım olarak görülmektedir. Bu doğrultuda göçün, insan sermayesine yapılan yatırımı artırdığının altı çizilmektedir. Göç bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme arayışında önemli bir karar noktasıdır. Neoklasik ekonomi teorisine göre, göç etme kararı, potansiyel faydaların maliyetlerden fazla olduğu durumlarda alınır ve bu, bireylerin insan sermayesine yaptıkları bir yatırım olarak değerlendirilir. Göç, eğitim ve becerilerin geliştirilmesi, yeni dil öğrenimi ve kültürel uyum gibi yollarla insan sermayesinin artmasına katkıda bulunur. Bu süreç,

bireylerin kariyer fırsatlarını genişletir ve uzun vadede hem göç eden bireyler hem de ev sahibi toplumlar için ekonomik kazanç sağlayabilir (İçduygu vd., 2014: 36).

1.4.4. Yeni Ekonomi Kuramı

Neoklasik ekonomi kuramı, bireylerin rasyonel kararlar alarak piyasaların etkin çalıştığı varsayımına dayanır. Ancak bu kurama yöneltelen eleştiriler, piyasaların her zaman mükemmel olmadığını ve bireylerin kararlarının sadece kendi bağımsız tercihlerine dayanmadığını ortaya koymuştur. Oded Stark'ın geliştirdiği yeni ekonomi kuramı, göç kararlarının bireysel olmaktan ziyade, aile ve toplum gibi daha geniş sosyal birimlerin etkileşimiyle şekillendiğini savunur. Bu kuram, bireylerin gelirlerini maksimize etme yanında, riskleri minimize etme, sosyal statüyü koruma ve yerel piyasa başarısızlıklarına karşı koyma gibi faktörleri de dikkate alır. Bu yaklaşım, ekonomik kararların karmaşık sosyal dinamiklerle iç içe olduğunu ve ekonomi politikalarının bu gerçekliği yansıtmaması gerektiğini vurgular. Neoklasik ekonominin sınırlılıkları, yeni ekonomi kuramlarının gelişimine yol açmış ve devlet müdahalesi, piyasa imperfeksiyonları ve sosyal faktörlerin ekonomik kararlar üzerindeki etkisini daha iyi anlamamıza olanak tanımıştır (Ünlü, 2007: 54). Yeni ekonomi kuramları, göç olgusunu anlamlandırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu kuramlar, göç kararlarının yalnızca bireysel ekonomik çıkarlarla sınırlı olmadığını, aile bağları ve sosyal faktörlerin de göç hareketlerini etkileyebileceğini vurgular. Aile bağları, bireylerin sadece kendi ihtiyaç ve arzularını değil, aynı zamanda aile üyelerinin refahını da göz önünde bulundurarak göç etme kararı almalarına neden olabilir. Gelir şoklarına karşı dayanıklılık, özellikle ekonomik istikrarsızlığın yüksek olduğu bölgelerde, insanların daha iyi yaşam koşulları arayışı içinde göç etmelerine yol açabilir. Varlık birikimi ise, bireylerin uzun vadeli planlarını gerçekleştirmek için göç etmeyi tercih etmelerine olanak tanır. Bu faktörler, göçün karmaşık doğasını ve çok boyutluluğunu yansıtır ve göç politikalarının oluşturulmasında dikkate alınması gereken önemli unsurlardır (Güllüpnar, 2012: 63).

Yeni ekonomi kuramları, göçün karmaşık dinamiklerini ve çeşitli faktörlerin göç hareketleri üzerindeki etkisini anlamamıza yardımcı oluyor. Bu kuramlar, göçün sadece bireysel bir karar olmadığını, aileler ve topluluklar arasındaki kültürel ve ekonomik bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini vurguluyor. Ayrıca, ücret farklılıklarının göçü tetikleyen tek faktör olmadığını, hane halklarının çeşitli riskleri

azaltma ve daha iyi bir yaşam arayışı içinde uluslararası hareketliliği tercih edebileceğini belirtiyor. Göçmen yollayan ülkelerdeki ekonomik ve politik yapılar, göç hareketlerini şekillendiren önemli unsurlardır ve hükümet politikaları, işgücü, sermaye ve sigorta piyasaları üzerinden göçü etkileyebilir. Bu bağlamda, göç hareketleri, yerel ve uluslararası ekonomik gelişmelerle iç içe geçmiş ve çok boyutlu bir fenomen olarak ele alınmalıdır (Abadan-Unat, 2002: 9-10). Neoklasik ekonomi kuramı ve yeni ekonomi kuramı, göç kararlarının alınmasındaki bireysel ve toplumsal faktörleri farklı şekillerde ele alır. Neoklasik yaklaşım, bireyin kendi başına karar verdiği ve gelir ile riskleri bireysel olarak hesapladığı bir model sunarken, yeni ekonomi kuramı, göç kararlarının genellikle hane halkı veya toplum gibi daha geniş birimler tarafından verildiğini ve bu kararların toplumsal açıdan değerlendirildiğini öne sürer. Bu iki kuram, göçün nedenlerini ve dinamiklerini anlamada farklı perspektifler sunar ve göç politikalarının şekillendirilmesinde önemli rol oynar.

1.4.5. Dünya Sistemi (Merkez-Çevre) Kuramı

Merkez-Çevre Teorisi, 1970'lerde Marksist ekonomi-politiğin etkisi altında geliştirilen ve uluslararası ilişkiler ile ekonomik gelişmeleri açıklamaya çalışan bir kuramdır. Bu teoriye göre, dünya ekonomik sistemi, gelişmiş 'merkez' ülkeler ve gelişmekte olan 'çevre' ülkeler arasında bir bölünme üzerine kurulmuştur. Merkez ülkeler, çevre ülkelerden elde ettikleri kaynaklar ve ucuz işgücü sayesinde kendi refahlarını sürdürürken, çevre ülkelerin ekonomik bağımlılığı ve yoksulluğu devam etmektedir. Göç hareketleri ise bu teoriye göre, merkez ülkelerin işgücü piyasalarındaki talepleri karşılamak ve hammadde ihtiyaçlarını gidermek için çevre ülkelerden insanların göç etmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Böylece, uluslararası göç, kapitalist dünya sisteminin bir parçası olarak görülmekte ve bu sistemin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır (Yalçın, 2004: 35-35).

Merkez-Çevre Teorisi, dünya sistemi içindeki ekonomik ve politik ilişkileri açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır. Bu teoriye göre, kapitalist sistem, merkez (gelişmiş ülkeler) ve çevre (az gelişmiş ülkeler) olarak ikiye ayrılmıştır. Merkez ülkeler, çevre ülkeler üzerinde ekonomik ve politik bir üstünlük kurarak, bu ülkelerin kaynaklarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Bu durum, çevre ülkelerde ekonomik yapıların zayıflamasına ve işsizlik gibi sosyal sorunların

artmasına neden olmaktadır. İşsizlik sorunu, kırsal alanlardan şehir merkezlerine ve hatta yurtdışına göçü tetiklemekte, bu da hem göç eden insanlar hem de göç alınan bölgeler için yeni sosyal ve ekonomik meydan okumalar yaratmaktadır. Ayrıca, çevre ülkelerin kolonyal geçmişi, kapitalist ilişkilerin bu bölgelerde daha derin kök salmasına ve etkili olmasına olanak tanımaktadır. Bu tarihsel bağlam, günümüzdeki ekonomik ve sosyal dinamikleri anlamada kritik bir öneme sahiptir (Yalçın, 2004: 35-36). Dünya sistemi kuramcıları, küresel ekonomik yapıyı analiz ederken, çevre ve merkez ülkeler arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerin uzun vadeli etkilerini incelemektedirler. Immanuel Wallerstein'ın Modern Dünya Sistemi Teorisi, bu ilişkileri merkez, çevre ve yarı-çevre olarak sınıflandırarak, uluslararası iş bölümünde yaşanan dengesizlikleri ve bağımlılık ilişkilerini açıklamaya çalışır. Bu teoriye göre, merkez ülkeler teknolojik yeniliklerle öne çıkarken, çevre ülkeler ise genellikle ham madde ve ucuz iş gücü sağlayıcı olarak kalmaktadır. Bu durum, çevre ülkelerden merkez ülkelere doğru bir göç akımını tetiklemekte ve sonuç olarak, göçmen kitlelerinin büyük şehirlerde yoğunlaşmasına yol açmaktadır.

1.4.6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

İlişkiler Ağı Kuramı, göçmenlerin kendi ülkeleri ile yerleştikleri yeni ülkelerdeki bireyler arasındaki sosyal bağları inceleyerek, göç hareketlerinin nasıl sürdürüldüğünü ve yaygınlaştığını anlamamıza yardımcı olur. Bu kuram, göçmenlerin oluşturduğu sosyal ağların, göç süreçlerini kolaylaştırdığını ve zincirleme göçleri teşvik ettiğini öne sürer. Türkiye'de bu kurama denk gelen hemşehrilik ağları, göçmenlerin yeni yerlerde uyum sağlamalarını ve kaynaklara erişimlerini kolaylaştıran önemli bir faktördür. Göçmen ilişkiler ağı, göç eden bireylerin yeni ülkelerine uyum sağlamalarında kritik bir rol oynar. Bu ağlar, ortak kültürel ve etnik kökenler temelinde oluşur ve göçmenlerin yeni topluluklarla bütünleşmelerine yardımcı olur. Ayrıca, bu ağlar, iş bulma, konut edinme ve diğer önemli kaynaklara erişim gibi pratik destek sağlar. Göçmenler için bu ağlar, hem sosyal hem de ekonomik anlamda bir güvenlik ağı işlevi görür ve göç deneyimini daha yönetilebilir hale getirir (Schlantz, 2010: 6). Bu minvalde Göç olgusu, bireylerin ve toplulukların hayatında derin izler bırakır ve bu süreçte oluşan sosyal ağlar, göçmenler için hayati bir destek mekanizması haline gelir. Göç edilen ülkelerdeki akraba ve arkadaşlar arasındaki ilişkiler, göçmenlerin yeni hayatlarına

uyum sağlamalarında önemli bir rol oynar. Bu sosyal ağlar, göçmenlerin barınma, iş bulma ve bürokratik işlemler gibi temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olurken, aynı zamanda kişisel sorunlarla başa çıkmaları için de bir destek sunar. Göçmen ağları, göç sürecini daha az riskli ve maliyetli hale getirerek, göçmenlerin yeni toplumlarla bütünleşmesini kolaylaştırır. Ayrıca, göçmenler arasındaki dayanışma pratikleri, toplumsal karşılıklılık ve yükümlülük ilişkilerini güçlendirerek, uluslararası göç kanallarının yapısını sağlamlaştırır ve göçmenler için motivasyon kaynağı oluşturur. Göçmen ağları, hemşerilik stratejisi gibi kavramlarla tanımlanan bu süreçler, göçmenlerin yeni ülkelerindeki yaşamlarını şekillendiren önemli faktörlerdendir (Castles ve Miller, 2008: 35). Sosyal ağlar, göç sürecinde kritik bir rol oynarlar; menşe ülkeden hedef ülkeye geçişte karşılaşılan risk ve tehlikeleri azaltmaya yardımcı olurlar. Bu ağlar, göçmenlere yaşam stratejileri geliştirmede, barınma ve temel ihtiyaçlarını karşılama konusunda destek sunarak, yeni bir ülkede yerleşme sürecini kolaylaştırır. Ayrıca, bireylere özgüven kazandırarak, uluslararası göç hareketliliğini teşvik ederler ve bu sayede sosyal sermaye olarak işlev görürler. Göçmenler için sosyal ağların bu önemi, onların yeni hayatlarını kurmalarında ve topluma entegre olmalarında temel bir taş oluşturur (Abadan Unat, 2006: 34; Castles & Miller, 2008: 38). Sosyal ağlar, uluslararası göç süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Göçmenler için iş bulma, konut edinme ve sosyal destek gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında kritik bir kaynak sağlarlar. Araştırmalar, sosyal ağların göçmenlerin yeni ülkelerine uyum süreçlerini kolaylaştırdığını ve sosyal uyum sorunlarını azalttığını göstermektedir. Özellikle zorunlu göç durumlarında, sosyal ağlar göçmenlerin karşılaştığı zorlukları hafifletebilir ve sosyo-kültürel entegrasyonu teşvik edebilir. İlişkiler ağı kuramı, göç olgusunu anlamada bireylerin sosyal bağlantılarını ve kişisel deneyimlerini merkeze alarak, göçmenlerin karar verme süreçlerini ve göç hareketlerini şekillendiren etkileşimleri vurgular. Bu yaklaşım, göçmenlerin kendi ağları ve ilişkileri aracılığıyla nasıl yeni göç yolları oluşturduğunu ve bu yolların göç dinamiklerini nasıl değiştirdiğini incelemeye olanak tanır. Göçmenlerin kişisel deneyimleri ve sosyal ağları, göç kararlarını ve göçmen toplulukların ev sahibi toplumlarla etkileşimlerini anlamak için kritik öneme sahiptir (Çağlayan, 2006: 88).

1.4.7. Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri kuramı, ekonomik ve politik temeller üzerine inşa edilmiş, iki veya daha fazla ülkenin karşılıklı göçmen değişimi üzerinden ilişkilerini düzenleyen bir kuramdır. Bu kuram, göç hareketlerinin tek seferlik olaylar olmadığını, başladıktan sonra sürekli kendini yenileyen bir sürece dönüştüğünü vurgular. Göç sistemleri, ülkeler arasındaki tarihsel, kültürel ve ekonomik bağlantılara dayanır ve bu bağlantılar genellikle göç akınları başlamadan önce kurulmuştur. Göç sistemleri kuramı, göç süreçlerine katılan bireylerin, uluslararası ekonomik eşitsizlikler ve göç alan ülkelerin kabul politikaları gibi engelleri aşmak için geliştirdikleri stratejileri ve ulus aşırı toplumsal ağların bu süreçteki önemini de ele alır. Göç sistemleri kuramcıları, göçmenler ve göçmenlerin kurdukları ağlar, örgütler, topluluklar arasındaki bağların göç süreçlerindeki kurucu rolünü vurgularlar ve bu bağlantılar, göç veren ve göç alan ülkelerin yapısal düzen ve istikrarına etki edebilir (Adıgüzel 2018; Güllüpınar 2012). Bu akıma göre göçmen akımları, genellikle ekonomik, sosyal veya politik nedenlerle insanların bir ülkeden başka bir ülkeye taşınması sürecidir. Göçmen gönderen ülkeler, genellikle yüksek işsizlik oranlarına veya düşük yaşam standartlarına sahip olabilirken, göçmen kabul eden ülkeler daha iyi iş imkanları ve yaşam koşulları sunabilir. Bu dinamik, küresel nüfus hareketlerini şekillendiren karmaşık etkileşimlerin bir parçasıdır ve hem gönderen hem de alan ülkeler için önemli sosyoekonomik sonuçlar doğurabilir.

Göç Sistemleri Teorisi, göç olgusunu anlamak için makro ve mikro düzeydeki faktörleri bir araya getiren kapsamlı bir çerçeve sunar. Makro düzeyde, uluslararası hukuk, istihdam yapıları, işgücü piyasaları, göç idaresi kurumları, eğitim, sağlık, teknoloji, telekomünikasyon, sosyal refah ve çevre gibi kurumsal faktörlerin yanı sıra, mikro düzeyde bireylerin sosyal ağları, hemşeri dernekleri, hane halkı talepleri, bireysel rasyonel tercihler, gelenek ve inançlar gibi faktörler de göç dinamiklerini şekillendirmede önemli rol oynar. Bu teori, göçmenlerin karşılaştığı zorlukları ve fırsatları, göç hareketlerinin nedenlerini ve sonuçlarını daha iyi anlamak için bir araç olarak kullanılır. Göç Sistemleri Teorisi, göçmenlerin yaşadıkları deneyimlerin ve göç hareketlerinin karmaşıklığını, bu çok katmanlı faktörlerin etkileşimi yoluyla açıklamayı amaçlar. Bu yaklaşım, göç çalışmalarında yeni perspektifler sunarak, göç politikalarının ve uygulamalarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir (Castles ve

Miller, 2008: 37). Göç sistemleri kuramı, göç olaylarını ve süreçlerini anlamak için kritik bir çerçeve sunar. Bu kuram, göç hareketlerinin tek seferlik olaylar olmadığını, aksine sürekli ve evrimsel bir süreç olduğunu vurgular. Göç sistemleri, ülkeler arasındaki ekonomik ve politik bağlantılar üzerine kurulur ve bu sistemlerde meydana gelen herhangi bir değişiklik, tüm sistemi etkileyebilir. Göç sistemleri kuramı, göçmenlerin ve göç alan ülkelerin karşılaştığı zorlukları aşmak için geliştirdikleri stratejileri ve uluslararası toplumsal ağların bu süreçteki önemini de ele alır. Göç sistemleri, insanların bir yerden başka bir yere sürekli olarak hareket ettiği sosyal, ekonomik ve demografik süreçleri kapsar. Bu sistemler, göçmenlerin yaşam yollarını ve yerleşim tercihlerini etkileyen karmaşık faktörler bütünüdür. Örneğin, Türkiye'de köyden şehre göç, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi çeşitli nedenlerle gerçekleşmektedir. Göç hareketleri, sadece bireylerin yaşam koşullarını değil, aynı zamanda ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarını da derinden etkilemektedir. Bu nedenle, göç sistemleri ve hareketleri üzerine yapılan çalışmalar, göçmenlerin karşılaştığı zorlukları anlamak ve politikalar geliştirmek için hayati önem taşımaktadır. Göç olgusunun çok boyutlu yapısını anlamak için, göç alan ve göç veren ülkelerin dinamiklerinin yanı sıra göçmenlerin deneyimlerini de kapsayan bütüncül bir "sistem" anlayışı gereklidir. Bu yaklaşım, göçün nedenlerini, etkilerini ve sonuçlarını daha geniş bir perspektiften değerlendirmeyi sağlar. Göç kuramları, bu karmaşık süreci çeşitli açılardan ele alarak, göç politikalarının şekillendirilmesine katkıda bulunabilir.

1.5. Afet-Göç İlişkisi

Göç, insanlık tarihi boyunca süregelen ve toplumları şekillendiren önemli bir olgudur. Sosyal, siyasi, ekonomik ve çevresel etkenler, insanların yaşadıkları yerleri terk edip yeni yerlere göç etmelerine neden olan başlıca faktörlerdir. Sosyal etkenler arasında aile birleşimi, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi çekici faktörler bulunurken, siyasi etkenler genellikle savaş, zulüm ve istikrarsızlık gibi itici faktörlerdir. Ekonomik faktörler, iş imkanları ve daha iyi yaşam standartları arayışı gibi çekici nedenlerle veya işsizlik ve yoksulluk gibi itici nedenlerle göçü tetikleyebilir. Doğal etkenler ise genellikle itici olup, doğal afetler, iklim değişikliği ve çevresel bozulmalar insanları göçe zorlayabilir. Göç, hem bireyler hem de

toplumlar için karmaşık sonuçlar doğurabilir ve bu nedenle göç politikaları, entegrasyon süreçleri ve uluslararası işbirliği, göç olgusunu yönetmede kritik öneme sahiptir. Göç ve afetler arasındaki ilişki, hem tarihsel hem de güncel olaylar bağlamında karmaşık ve çok boyutlu bir konudur. Göç, çeşitli ekonomik, politik, sosyal ve çevresel sebeplerle gerçekleşirken, afetler bu sebeplerden biri olarak öne çıkmaktadır. Özellikle çevresel faktörler, günümüzde göçün en önemli sebeplerinden biri olarak kabul edilmektedir. Türkiye gibi fay hatları üzerinde bulunan ülkeler, tarih boyunca yıkıcı depremler sonucu büyük nüfus kayıpları yaşamış ve birçok insanı göçe zorlamıştır. Şubat 2023'te yaşanan yıkıcı depremlerle sarsılan Türkiye'de, doğal afetler ve göç ilişkisi, deprem göçü örneğinden incelenmiştir. Bu çalışmalar, göç hareketlerinin demografik yapının değişimine yol açtığını ve ev sahibi toplumlar için çeşitli sorunlara neden olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, iklim değişikliği ve doğal afetlerin göç üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar, bu konunun karmaşıklığını ve çeşitli metodolojilerin kullanımını göstermektedir. Bu bağlamda, göç ve afetler arasındaki ilişkiyi anlamak, hem akademik hem de politika yapıcılar için önemli bir araştırma alanıdır ve bu konuda yapılan literatür taramaları, konunun derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamaktadır (Çavuş,Kaya,202:197).

Afetler ve göç arasındaki ilişki, karmaşık ve çok boyutlu bir konudur. Türkiye, depremler gibi doğal afetlerin sıkça yaşandığı bir ülke olup, bu tür olaylar sonucunda meydana gelen zorunlu göç hareketleri, toplumsal düzeni ve bireylerin yaşam koşullarını derinden etkilemektedir. Özellikle, 2023 Kahramanmaraş Depremi gibi büyük felaketler, toplumsal, ekonomik ve psikolojik yıkıma yol açarak, insanların yaşadıkları yerleri terk etmelerine ve yeni yerleşim yerleri arayışına girmelerine neden olmuştur. Göç, bireylerin güvenliklerini ve sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmek istedikleri temel motivasyonla ilgilidir ve afet sonrası yerinden edilen kişiler, yeni yerleşim yerleri bulma, kaynaklara erişme ve toplumsal uyum gibi zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu bağlamda, afetlerin göç üzerindeki etkilerini ve göçün afetlere dönüşebilme potansiyelini anlamak, etkili politika ve planlamalar yapabilmek için kritik öneme sahiptir. Akademik çalışmaların bu konuya daha fazla odaklanması, afet sonrası göçlerin yönetilmesi ve göçmenlerin karşılaştıkları zorlukların hafifletilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Duruel,2024:11).

Afetler, özellikle doğal afetler, insan yaşamını ve yerleşim alanlarını derinden etkileyen olaylardır. Türkiye'de ve dünya genelinde, depremler, kasırgalar ve benzeri afetler sonrasında göç hareketleri üzerine yapılan araştırmalar, bu tür olayların insanların yaşam alanlarını terk etme eğilimini artırdığını göstermektedir. Örneğin, Türkiye'de iller arası göçün mekânsal etkileri üzerine yapılan bir çalışmada, sosyal ağların varlığının ve ekonomik faktörlerin göç üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, iklim krizi ile ilişkili olarak dünya genelinde 216 milyon kişinin göç etmek zorunda kalabileceği ve bu durumun şehir nüfuslarında ciddi artışlara yol açabileceği tahmin edilmektedir. Bu bağlamda, afetler sonrası göç literatürü, afet yönetimi ve toplumun bu duruma adaptasyonu konusunda önemli bilgiler sunmakta ve politika yapıcılar için rehberlik etmektedir. Göç eğilimlerinin anlaşılması, afetlere hazırlık ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda afetler, insanların yaşam alanlarını etkileyerek göç hareketlerine neden olabilir. Doğal afetlerin yol açtığı tahribat, insanların güvenli bölgelere taşınmasını gerektirebilir. Özellikle deprem, sel, kasırga gibi afetler sonrasında, zarar gören altyapı ve konutlar nedeniyle geçici veya kalıcı göçler meydana gelebilir. Afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri, afet sonrası göçü en aza indirmek için hayati önem taşır. Bu stratejiler, afetlere karşı dayanıklı yapıların inşası, erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve toplumların afetlere hazırlıklı olmalarını sağlayacak eğitim programları içerebilir. Böylece, afetlerin insan hareketliliği üzerindeki etkisi azaltılabilir ve toplumların afetlere karşı daha dirençli hale gelmeleri desteklenebilir.

Doğayla ilintili afetler, özellikle depremler, Türkiye'de ve dünya genelinde ciddi etkilere sahip olup, insanların yaşam alanlarını terk etmelerine neden olmaktadır. Türkiye, aktif deprem kuşakları üzerinde yer alması nedeniyle, son yüzyılda 200'den fazla büyük deprem yaşamış ve bu durum, can kaybı, maddi zarar ve büyük ölçekli yerinden edilmelere yol açmıştır. Özellikle Kahramanmaraş depremi gibi yıkıcı olaylar, toplumsal, ekonomik ve psikolojik yıkıma neden olarak, geniş çaplı nüfus hareketlerini tetiklemiştir. Afetlerin neden olduğu bu göç hareketleri, bireylerin güvenliklerini ve sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmek istedikleri temel motivasyonla ilişkilidir. Afet sonrası yerinden edilen kişiler, yeni yerleşim yerleri bulma, kaynaklara erişme ve toplumsal uyum gibi zorluklarla karşı

karşıya kalırken, afetlerin etkilerini hafifletmek ve insanları korumak amacıyla acil tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, doğal afetler ve göç olguları üzerine yapılan çalışmalar, afet kavramını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirirken, göç kavramını ise yeni bir model olan göç kültürü ve çatışma modeliyle ele almaktadır. Bu model, doğal afet sonrası yaşanan göç olgusunu açıklamakta ve afetlerin göç üzerindeki etkilerinin nasıl yönetilebileceğine dair stratejiler sunmaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Afetler, insan hayatını ve toplumsal düzeni olumsuz yönde etkileyen, beklenmedik ve şiddetli olaylardır. Afetler, canlıların yaşamını ve mal varlığını tehlikeye atan, yerel kaynaklarla mücadele edilmesi zor, ulusal ve uluslararası destek gerektiren, büyük çaplı hasara yol açabilen olaylardır. Ayrıca afetler, insanların ızdırıp duymasına, en az 10 kişinin ölmesine veya 100'den fazla kişinin doğal afetten ağır şekilde etkilenmesine neden olan olay/olgu veya durumlardır (Toraman, 2023: 6). Afetlerden toplumun büyük bir kesimi etkilenmektedir.

Afetlere karşı hazırlıklı olmak, hayatın her alanında önemli bir beceridir. Ancak kırılgan grup olan yabancı uyruklu göçmen bireyler için bu hazırlık daha da zorlayıcı olabilir. Çünkü göçmen bireyler geldikleri yerin kültürel, fiziksel ve sosyal yapısını bilmedikleri ve yaşadıkları dil sorunu gibi konular vardır. Bu nedenle yabancı uyruklu göçmenlerin afet bilinci düzeyi, afet yönetiminin önemli bir parçasıdır. Bu çalışmada, göçmenlerin afet bilinç düzeyi, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler açısından incelenmiştir. Çalışmanın amacı, göçmenlerin afetlere karşı ne kadar hazırlıklı olduğunu belirlemek ve bu konuda öneriler sunmaktır. Göçmenlerin afetlere karşı nasıl hazırlanmaları ve davranmaları gerektiği konusu afet yönetiminin etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, bu konuda literatürde yeterli kaynak bulunmadığından ve ülkemizin afet riski yüksek bir coğrafyada yer almasından dolayı, afet ve göçmenlik kavramlarını bir arada ele almaktadır. Göçmenlerin afet sonrası süreçte daha fazla mağdur olabileceği gerçeği göz önünde bulundurularak, dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına yönelik hazırlık ve müdahale stratejileri geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu çalışma, göç çalışmaları ve afet yönetimi ile ilgilenen kurum ve kuruluşlara faydalı olabilecek bir kaynak niteliğindedir.

Yabancı uyruklu göçmen bireyler afetlere karşı daha kırılgan gruplardır. Afet durumunda, bu grupların dil sorunları ve zorlukları vardır. Bu konuda en önemli olgu dil sorunudur. Göçmenlerin yaşadıkları dil sorununun yanı sıra tahliye, gıda, sağlık, barınma gibi konularda diğer insanlara göre daha fazla desteğe ihtiyaç duyabilirler. Ayrıca, göçmen bireylerden yaşlılar, kadınlar, çocuklar, engelli olanlar birden fazla engelle karşı karşıya olabilir. Bu da onların afet anında daha fazla risk altında olmalarına neden olabilir. Bu nedenle, yabancı uyruklu göçmen bireyler için afet

yönetimi sürecinde özel önlemler alınması gerekmektedir. Afet öncesi, sırası ve sonrasında bu grupların güvenlik becerilerini artırmak için proje ve eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Böylece, bu grupların afet farkındalığı yükseltilmeli, kırılganlıkları azaltılmalı ve afetlerde zarar görmeleri önlenmelidir. Göçmen gruplar, afet literatüründe zarar görebilir gruplar olarak adlandırılır ve hem kendi kırılganlıkları hem de yaşadıkları yerlerin kırılganlıkları nedeniyle daha fazla risk altındadırlar. Bu nedenle, bu grupların afet süreçlerinde tanımlanması ve ihtiyaçlarının belirlenmesi önemlidir. Bu gruplara yönelik tahliye, barınma, temel ihtiyaçların karşılanması gibi hizmetlerin sağlanması, afet kayıp ve zararlarını azaltmanın yanı sıra afetlere karşı daha dayanıklı bir toplum oluşturma da bir yolu olabilir (Bilik,2023:244-245).

Göçmen bireyler günlük yaşamda sıradan bir hayat sürdürmek için bile pek çok engelle mücadele etmek zorundadırlar. Afet gibi olağanüstü durumlarda ise bu engeller çok daha büyük ve ciddi sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle afetlere hazırlık sürecinde göçmen bireylerin karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri zorlukların belirlenmesi çok önemlidir (Cavkaytar, 2014).

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı Van kent merkezinde yaşayan göçmenlerin afetler konusunda herhangi bir hazırlıklarının olup olmadığı ve afet bilinç düzeylerinin ne durumda olduğu araştırmaktır. Araştırmanın alt amaçları ise şöyledir;

1. Göçmenlerin afet bilgi düzeylerini anlamak
2. Göçmenlerin afet deneyimleri olup olmadığını öğrenmek
3. Göçmenlerin afet sürecine ilişkin bilinç düzeylerini saptamak
4. Göçmenlerin afetlere hazırlık süreçlerini anlamak

Araştırmanın bu amaçları doğrultusunda katılımcıların afetlere hazırlık süreçlerini anlamak amacıyla göçmenlere on dört farklı soru yöneltilmiştir. Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlardan hareketle afetlere yönelik bilgi, bilinç ve tecrübelerinin öğrenilmesi hedeflenmiştir.

2.2 Araştırmanın Önemi

Bu çalışma afet ve göçmenlerin bir arada ele alınması bakımından literatüre özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Afetle ilgili çalışmalar çoğunlukla vatandaşlara odaklanmaktadır. Afet sosyoloji çalışmaları incelendiğinde çoğunlukla büyük şehirlerde yaşayan vatandaşların afet süreçleri incelenmektedir. Dolayısıyla bir deprem bölgesi olan Van'daki göçmenleri araştırma grubu olarak incelemesi bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu çalışmada metropol kentler dışında bir araştırma sahası olarak Van tercih edilmiştir. Ayrıca araştırma grubu olarak da literatürde görünmez kılınan göçmenlere seçilmiştir.

2.3. Araştırma Sahası ve Katılımcı Grubun Özellikleri

Araştırma sahasını Van kent merkezinde yaşayan İran, Irak, Suriye ve Afgan uyruklu göçmenler oluşturmaktadır. Katılımcılar bu sahadaki göçmen bireyler içerisinde seçilmiştir. Çalışmada; 10 kadın, 10 erkek olmak üzere toplam 20 kişi ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada göçmen ailelerin afetlere hazırlık süreçleri ve afet farkındalığı üzerinde durulduğundan katılımcılar eşit düzeyde kadın ve erkeklerden seçilmiştir. Çalışmaya başlamadan önce Van kent merkezinde yaşayan göçmen aileler hakkında bilgi alınmış ve yaşadıkları bölgeler tespit edilmiştir. Yabancı uyruklu bir göçmenin yardımı ile göçmen ailelerin hanelerine ziyaretler gerçekleştirilmiş, onay veren bireylerle görüşmeler sağlanmıştır. Göçmen ailelerin araştırma ilinde dağınık şekilde yaşamlarını sürdürmeleri nedeniyle zaman zaman göçmen ailelere ulaşımında zorluklar yaşanmıştır. Katılımcıların Türkçe dilini aktif bir şekilde kullanamamasından dolayı yabancı uyruklu tercüman eşliğinde görüşmeler sağlanmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci ve Analizi

Saha çalışması yürütülürken göçmenlerle yapılacak olan görüşmelerde tercüman kullanılmıştır. Göçmen bireylere kartopu tekniğiyle ulaşılmıştır.

Tercüman eşliğinde yapılan görüşmeler birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Görüşmelerde tercümanın olması zaman zaman katılımcıların kendilerini rahat ifade edebilmesine engel oluşturmuştur. Bu durum bazı katılımcıların duygularını aktarırken çekinmelerine yol açmıştır.

Görüşmelerin iki ayda tamamlanması planlanmış olsa da sahadaki birtakım zorluklar ve araştırmacının yaşadığı sağlık problemleri bu süreci uzatmıştır. Görüşmelerin tamamlanması yaklaşık dört ayı bulmuştur.

Katılımcıların rızası dahilinde yapılan görüşmelerin ses kayıtları alınmıştır. Ses kayıtlarının deşifre edilmesiyle elde edilen ilk veriler çözümlenerek daha sonraki görüşmelerde katılımcılara yöneltilecek sorular revize edilmiştir. Yapılan görüşmelerle birlikte veri doygunluğuna ulaşıncaya kadar araştırma sahası sonlandırılmıştır.

Saha araştırması ve deşifreler tamamlandıktan sonra katılımcılarımızın mahremiyeti göz önünde bulundurularak isimleri gizli tutulmuştur. Çalışmada yaşanabilecek karışıkları engellemek için görüşme yapılan katılımcılarımıza rastgele kod isimler verilmiştir. K1, K2, K3... gibi yapılan kodlamaların her biri birer katılımcıyı ifade etmektedir. (*K1, 16, Bekâr*) gibi kodlamalar verilmiştir. Bu kodlamadaki *K1*; katılımcıya verilen rastgele bir isim, *16*; katılımcının yaşını, *Bekâr*; ise katılımcıların medeni durumunu belirtmektedir. Elde edilen veriler çözümlenerek bulgular kısmında değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

2.5. Araştırma Sahası ve Araştırmacının Saha Deneyimi

Göç İdaresi verilerine göre Van'da geçi koruma altında yaşayan 1.604 Suriyeli bulunurken Afgan, Iraklı ve İran uyruklu göçmenlere ilişkin detaylı bilgiler bulunmamaktadır. Ancak bir sınır kent olan Van'da farklı uyruklara sahip göçmenler yaşamaktadır. Van'ın jeopolitik konumu gereği bir geçiş şehri olması sebebiyle uzun yıllar boyunca göç merkezlerinden biri olmuştur. Bu sebeple göç idaresi tarafında belirlenen uydu kentlerden biri olan Van'da göçmenler çoğunlukla şehir merkezindeki çeşitli mahallelerde yaşamaktadırlar. Bu çalışmada, Van kent merkezine bağlı Bahçıvan Mahallesi, Cumhuriyet Mahallesi, Vali Mithat Bey Mahallesi, Serhat Mahallesiinde yaşayan yirmi göçmenle görüşmeler yapılmıştır.

Göçmenlerle yürütülen bu çalışmada en önemli sınırlılığı dil sorunu oluşturmaktadır. Göçmenlerin Türkçe dilini tam olarak bilmemeleri iletişim sorunu ortaya çıkarmıştır. Bu durum tercüman desteği ile büyük ölçüde aşılmıştır.

Göçmenlerin araştırmacıya karşı güven duymaları için anahtar kişilerden yardım alınmıştır. Bu doğrultuda ulaşılan ilk katılımcılarla kartopu tekniği

kullanılarak araştırma grubunun tamamına ulaşılmıştır. Böylece katılımcı ile araştırmacı arasındaki olası güven probleminin büyük ölçüde aşılması sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Van ilinde yaşıyan göçmenlerin afetlere hazırlık süreçleri geniş bir yelpazede incelenmiştir. Saha çalışması verileri, göçmenlerin afetlere hazırlık süreçleri ve bu durumlar karşısında geliştirdikleri başa çıkma stratejilerini ortaya koyar. Ana başlıklar altında sınıflandırılan bu konu, alt başlıklarla daha detaylı bir şekilde ele alınırken, göçmenlerin kendi seslerinin duyulması, onların görüş ve düşüncelerinin analize dâhil edilmesi önemlidir. Bu çalışma, politika yapıcılarının ve ilgili kurumların, göçmenlerin afetlere hazırlık süreçleri ve farkındalıklarına daha etkin çözümler üretebilmesi için görüşler sunmaktadır.

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Yapısı

Bu araştırma, farklı yaş gruplarında, medeni hali evli veya bekâr olan, kadın-erkek kişilerden oluşan 20 katılımcı ile yürütülmüş ve bu demografik grubun afetlere hazırlık süreçleri ve afet farkındalıkları bilgileri sunmuştur. Göçmen ailelerin çoğunluğunun ekonomik durumu düşüktür. Aile yapıları, üyesi sayıları fazla olduğu için kalabalık bir yapıdadır. Örneğin Afgan uyruklu bir ailede teyze, yeğen eşler, büyükanne, çocuklar bulunuyordu. Katılımcıların 10'u kadın, 10'u erkektir. Görüşülen katılımcıların yaş aralığı 22-58 aralığındadır. Görüşülen kişilerin eğitim durumları düşüktü ve erkek katılımcılar kadınlara göre okuryazarlığı fazlaydı. Fakat buna ilaveten İran kökenli göçmenlerin eğitim seviyeleri, diğer görüşülen göçmen gruplarının eğitim seviyesinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, daha öncesinde Van Göç İdaresi, Mahalli idareler ve BM Van Temsilciliğindeki bazı görevlilerle görüşmeler düzenlenmiş olup bu durum çalışmamıza farklı bir perspektif katmıştır. Böylece çalışmamız, politika yapıcılarının ve sosyal hizmet uzmanlarının, hedef kitleye uygun programlar geliştirmelerine olanak tanıyan gerçekçi ve ayrıntılı veriler sağlaması hedeflenmiştir.

Ek: Katılımcı Bilgileri Tablosu

Katılımcı Kodu	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim	Geldiği Yer	Kimlerle Geldiği	Kimlerle Birlikte Yaşıyor	Türkiye’de Kalış Süresi
K1	32	Kadın	Evli	Lisans	İran (Tebriz)	Çocukları yla birlikte	Aile	8 yıl
K2	38	Kadın	Boşanmış Lise		İran(Tebriz)	Aile bireyleriyle	Aile	6 yıl
K3	35	Erkek	Evli	Lise	İran(Ahvazi)	Çocukları ve komşuları ile birlikte	Eşi ve çocukları	10 yıl
K4	45	Kadın	Evli	Okur-yazar	Afganistan(Teğān)	Aile bireyleri	Aile bireyleri	-
K5	25	Erkek	Bekar	Lise mezunu	Afganistan (Kunduz)	Aile bireyleri	Aile bireyleri	5 yıl
K6	45	Kadın	Evli	Okur-yazar değil	Afganistan (Kunduz)	Aile bireyleri	Aile bireyleri	
K7	30	Erkek	Evli	Ortaokul	Afganistan(HERāt)	Aile Bireyleri	Aile Bireyleri	3 yıl
K8	42	Erkek	Evli	Lise mezunu	Afganistan(Beğlān)	Aile Bireyleri	Aile Bireyleri	6 yıl
K9	36	Erkek	Evli	Yok	Suriye	Eşi ve çocuklarıyla birlikte	Eşi ve çocuklarıyla birlikte	10 yıl
K10	24	Erkek	Evli	Okur yazır değil	Suriye (Kobani)	Eşi, çocukları ile birlikte	Eşi ve çocuğu ile birlikte	7 yıl
K11	22	Kadın	Bekâr	Lisans 3. Sınıf	İran	Annesi ve kardeşleriyle birlikte	Ailesi ve yanlarında başka	3 yıl
K12	44	Kadın	Evli	Lisans mezunu	İran	Eşi ve çocuğu ile birlikte	Eşi ve çocuğu ile	3 yıl

							birlikte	
K13	49	Erkek	Erkek	İlkokul	İran (mahabat)	Eşi ve çocuğu ile birlikte	Ai Eşi ve çocuğu ile birlikte	5 yıl
K14	38	Erkek	Bekâr	Ortaokul mezunu	Irak (kerkük)	Annesi ve kardeşleriyle birlikte		7
K15	33	kadın	Evli	Lise mezunu	Afganistan(Kunduz)	Kardeşi ve tanımadığı bir grupta	Ailesiyle ile Eşi ve çocuğu ile birlikte	5 yıl
K16	35	Kadın	Evli	Ortaokul mezunu	Afganistan(mezarı şerif)	Ailesiyle ile Eşi ve çocuğu ile birlikte	Annesi ve kardeşiyle birlikte	5 yıl
K17	44	Kadın	Boşanmış	ilkokul	Afganistan/Herat	Annesi ve kardeşiyle birlikte	Annesi ve kardeşiyle birlikte	7
K18	38	Kadın	Evli	5.sınıf terk	Afganistan(Tağar)	Dayısı ve tanımadığı bir Ailesiyle ile Eşi ve çocuğu ile birlikte grupta		3,5 yıl
K19	38	Erkek	(evli)	Yok	Suriye / Kobani	Ailesiyle ile Eşi ve çocuğu ile birlikte	Ailesiyle ile Eşi ve çocuğu ile birlikte le	10 yıl
K20	25	Erkek	Bekâr	Lise mezunu	Afganistan(Kend ar)	Aile bireyleri	Aile bireyleri	4 yıl

Sosyo-demografik verilerin analizi, toplumun çeşitli kesimlerinden bireylerin görüşlerini ve deneyimlerini anlamak için kritik öneme sahiptir. Bu çalışmada ele alınan 20 katılımcının demografik dağılımı, yaş ve cinsiyet açısından bir çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik, araştırmanın sonuçlarının geniş bir perspektifi temsil etmesine olanak tanımaktadır. Araştırmanın bu yönü, toplumsal yapıları ve dinamikleri daha iyi anlamak için önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, katılımcıların yaşam koşulları ve arka planları hakkında daha derinlemesine bir anlayış geliştirmek, politika yapıcılar ve toplum liderleri için görüşler sunmaktadır.

3.2. Göç-Afet İlişkisi

Göçmen afet ilişkisi üzerine yapılan araştırmaların çalışma alanı azdır. Ancak göç-afet ilişkisi bağlamında göçmenlerin afetlere hazırlık süreçleri ve bu konu hakkındaki bilgileri önemlidir. Göçmenlerin afet ile ilişkisi göz ardı edilemez. Bundan dolayı göçmen-afet ilişkisi, göçmenlerin Afet esnasında nasıl korunacakları ya da afet sonrası tahliye süreçleri bu çalışmada detaylı olarak incelenmiştir. Bu minvalde çalışmada göçmenlerin neden göç ettikleri araştırılmıştır. Başka bir ifadeyle Van İlinde yaşamakta olan göçmenlerin çoğunluğu bir afet durumundan dolayı göç etmediklerini genellikle ülkelerinde yaşanan baskı, insan hakları ihlali, sosyal sorunlardan dolayı göç etmek zorunda kaldıkları görülmüştür.

Nitekim bu durumu, 27 yaşında evli olan bir kadın (K-1) şu şekilde ifade etmiştir: *“Hayır, depremden dolayı gelmedik baskıdan dolayı geldik”*

Başka bir katılımcı ise *“...eşim devlet memuruydu çok şiddet uyguluyorlardı biz baskıdan kaçıp geldik”* (K-15)

Başka bir katılımcı ise, *“Biz buraya Türkiye’ye savaştan dolayı geldik, Suriye’de iç savaş vardı korktuk geldik”* (K-19)

Afetler ve göç arasındaki etkileşim, toplumlar ve bireyler üzerinde derin etkiler yaratmaktadır. Çünkü göç bir afet olayıdır. Bu nedenle afet olarak göç, insanların yaşam alanlarını güvensiz hale getirerek, güvenlik ve sosyo-ekonomik

sorunlarını doğurmaktadır. Bu göçlerin etkilerini hafifletmek ve insanları korumak amacıyla acil tedbirlerin alınmasını gerektirirken, aynı zamanda göçmenlerin özel durumlarına yönelik akademik çalışmaların artırılması gerektiğini de göstermektedir. Ayrıca göç ve başka afetler ilişkisi de bakılması gereken bir konudur. Göçmenlerin zaten gittikleri ülke kırılgan yapıda olmaları, afetlerle daha da zorlanmakta ve bu durum, onların toplumsal uyum süreçlerini karmaşıklaştırmaktadır. Özellikle bu kırılgan gruplardan çocuklar, yaşlılar, engelliler ve hamile kadınlar için süreç o kadar da kolay değildir. Olası bir afet durumunda bu bireylerin afet esnasında nasıl koruncakları ya da afet sonrası tahliye süreçleri hakkında çok bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Örneğin, görüşmecilerden 38 yaşında evli olan (K-2);

“Yaşlılarımız yoktur ama burada çocuklarım var zayıf ve korumasız gruplar olarak. Çocuklarım Okulda öğrenmişler az çok benim onlara bir eğitim vermedim, tahliye bilmiyorum, deprem olsa saklanırsız güvenli yere gideriz.”

Görüşmecilerden 35 yaşında evli olan bir kadın da (K-3) bu durumu şöyle ifade etmektedir;

“Engelli, yaşlı yoktur, çocuklarım var küçük yaşta onlar zayıf ve korumasızdırlar. Çocuklarım Okulda afeti öğrenmişler birazda ben onlara bir eğitim vermişim, tahliye biliyorum, deprem olsa saklanırsız güvenli yere, sonra dikkatlice dışarı çıkarırsız.” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Hatta saha bulguları ışığında katılımcıların çoğunluğu olası bir afet durumunda bu bireylerin afet esnasında nasıl koruncakları ya da afet sonrası tahliye süreçleri hakkında çok bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Görüşmecilerin söylediklerinden de görüleceği üzere göç eden ailelerin genellikle çocukları ile birlikte göç ettikleri, bu çocukların kırılgan yapıda oldukları, olası bir afet durumunda en çok bu grupların etkileneceği görülmüştür. Bu nedenle, afetler ve göç ilişkisi üzerine bütüncül bir yaklaşım ve etkili planlamalar yapılması, toplumların afetlere hazırlıklı olmaları için hayati önem taşımaktadır.

Türkiye coğrafi konum itibariyle önemli bir bölgede yer almaktadır. Bu bölge genellikle afetlerin, savaşların, iç çatışmaların yaşandığı bölge olarak bilinmektedir. Örneğin, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş, Türkiye’ye yönelik büyük bir göç dalgasına yol açmıştır. Türkiye, başlangıçta açık kapı politikası uygulayarak, savaştan kaçan Suriyelilere sığınma hakkı tanımıştır. Ancak zamanla bu durumun

kalıcı hale gelmesi, hem ekonomik hem de sosyal etkiler doğurmuştur. Bununla birlikte Afganistan'dan Türkiye'ye göç, çeşitli nedenlerle gerçekleşmektedir. Çatışmalar, siyasi istikrarsızlık ve ekonomik zorluklar, Afgan vatandaşlarını ülkelerini terk etmeye iten başlıca sebepler arasında yer almaktadır. Bu göçmenler, genellikle yasa dışı yollarla İran üzerinden Türkiye'ye ulaşmaya çalışmaktadır. Türkiye, bu göç dalgası karşısında sınır güvenliğini artırmış olsa da, göçmenlerin geçiş çabaları devam etmektedir. Göçmenler, Türkiye'ye varabilmek için uzun ve tehlikeli yolculuklar yapmakta, bazen günlerce yürümektedirler. Türkiye'ye ulaştıklarında ise, çoğunlukla Van İli başta olmak üzere farklı şehirlere dağılmaktadırlar. Bu durumda Türkiye'nin göç afetine zorunlu olarak maruz kaldığı anlaşılmaktadır.

3.2.1. Zarargörebilirlik Bağlamında Göçmenlik Olgusu

Göçmenlerde yaşlı, çocuk, vs. olmak zarar görebilirliği artırmaktadır. Bu bakımdan afet yönetimi ve planlamasında, yaşlılar ve küçük çocuklar gibi hassas grupların özel ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu gruplar, genellikle toplumun diğer bireylerine göre daha fazla yardıma ihtiyaç duyarlar ve afetler sırasında ve sonrasında daha büyük risk altındadırlar. Özellikle, ekonomik güçsüzlükleri ve hareket kısıtlılıkları, bu grupların zarar görme olasılığını artırır. Afetlerden sonra iyileşme süreci, bu gruplar için de daha zorlayıcı olabilir ve bu nedenle, afet hazırlık planları bu grupların ihtiyaçlarını önceden belirleyip, uygun destek mekanizmalarını içermelidir. Toplumda bu grupların nüfus oranının yüksek olması, genel olarak toplumun zarar görme riskini artırır ve bu durum, afet risk azaltma stratejilerinin geliştirilmesinde dikkate alınmalıdır.

Van iline göç etmiş göçmen ailelerde yaşlılar ve engellerin azınlıkta olduğu görülmektedir. Genellikle göç eden kişilerin genç ve sağlıklı bireylerden oluştuğu görülmektedir.

Bir şekilde ülkesini terk etmek zorunda olan İran uyruklu bir ailede yaşayan lisans mezunu, bekâr K-11 kodlu genç katılımcı: *“Evet var babam var engelli ama onların bir afet bilgisi yok, eğitim almadılar. Deprem olsa nasıl davranacaklarını bilmiyorlar.”*

Başka bir katılımcı: *“Ben engelliyim çocuklarım var, bu konuda bir bilgiye sahip değilim eğitim alamadım.”* (K-13)

Afetlerin etkileri, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle birleştğinde, kadınların zarar görme ihtimallerini artırabilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha belirgin olduğu ülkelerde, kadınlar genellikle daha düşük işgücüne katılım oranları ve daha düşük ücretlerle çalışma eğilimindedirler, bu da onları ekonomik olarak daha savunmasız hale getirebilmektedir. Afetler sırasında ve sonrasında, kadınlar genellikle cinsel sağlık ve üreme sağlığı, gebelik ve emzirme gibi özellikli süreçler, geçici barınma alanlarındaki hijyen koşulları ve güvenlikle ilgili sorunlar gibi konularda erkeklerden farklı risklere maruz kalmaktadırlar. Ayrıca, afet yönetimi süreçlerinde kadınların dâhil edilmesi, afetlere karşı dirençli toplumlar oluşturmak için son derece önemlidir ve bu, afet sonrası iyileşme süreçlerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle, afet risk yönetimi ve planlamalarında toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım benimsemek, kadınların afetlerden kaynaklanan zararlardan daha hızlı ve etkili bir şekilde toparlanmalarını sağlamaktadır. Göçmen kadınların afet öncesi ve sonrasında kırılgan bir yapıda oldukları, olası bir afet durumunda farkındalık sahipleri olmadıkları görülmüştür. Kadınların geldikleri ülkede ikinci planda oldukları, eğitim hakkı verilmedikleri, erken yaşta evlendikleri tespit edilmiştir.

Nitekim Afganistan da kadınlara yapılan baskı ve tehditlerden kaçarak Türkiye’ye sığınan 45 yaşındaki K-4 kodlu kadın katılımcı: *“Bilmiyorum bir bilgim yok, ne Afganistan’da ne de Türkiye’de bir eğitim görmedik, bir hazırlığımız yok ne yapacağımı bilmiyorum.”* İran uyruklu K-2 kadın göçmen: *“Afetler için Az çok bilgi var ama afetlere hazırlığımız yok, masanın altına gizlememek kapının arkasına gizlememek, asansöre binmemek, koşamamak, yatak odasına yatağın yanında çökmek , hayır afad çantası yok, hazırlığımız yok, bilmiyoruz.”*

Afganistan uyruklu K-6 kadın göçmen: *“Hayır herhangi bir bilgim yok, bu konuda kadın olarak bir eğitim almadım”*

Söylenenlerde anlaşılacağı üzere kadınların afetler konusunda yeterli bilgi sahibi olmadıkları ve bu konuda yeterli eğitim almadıkları tespit edilmiştir.

Az gelişmiş ve geleneksel yaşam tarzını sürdüren bölgelerde, geniş aile yapısının yaygın olması, doğal afetler gibi kriz durumlarında toplulukların karşılaştığı zorlukları artırabilir. Yüksek hane halkı büyüklüğü, bireyler arasında kaynakların bölüşümünü zorlaştırır ve özellikle acil durumlarda yeterli yardım ve destek sağlanamayabilir. Bu, afet sonrası iyileşme sürecini uzatabilir ve toplulukların afetlere karşı daha savunmasız hale gelmesine neden olabilir. Bu nedenle, afet yönetimi ve yardım programlarının, bu tür bölgelerdeki özel ihtiyaçları göz önünde bulundurarak tasarlanması önemlidir. Böylece, her bireyin afet sonrası toparlanma sürecinde gereken desteği alabilmesi için gerekli planlamalar önceden yapılmalıdır.

Van ilinde yaşamakta olan göçmen ailelerin çeşitli zorluklar ile göç ettikleri, bu göç deneyimlerinde birçok sorunla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Özellikle Afganistan'dan Türkiye'ye doğru göç eden Afgan göçmenler göç güzergâhlarında kalabalık bir şekilde gelmekte, bu zorlu göç yollarında hastalıklar ve ölümler olabilmektedir. Bu zorlu göç yollarını aşarak Van iline gelen göçmenlerin genellikle kalabalık ailelerde yaşadıklarını ve afet konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.

Türkiye ve çevre ülkelerin bir afet bölgesi olmasına göçmen ailelerin afet konusunda bilgi sahibi olmadıkları, bu konu hakkında yeterliliğe sahip olmadıkları, sosyal medya ya da çevreden öğrendikleri bilgiler ile hareket ettikleri görülmüştür.

3.3. Afetler Bağlamında Göçmenlerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Sorunları

Bu araştırma, göçmenlerin Türkiye'deki yaşam deneyimleri ve afetlere hazırlık süreçlerini anlamak için önemli bir çalışma olarak öne çıkmaktadır. 20 birey ile yapılan yüz yüze görüşmeler, katılımcıların geniş bir demografik yelpazeyi temsil ettiğini ve değişik meslek ile eğitim seviyelerine sahip oldukları görülmektedir. Araştırma, katılımcıların Türkiye'deki ikamet sürelerinin 4 ile 11 yıl arasında değiştiğini ve birçoğunun daha önce afet tecrübesi yaşadığını tespit edilmiştir. Göçmenler anavatanlarında sosyal, siyasal ekonomik ve kültürel sorunlardan kaçarak Türkiye ve birçok ülkeye göç etmek zorunda kalmıştır. Ancak göç ettikleri yerlerde de benzer ya da farklı sorunlar ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Van iline göç

etmiş olan göçmenlerin yaşadıkları en büyük kültürel sorunlarının dil sorunu olduğu görülmektedir.

Göçmenler için dil bariyeri, sosyal ve ekonomik entegrasyon süreçlerinde önemli bir engel oluşturur. Yeni bir ülkeye uyum sağlamak, iş bulmak, eğitim almak ve sağlık hizmetlerine erişmek gibi temel ihtiyaçlar, dil becerilerine doğrudan bağlıdır. Dil öğrenimi, göçmenlerin toplumda aktif roller alabilmeleri, kendilerini ifade edebilmeleri ve haklarını savunabilmeleri için kritik bir öneme sahiptir. Araştırmalar, özellikle Afgan göçmenler gibi dil öğrenimine ihtiyaç duyan gruplar için, bu sürecin hayati derecede önemli olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yaş faktörünün dil öğrenimi üzerindeki etkisi, orta yaş ve üzeri bireylerin gençlere kıyasla daha fazla zorluk yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Saha bulguları bunu doğrulamaktadır. Bu nedenle, dil eğitimi programlarının tasarımında yaş, kültürel arka plan ve öğrenme ihtiyaçları gibi faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir. Göçmenlerin dil öğrenme sürecini desteklemek, onların yeni toplumlarına entegrasyonunu kolaylaştıracak ve sosyal katılımlarını artıracak önemli bir adımdır. Hamile olarak Van İline göç eden Afgan uyruklu K-4 kodlu görüşmeci zorlu göç deneyimini;

“Çok sıkıntı yaşadık, ben hamileydim sadece kocam Türkçe biliyordu, hastaneye gitmiştim doktorlar bana soru sorduklarında ne diyeceğimi bilmiyordum kocamı bekledim o gelene kadar sonra derdimi anlatabildim. Herhangi bir yere gidemiyorum yanımda Türkçe bilen biri olmasa bu konuda çok zorluk çekiyorum”

Bunun yanı sıra bir diğer K-3 kodlu görüşmeci; *“Türkçeyi çevreden bide çocuklarım okuldan öğrenmişler bize öğretiler, öğrendim bende, ilk gelirken çok zorlandım, dışarı çıkamıyorduk, alışveriş yaparken zorlandık, insanlarla iletişim yaparken, hastaneye giderken çok zorluk çekiyorduk sonra yavaş yavaş öğrendik, şimdi iyi”* sözleriyle ifade etmektedirler.

Afganistan uyruklu göçmen bireyin ifadelerinde de anlaşılabacağı üzere dil entegrasyonu göçmenler için en büyük sosyal ve kültürel problemlerin aşında gelmektedir. Öyle ki dil sorunu yaşayan orta yaş ve üzeri göçmenler sosyal hayata katılmakta zorluk yaşamaktadırlar. Öyle ki yaşanacak bir afet durumunda da dil

bilmeyen ve kendini ifade edemeyen göçmenler ile iletişim kurmakta zor olacaktır. Herhangi bir Afet yaşanması durumunda bir göçmen olarak AFAD müdahale ekipleri ile dil, iletişim konusunda zorluklara neden olacaktır. Öyle ki bu durumu K-3 kodlu görüşmeci şu sözleriyle;

“Evet Türkçe konuşmayı bilmediğim için zorluk yaşayacağımı düşünüyorum, kendimi onlara anlatmakta zorlanırım, afet anında iletişim olmasa çok kötü olur diye düşünüyorum bana bir şey olursa, yakınların afet altında kalırsa iletişim kuramam zorlanırım. Yani kendimi anlatamam düşünüyorum bu durum çok kötü olur” ifade etmektedir.

3.4. Göçmenlerin Afetlere Hazırlık Süreçleri

Göçmenlerin afetlere hazırlık süreçleri, afet risklerini azaltma ve afet sonrası toplumsal etkileri hafifletme açısından hayati önem taşımaktadır. Afetlerin toplum üzerindeki etkileri, afet öncesi dönemdeki hazırlık ve risk azaltma çalışmalarıyla doğrudan ilişkilidir. Özellikle Türkiye’de, sıkça yaşanan depremler ve diğer doğal afetler nedeniyle, göçmenlerin bu süreçlere dahil olması ve afetlere karşı dayanıklılıklarının artırılması gerekmektedir. Bu bağlamda, 2023 Kahramanmaraş Depremi sonrasında yaşanan zorunlu göç hareketleri ve toplumsal düzenin yeniden inşa edilmesi süreçleri, afet sosyolojisi alanında önemli bir çalışma konusudur. Ayrıca, afetler ve halk sağlığı arasındaki ilişki, afetlerin neden olduğu göç hareketlerinin toplum ve bireyler üzerindeki etkilerini anlamak için kritik bir perspektif sunmaktadır. Göçmenlerin afetlere hazırlık süreçlerine katılımı, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde direnç geliştirmelerine yardımcı olabilir ve afet sonrası toplumsal iyileşme süreçlerini hızlandırabilir. Bu nedenle, afet yönetimi politikalarının geliştirilmesinde göçmenlerin deneyimleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

Ancak yapılan görüşmelerde göçmenlerin genellikle afetlere hazırlık yapmadıkları bunun yanı sıra bu konu hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Van iline göç ederek gelen yabancı uyruklu göçmen bireylerin eğitim seviyelerinin düşük olduğu ve Türkiye’de afetlere hazırlık süreçleri, afet öncesi ve sonrası yapılması gereken hakkında eğitim almadıkları görülmüştür.

Bu durumu K-18 kodlu katılımcı; *“Eğitim almadık bir bilgim yok ben bilmiyorum eğitim vermişse de haberim yoktur”* sözleriyle afet hakkında bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir.

Bu bağlamda baktığımızda göçmenlerin afetlere hazırlık süreçlerinde kırılgan yapıda oldukları ve afetler hakkında herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür. Buna karşın bazı görüşmeciler ise kendi ülkelerinde okulda afet konusu ile ilgili eğitim gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durumu K-11 kodlu görüşmeci şu sözleri;

“Afet olarak sadece okulda lisedeyken öğrendik sadece ufak tefek şeyler öğretiler duvarda uzak durun asansöre binmeyin, güvenli bir yerde durun dediler” ifade etmiştir.

Afetlerde eğitim önemli bir konu olmakla birlikte afet konusunda eğitim ve insanların bilinçlenmesi afet sonrası zarar görülebilirliği en aza indirmektedir. Bu nedenle göçmen bireylere eğitimle birlikte afet farkındalığı eğitimleri verilmesi önem arz etmektedir.

3.4.1. Afetlerde Göçmenlerin Deprem Çantası Bulundurması

Afet durumlarında, özellikle deprem gibi beklenmedik olaylarda, göçmenlerin hazırlıklı olmaları hayati önem taşır. Göçmenlerin deprem çantası hazırlama algısı, onların afetlere karşı dayanıklılığını artırabilir ve zor zamanlarda hayatta kalmalarına yardımcı olabilir. AFAD tarafından önerilen acil durum çantasında, yüksek kalorili gıdalar, önemli belge fotokopileri, giyecekler, yeterli içme suyu ve hijyen malzemeleri gibi temel ihtiyaçlar bulunmalıdır.

İran’dan gelen göçmen ailelerin Afgan ve Suriyeli göçmenlere göre daha hazırlıklı oldukları, deprem çantası hazırlama noktasında daha bilinçli oldukları görülmektedir. K-3 kodlu İranlı göçmen;

“İran’da iken afet hazırlığı bize öğretiyorlardı ama Türkiye de yok beyle birsey, İran’da sık sık deprem oluyordu, mecburen herkes öğrenmeye afetlere çalıştı, İran da bu konuda sanırım daha hazırlıklı, depremde eğitilmiş köpeklerimiz var” şeklinde ifade ederken bir diğer K-2 kodlu görüşmeci; *“Daha önce İran’da iken afet hazırlığı yapıyorduk, her zaman deprem*

oluyordu, mecburen herkes öğrenmeye çalıştı, bide İran'da hilali ahmer cemiyeti var bize bilgi veriyordu, burda o yok.” şeklinde ifade etmiştir.

Afganların ise afet çantası hazırlama konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları ve farkındalık düzeylerin düşük olduğu görülmüştür. Bu durum yapılan görüşmelerin çoğunda görülmektedir örneğin K-4 kodlu Afgan göçmen;

“Herhangi bir hazırlığımız yok bu konuda çantamız yok biz sadece saklanırsınız.” Suriye uyruklu K-9 kodlu göçmen: “hayır hoca çantamız yoğ bir hazırlığımızda yoğ, bizim ülkede böyle bir şey göstermedi kimse, burada da eğitim almadık” şeklinde ifade etmiştir.

Ayrıca, Hatay'da yaşanan 6 Şubat depremi sonrasında göçmenlerin karşılaştıkları zorluklar ve sosyal politikaların etkinliği üzerine yapılan araştırmalar, afet sonrası yönetim süreçlerinin çok taraflı ve koordineli bir yaklaşım gerektirdiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin deprem çantası hazırlama konusundaki farkındalığının ve bu çantaların içeriğinin, afet anında ve sonrasında karşılaşılabilecek zorluklara uygun şekilde düzenlenmesinin önemi büyüktür.

3.4.2. Göçmelerin Konut Seçiminde Afetselliği Dikkate Alma Farkındalığı

Afet öncesi ve sonrası dönemlerde konut seçimi, yapıların dayanıklılığı ve esnekliği açısından büyük önem taşımaktadır. Türkiye’de yapılan araştırmalar, özellikle 1999 depremleri sonrasında kalıcı konutların mimari ve yapısal özelliklerinin, kullanıcı ihtiyaçları ve beklentileriyle uyumlu olması gerektiğini vurgulamaktadır. Esneklik kavramı, afet sonrası konutların üretim biçiminin yeniden sorgulanmasını ve kullanıcı katılımının artırılmasını gerektiren bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, afet sonrası kalıcı konutların esneklik anlayışıyla ele alınması, yaşam alanlarının fiziksel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirliğini sağlamak ve ekonomik olmasını garantilemek için öncelikli olmalıdır. Ayrıca, geçici konutların da afet sonrasında kalıcı konut çözümleri bulununcaya kadar afetzedelere sağlıklı ve normal hayata dönüş için gerekli olanakları sunması gerekmektedir. Bu nedenle, konut seçimi yaparken afet öncesi planlama ve afet sonrası esneklik faktörlerini göz önünde bulundurmak, bireylerin ve toplumların afetlere karşı direncini artıracak ve afet sonrası iyileşme sürecini hızlandıracaktır.

Afetler, özellikle depremler, toplumlar üzerinde derin etkiler bırakır ve sıklıkla zorunlu göçe neden olur. Afet öncesi ve sonrası dönemlerde, göçmenlerin konut seçimleri, yaşam kaliteleri ve toplumsal uyumları açısından kritik öneme sahiptir. Araştırmalar, afet sonrası geçici konut tasarımının, afetzedelerin sağlıklarını yeniden kazanmaları ve normal hayata dönmeleri için hayati bir işlev gördüğünü göstermektedir.

Göçmenler Van iline geldiklerinde sığınacakları bir ev aradıklarında ilk olarak yaşadıkları sosyal dışlanma ve yabancı olmalarından dolayı ev tutarken zorluk yaşamaktadırlar. Ev sahiplerinin kendilerine ev vermedikleri için kaldıkları evi seçerken genellikle kendi tercihleri olmadığı zorunlu olarak evlerini seçtikleri görülmüştür. Bundan dolayı yaşanan evlerin çoğu depreme dayanıksız ve eski binalardan oluşmaktadır. Ev tutarken yaşadıkları sosyal dışlanmayı K-4 Afgan kodlu katılımcı;

“Hayır bunu düşünemedik bir şey bilmiyoruz ev bize vermiyorlar oturma izni yok biz zor ev bulduk. Şeklinde ifade ederken yaşadıkları ekonomik yoksunluktan dolayı ev tutarken yaşadığı zorluğu K-12 kodlu İran uyruklu katılımcı: “bakmadık bu duruma sadece ekonomik duruma göre bir ev aradık.” şeklinde ifade etmiştir.

Bu durumu Iraklı uyruklu K-14 ise şöyle ifade etmektedir: *“Biz Türkiye’ye ilk geldiğimizde çok sıkıntı yaşadık Van’da geçici olarak akrabalarda kalmıştık, sonra ev ararken maddi gücümüze uygun ev tuttuk. Deprem konusu aklımıza gelmedi.”*

Yapılan görüşmelerden anlaşılabacağı üzere göçmenlerin hazırlık yapmadan zorunlu göç etmesinden dolayı yaşayacakları evi seçemedikleri ve ev tutarken çeşitli zorluklarla karşılaştıkları görülmüştür. Bu durum da göçmenlerin olası bir deprem durumunda daha kırılgan bir yapıya bürünmelerine sebep olmaktadır.

3.4.3. Göçmenlerin Van Kentinin Afet Riski Hakkındaki Bilgi Düzeyleri

Göçmenlerin yaşadıkları kentlerin afet riskleri hakkında bilgi sahibi olmaları, hem bireysel hem de toplumsal güvenlik açısından büyük önem taşır. Göçmenlerin, yeni yaşam alanlarına uyum sağlarken karşılaştıkları zorluklardan biri de, bulundukları ülkenin afet riskleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır.

Türkiye’de, göçmenlerin bu tür risklere karşı bilinçlendirilmesi ve korunması amacıyla AFAD tarafından Türkiye Afet Risk Azaltma Planı (TARAP) hazırlanmıştır. Bu plan, 2022 ile 2030 yıllarını kapsayarak, afet risklerini azaltmayı hedeflemekte ve göçmenler dâhil tüm vatandaşların bu konuda eğitilmesini öngörmektedir. Ayrıca, 13 Ekim Uluslararası Afet Risklerinin Azaltılması Günü, farkındalık yaratma ve bilgi paylaşımı için önemli bir fırsat sunmaktadır. Göçmenler için hazırlanan bilgilendirme materyalleri ve eğitim programları, onların afet anında nasıl hareket etmeleri gerektiği konusunda rehberlik edebilir ve böylece hem kendi güvenliklerini hem de toplumun genel güvenliğini artırabilir. Bu tür önlemler, göçmenlerin afet riskleri konusunda bilinçlenmelerini ve yeni ülkelerinde daha güvenli bir yaşam sürdürebilmelerini sağlamak için kritik öneme sahiptir.

İran’dan gelen göçmenlerin Van iline yakın olması sebebiyle depremler hakkında bilgi sahibi oldukları ve 2011 yılında Van ilinde meydana gelen depremin yıkıcı etkileri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Örneğin İran uyruklu K-1 kodlu görüşmeci bu durumu şöyle ifade etmektedir: *“Evet biliyorum, zaten burada İran gibidir Van’da İran’a yakın olduğu için deprem olacağını sık sık İran’da duyuyorduk, çocukluktan beri hep büyüklerimizden duyduk İran’da deprem olunca Van’da da olduğunu biliyordum.”*

Şeklinde ifade ederken başka bir İranlı olan K-2 kodlu görüşmeci: *“Evet biliyorum, zaten burada İran gibidir Van’da İran’a yakın olduğu için İran’da olsa Van’da hissediyor, Van’da deprem olmuş daha önce duyduk.”*

Bununla birlikte Afganistan, Suriye ve Irak uyruklu göçmenlerin yaşadıkları Van ilinin afet riskleri hakkında yeteri bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.

K-4 kodlu göçmen bu durumu şöyle açıklamaktadır; *“Hiç bilmiyorum neler yapılması gerekir zelzele de onu da bilmiyorum. Bize bu konuda kimse bir şey demedi ben bir şey bilmiyorum.”* ve K-7 kodlu Afgan göçmen: *“Hayır hiç sormadım bu konuda bir bilgimiz yok bu konuda ne yapacağımı bilmem.”*

Van ilinde yapmış olduğumuz çalışmada göçmenlerin kentin afet bölgesi bilgilerinin zayıf olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi, yaş ve gelir gibi

faktörlerin afet bilgi ve bilinç düzeyini etkilediği, ancak afet tecrübesi olan ve olmayanlar arasında bu konuda önemli bir farklılık olmadığı belirtilmiştir. Bu durum, afet eğitim programlarının ve tatbikatlarının yaygınlaştırılması, afetlerle ilgili kamu spotlarının daha etkin saatlerde yayınlanması ve afet bilgi erişiminin kolaylaştırılması gibi çözüm önerilerinin önemini ortaya koymaktadır. Türkiye’de göç olgusu ve göçmenlerin kentlere etkileri üzerine yapılan çalışmalar, göçmenlerin uyum süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları ve kentlerin sosyal, ekonomik yapısına olan etkilerini incelerken, afet riskleri konusunda da bilinçlendirme ve eğitim çalışmalarının önemini vurgulamaktadır. Van İlinde yaşayan göçmenlerin, afet riskleri konusunda yeterli bilgiye sahip olup olmadıkları, bu konuda yapılan çalışmalarla daha iyi anlaşılabilir. Göçmenlerin afet riskleri konusunda bilgilendirilmesi, hem kendi güvenlikleri hem de kentlerin afetlere karşı dirençliliğinin artırılması açısından kritik bir adımdır.

3.4.4. Göçmenlerin Afet Kuruluşlarını Tanıma ve Arama Kurtarma Ekiplerine Ulaşma Bilinci

Göçmenlerin afet durumlarında arama kurtarma ekiplerine ulaşma bilinci ve afet kuruluşlarını tanıma önemi, hayati bir konudur. GEA Arama Kurtarma gibi kuruluşlar, afet sonrası enkaz altında kalan insanlara ulaşmak ve gerekli tıbbi yardımı sağlamak için çalışmalar yürütmektedir. Bu tür kuruluşlar, afet riski taşıyan bölgelerde yaşayan göçmenler de dahil olmak üzere, toplumun her kesimine afetlere hazırlıklı olma konusunda eğitimler vermektedir. Göçmenlerin bu eğitimlere katılımı, hem kendi güvenliklerini artırmak hem de afet anında etkili bir şekilde yardım alabilmek için büyük önem taşımaktadır. GEA’nın gönüllülük esasına dayalı çalışmaları, afetlere hazırlıklı olma ve acil durum yönetimi konularında toplumsal bilincin artırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, göçmenlerin afet kuruluşlarıyla iş birliği içinde olmaları ve arama kurtarma ekipleriyle iletişim kanallarını açık tutmaları, afet anında hayat kurtarıcı olabilir.

Van İlinde yaşamakta olan göçmen ailelerin göçmenlerin afet kuruluşlarını tanıma ve arama kurtarma ekiplerine ulaşma konusunda bilgi sahibi olmadıkları ve kendilerine bu konuda bilgi verilmediği görülmektedir. Bu durum ise olası bir deprem durumunda göçmen grupların yerli halka nazaran zarargörebilirliğe sebep olmaktadır.

Bu durum hakkında bilgi sahibi olmadıklarını Suriye uyruklu K-9 kodlu katılımcı: *“kendi ülkemizde böyle şeyler yoktu, biz böyle kurumları tanımıyoruz, bize Türkiye’de kimse söylemedi. Afad’ı sadece tv’de duyduk”* şeklinde cevap verirken başka bir görüşmeci Afgan uyruklu K-17 katılımcı: *Ben sürekli onlara dua ediyorum onların yeterli görüyorum”* şeklinde ifade etmiştir.

Diğer bir katılımcı İran uyruklu göçmen K-3: *“Hayır, bilmiyorum düşünmüyorum, geçen yıllarda Türkiye’de deprem olmuştu çok yeterli olmadığı gördük, orada görmüştüm ekipler yeterli olmadığı, yani deprem bilgisi bize vermedi kimse, deprem olsa herkes kendi canını kurtarmak için uğraşır diye düşünüyorum”* şeklinde ifade etmiştir.

3.4.5. Göçmenlerin Toplanma Alanlarına Erişim Zorluğu

Göçmenlerin toplanma alanları hakkında bilinçlenme, afet ve acil durumlar sırasında hayati önem taşır. Türkiye gibi özellikle depremin sıkça yaşandığı bir ülkede, bu alanlar, insanların güvenli bir şekilde toplanabilmeleri ve gerekli yardımı alabilmeleri için tasarlanmıştır. E-devlet üzerinden erişilebilen AFAD hizmetleri, vatandaşların ikamet ettikleri adrese en yakın toplanma alanını belirlemelerine olanak tanır. Bu alanlar, nüfus yoğunluğu, ulaşılabilirlik, engellilerin ve yaşlıların erişimine uygunluk gibi kriterlere göre belirlenir ve afet sonrası geçici barınma merkezleri hazır olana kadar halkın kullanımına sunulur. Ayrıca, Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve yerel belediyelerin iş birliğiyle göçmen ve mültecilere yönelik destek merkezleri kurulmuş, bu merkezlerde temel afet bilinci eğitimleri, ilkyardım eğitimleri ve psiko-sosyal destek hizmetleri sunulmaktadır.

Van ilinde yaşamakta olan göçmen ailelerin toplanma alanları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve kendilerine bu konuda bilgi verilmediği görülmektedir. Bu durum ise olası bir deprem durumunda göçmen grupların yerli halka nazaran zarar görülebilirliğe daha yatkın olduğunu gösterir.

K-9 kodlu katılımcı bu durum hakkında bilgi sahibi olmadıklarını şöyle ifade etmektedir: *“Ben hiç bilmiyorum bize kimse söylemedi, deprem olsa dışarı kaçarız evlerden uzak yerlere kaçarız.”*

K-10 kodlu Suriyeli göçmen bu durumu şöyle açıklamaktadır: *“Ben toplanma alanı hiç bilmiyorum bize kimse söylemedi, deprem olsa dışarı çıkacağız durunca geri geliriz.”* Yine K-20 bu durumu şöyle aktarmıştır: *“Benim hiçbir bilgim yok ne olduğunu hiç duymadım, depremde park alanına gideceğini biliyorum, boş alanlarda durmayı binalardan uzak durulması gerektiğini tv den duydum.”*

Göçmenlerin toplanma alanları hakkında bilinçlenmesi, afet anında can ve mal kaybını en aza indirmek ve toplumun dayanıklılığını artırmak için kritik bir adımdır. Bu nedenle, her bireyin bu konuda eğitim alması ve hazırlıklı olması büyük önem taşır. Afetlerde toplanma alanı afet sonrası herhangi bir karışıklığı önlemek ve yeni yaşanabilecek afette can kaybını minimize etmek adına önemlidir. Toplanma alanı ve göçmenlerin ilişkisine bakıldığı vakit çoğu katılımcının bu alanlardan bihaber olduğu tespit edilmiştir.

3.4.6. Kırılgan Gruplar Olarak Göçmenlerin Afetlerde Tahliye Bilinç(sizlik)leri

Göçmenlerin afetlerde tahliye sorunları, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ciddi zorlukları beraberinde getirmektedir. Afet anlarında göçmenler, dil engelleri, yeterli bilgiye erişim eksikliği ve sosyal destek ağlarının olmaması gibi pek çok engelle karşı karşıya kalabilirler. Bu durum, onların tahliye süreçlerinde gecikmelere ve hatta bazen tahliye edilememelerine yol açabilmektedir.

Suriye uyruklu K-19 kodlu katılımcı bu durumu şöyle ifade etmektedir: *“Ben bilmiyorum Türkçeyi bilmediğim için işte çarşıda hastanede çok zorlanıyorum kendimi ifade edemiyorum. Evet, ben Türkçe bilmediğim için yardım isteyemem çok zorlanırım.”*

İran uyruklu K-3 katılımcı ise bu konuyu şöyle açıklamaktadır: *“tahliye biliyorum, deprem olsa saklanınız güvenli yere, sonra dikkatlice dışarı çıkarınız.”*

K-2 katılımcı bu durumu şöyle açıklamıştır: *“Çocuklarım Okulda öğrenmişler az çok benim onlara bir eğitim vermedim, tahliye bilmiyorum, deprem olsa saklanınız güvenli yere gideriz.”*

K-7 katılımcı: *“Bu konuda bilgim yok, çocuklarımı dışarı çıkaracam, direk dışarı kaçacam”* şeklinde ifade etmiştir.

Ayrıca, göçmenlerin afetlere hazırlık konusunda yeterli eğitim ve kaynaklara erişimleri sınırlı olabilir, bu da onların afetlere karşı daha savunmasız hale gelmelerine neden olur. Türkiye’de afet yönetimi sistemlerinin yeniden düzenlenmesi ve göçmenlerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Göçmenlerin afet durumlarında karşılaştıkları psikolojik etkiler de göz ardı edilmemelidir. Göç deneyimi zaten bireyler için stresli ve travmatik olabilirken, afetler bu durumu daha da şiddetlendirmektedir. Göçmenler, afetler sırasında yaşadıkları travmaların üstesinden gelmek için ek psikolojik destek ve kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Göçmenlerin afetlerde tahliye süreçlerinin iyileştirilmesi, afet yönetimi planlamasının bir parçası olarak ele alınmalı ve bu grupların özel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak stratejiler geliştirilmelidir.

Kırılğan yapıda olan grupların (engelli, yaşlı, çocuk) afet sırasında ve tahliye süreçlerini nasıl yürütecekleri bilgisine sahip olmadıkları görülmüştür. Bu durum ise kırılğan yapıda olan grupların zarar görebilirliğini arttırmaktadır.

Örneğin K-13 kodlu İran uyruklu katılımcı: *“Evet var ben engelliyim çocuklarım var, bu konuda bir bilgiye sahip değilim eğitim alamadım.”* Şeklinde ifade etmiştir.

Buna karşın bazı göçmenlerin ise tahliye süreçleri ve afetlerin zararlarını en aza indirme süreçleri hakkında az da olsa bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

K-3 kodlu katılımcı: *“Engelli, yaşlı yoktur, çocuklarım var küçük yaşta onlar zayıf ve korumasızdırlar. Çocuklarım Okulda afeti öğrenmişler birazda ben onlara bir eğitim vermişim, tahliye biliyorum, deprem olsa saklanırsınız güvenli yere, sonra dikkatlice dışarı çıkarırız.”*

Görüşmecilerin söylediklerinden de anlaşılacağı üzere genel anlamda göçmenlerin tahliye süreçleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, afet farkındalıkları yeterli olmadığı görülmüştür. Bilgi sahibi olan kişilerin de yeterli düzeyde olmadıkları çevre ve sosyal medyadan öğrendikleri ile hareket ettikleri gözlemlenmiştir.

Göçmenlerin afetlere hazırlıklı olmalarını sağlamak, afet anında iletişim kanallarını güçlendirmek ve tahliye süreçlerini hızlandırmak için gerekli eğitim ve kaynakların sağlanmasını içermelidir. Göçmen topluluklarına yönelik afet eğitimi programları, afetlere hazırlık ve müdahale konusunda farkındalığı artırmak ve bu toplulukların afetlere karşı daha dirençli hale gelmelerini sağlamak için hayati öneme sahiptir. Göçmenlerin afetlerde tahliye sorunlarına yönelik çözümler, sadece hükümetler ve yerel yönetimler tarafından değil, sivil toplum kuruluşları, uluslararası yardım kuruluşları ve göçmen toplulukları ile işbirliği içinde geliştirilmelidir. Bu çok yönlü yaklaşım, göçmenlerin afetlere karşı daha hazırlıklı ve dirençli olmalarını sağlarken, aynı zamanda afet anında etkili tahliye ve yardım süreçlerinin uygulanmasına katkıda bulunacaktır. Göçmenlerin afetlerde karşılaştıkları zorluklar, sadece onların güvenliği ve refahı için değil, aynı zamanda toplumun genel afet yönetimi kapasitesi için de önemlidir. Etkili bir afet yönetim sistemi, göçmenlerin ihtiyaçlarını ve zorluklarını anlamayı ve bu bilgiyi afet planlaması ve müdahalesine entegre etmeyi gerektirir. Böyle bir sistem, afetlere karşı daha kapsayıcı ve dayanıklı bir toplum yaratmaya yardımcı olacaktır. Göçmenlerin afetlerde tahliye sorunlarına yönelik çözüm yolları, afet risklerini azaltma ve afetlere karşı toplumun genel direncini artırma çabalarının ayrılmaz bir parçası olmalıdır. Bu çerçevede, afet yönetimi planlaması ve uygulamaları, göçmenlerin özel durumlarını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Göçmenlerin afetlerde tahliye sorunlarına yönelik stratejilerin geliştirilmesi, afet yönetimi alanında daha kapsamlı ve etkili bir yaklaşımın benimsenmesine katkı sağlayacaktır.

3.4.7. Afetlerde Göçmenlerin Dil ve İletişim Problemi

Afetlerde arama kurtarma ekipleri ile göçmenler arasındaki iletişim sorunları, çok dilli ve kültürel olarak çeşitli toplulukların etkileşiminde önemli bir engel oluşturabilir. Özellikle, dil bariyerleri, afet anında hayati bilgilerin aktarılmasını zorlaştırabilir ve göçmenlerin güvenliğini tehlikeye atabilmektedir. Olası bir afet durumunda kırılganlığın sosyal boyutu olarak iletişim bariyerinin önemli bir etken olduğu görülmektedir.

Nitekim K-2 kodlu 38 yaşındaki İran uyruklu katılımcı: *“Evet dil bilmediğim için zorluk çekerim, kendimi onlara ifade etmekte zorlanırım, afet anında*

yakınlarıma ve bana bir şey olursa, yakınların afet altında kalırsa iletişim kuramam, baya zorlanırım. Çaresiz kalacam.” Şeklinde ifade ederek göçmenlerin olası bir afet durumunda yaşayacakları iletişim sorununun ne kadar vahim olduğunu göstermektedir.

Öyle ki yapılan çalışmada genç yaştaki göçmenlerin okul okudukları ve Türkçe dilini daha erken öğrendikleri tespit edilmiştir. Bu noktada ise afet açısından bilinç düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

K-11 kodlu 22 yaşındaki İran uyruklu göçmen bu durumu şöyle ifade etmektedir: *“Ben Türkçe bildiğim için zorluk çekeceğimi zannetmiyorum ama annem ve babam zorluk yaşarlar, yer tespiti yapmakta, bağırmakta yardım istemek olsun çok zorlanırlar.”*

Bu nedenle, arama kurtarma ekiplerinin çok dilli iletişim becerilerine sahip olması ve tercümanlarla çalışması gerekmektedir. Bazı kuruluşlar, afet yönetimi kapsamında çeşitli çalışma gruplarıyla hizmet verir: Arama kurtarma, psiko-sosyal destek, beslenme, ayni yardım ve depo yönetimi, vs. bununla bağlantılı olarak iletişim ile STK ve gönüllü yönetimi çalışma grupları da bulunmaktadır. GEA Arama Kurtarma ise, afet riski taşıyan bölgelerde resmi Sivil Savunma ekipleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla acil durum iş birliği protokolleri ve iletişim anlaşmaları düzenleyerek, afet sonrası arama kurtarma çalışmalarında bulunmaktadır. Bu tür organizasyonlar, afet durumlarında göçmenlerin ihtiyaçlarını anlamak ve onlara etkili bir şekilde yardım etmek için gerekli altyapıyı ve eğitimi sağlamaktadır. Ayrıca, afet ve acil durum yönetimi eğitimleri, arama kurtarma ekiplerinin farklı dillerde iletişim kurma yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olabilir. İletişim eğitimleri, telsiz kullanımı ve afet durumları için iletişim ağı oluşturma konularında ekiplerin yetkinlik kazanmasını sağlar, böylece afet anında iletişimin çöktüğü durumlarda bile etkili iletişim kurulabilir. Bazı kuruluşlar, afetlere müdahalede bulunan ekiplerin eğitimine büyük önem vermektedir ve bu eğitimler, arama kurtarma operasyonlarının yanı sıra, göçmenlerle iletişim kurma becerilerini de içermektedir. Bu eğitimler sayesinde, ekipler afet anında göçmenlerle daha etkili bir şekilde iletişim kurabilir ve onların güvenliğini sağlamak için gerekli adımları atabilirler. Göçmenlerle iletişim kurarken, kültürel duyarlılık ve empati de büyük önem taşır. Ekiplerin, göçmenlerin

kültürel normlarını ve iletişim tarzlarını anlamaları, onlara saygılı ve anlayışlı bir şekilde yaklaşmaları gerekmektedir. Bu yaklaşım, afet anında göçmenlerin güvenliğini kazanmak ve onlara yardım etmek için hayati öneme sahiptir. Sonuç olarak, afetlerde arama kurtarma ekipleri ile göçmenler arasındaki iletişim sorunlarının üstesinden gelmek, ekiplerin çok dilli ve kültürel olarak duyarlı olmalarını gerektirir. Bu, eğitim ve hazırlık yoluyla mümkün olabilir ve afet anında göçmenlerin hayatlarını kurtarmak için kritik bir faktördür.

3.5. Afetlerde Göçmen Olmak

Afetler, özellikle depremler, Türkiye’de ve dünya genelinde büyük felaketlere ve toplu yerinden edilmelere yol açmaktadır. Bu durumlar, bireylerin ve toplulukların hayatlarında derin izler bırakmakta, sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak yeni ve zorlu koşullara uyum sağlamalarını gerektirmektedir. Özellikle Türkiye, aktif deprem kuşakları üzerinde yer alması nedeniyle bu tür felaketlerden sıklıkla etkilenmektedir. Afet sonrası göç, insanların güvenliğini ve refahını artırmak için kaçınılmaz bir seçenek haline gelirken, göçmenlerin karşılaştığı zorluklar, toplumsal uyum süreçleri ve kaynaklara erişim gibi konular, kapsamlı bir yönetim ve destek sistemini zorunlu kılmaktadır.

Afganistan’ın Herat ilinden Van iline göç etmiş olan 38 yaşındaki K-18 kodlu kadın katılımcı yaşadıkları bölgede oluşan afet sonrası durumları şu sözleriyle ifade etmektedir; *“Evet başka bir şehir gitmiştik orda durum kötü olmuştu deprem ve sonrasında olan sel her tarafı kullanılamaz hale getirmişti.”* ifade etmektedir.

Buradan da anlaşılacağı üzere genellikle komşu ülkelerden Türkiye’ye göç eden mültecilerin yaşadıkları deprem, sel gibi afetler sonrasında evlerini terk etmek zorunda kaldıkları görülmektedir.

Afganistan uyruklu kadın K-6 katılımcı: *“Afganistan’da çok deprem oluyordu, küçükken çok deprem yaşadık. Mezarışerif ilçesinde çok büyük deprem meydana geldi, köyümüz yerle bir olmuştu, hayvanlarımızı kaybetmiştik, afette çok korktuk Afganistan da bir hazırlık yoktu”* ifade etmiştir.

Ayrıca, afetlerde göçmen olmanın getirdiği kırılganlık, özellikle Hatay’da 2023’te yaşanan büyük depremde olduğu gibi, zaten hassas olan durumları daha da zorlaştırmakta ve çok katmanlı sorunları beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, afet yönetimi ve göç politikaları, bireylerin ve toplulukların ihtiyaçlarını anlamak ve etkili çözümler üretmek için multidisipliner bir yaklaşım gerektirmektedir. Doğal afetlerin göç üzerindeki etkileri, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ele alınmalı ve bu süreçlerde insan onurunu koruyacak şekilde planlamalar yapılmalıdır.

Depremler, insan hayatında derin izler bırakan doğal afetlerdir ve göçmenler için bu durum daha da zorlayıcı bir hal alabilir. Özellikle 6 Şubat 2023’te Türkiye’nin Kahramanmaraş merkezli yaşanan büyük deprem, Hatay gibi illerde yoğun bir etki yaratmış ve bölgedeki Suriyeli göçmenlerin zaten kırılgan olan durumlarını daha da ağırlaştırmıştır. Bu tür felaketler, göçmenlerin yaşam koşullarını daha da zorlaştırırken, aynı zamanda toplumun bu bireylerle dayanışma içinde olmasının önemini de gözler önüne sermektedir.

Van ilinde yaşamakta olan göçmen aileler kendilerini güvende hissetmek için genellikle şehir merkezine yakın mahalleri tercih etmektedirler. Bununla birlikte genellikle göçmenler aynı apartmanlarda yaşamaktadırlar. Ayrıca göçmenlerin yaşadıkları evlerin 2011 Van depremi öncesi deprem görmüş binalardan oluşmaktadır. Nitekim K-1 kodlu İranlı katılımcı şunları ifade etmiştir:

“Açıkkası yok, yani hiç aklıma gelemdi o konu çünkü çok zor bulduk evi, hiç deprem de aklımızda yoktu, şuan deprem olsa mesela niye ev sahibine sorduk deprem için dayanıklı mı evet dayanıklıdır dedi, ev bulmada aşırı zorlandık, bir iki hafta dışarda kaldık bu yüzden ev ararken deprem hiç aklımıza gelmedi, ev bulmada çok zorluk yaşadık İranlılar ev kirası vermiyorlar diye, bekarsın sana ev veriyoruz. Biliyorum, zaten burada İran gibidir Van’da İran’a yakın olduğu için deprem olacağını sık sık İran’da duyuyorduk, çocukluktan beri hep büyüklerimizden duyduk İran’da deprem olunca Van’da da olduğunu”

K-1 kodlu görüşmecinin de sözlerinden anlaşılabacağı üzere göçmen ailelerin genellikle depreme dayanıksız, kirası ucuz evleri tercih ettikleri görülmektedir. Bu

durum ise olası bir afet durumunda göçmen bireylerin zarar görülebilirliğini arttırmaktadır.

Göç Araştırmaları Derneği'nin raporları, deprem sonrası göçmenlerin karşılaştığı barınma, sağlık, eğitim ve güvenlik gibi temel ihtiyaçlar konusunda farkındalık yaratmayı amaçlamaktadır. Bu tür çalışmalar, afet sonrası toplumun en kırılgan kesimlerine yönelik politikaların geliştirilmesi ve iyileştirme süreçlerinin hızlandırılması için kritik öneme sahiptir. Deprem ve göç gibi zorlayıcı durumlar karşısında, bireylerin ve toplumların dayanıklılığını artırmak ve kapsayıcı çözümler üretmek, hepimizin sorumluluğundadır.

Savaşlar, insanların yaşamlarını derinden etkileyen ve genellikle zorunlu göçlere neden olan trajik olaylardır. Tarihsel olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli savaşlarda yaşadığı yenilgiler, özellikle Balkanlar ve Kafkaslar gibi bölgelerde yaşayan Türk ve Müslüman halkların Anadolu'ya göç etmelerine yol açmıştır. Örneğin, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ve ardından gelen Balkan Savaşları, Rumeli'deki Türk ve Müslüman topluluklar için büyük bir sınav olmuş ve bu toplulukların Anadolu'ya kitlesel göçlerini tetiklemiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, özellikle Lozan Antlaşması'yla belirlenen mübadele süreciyle, Yunanistan'dan Türkiye'ye ve Türkiye'den Yunanistan'a büyük bir nüfus hareketi gerçekleşmiştir. Bu süreçte, yaklaşık 1.750.000 göçmenin Türkiye'ye yerleştiği tahmin edilmektedir. Göçmenlerin sosyo-ekonomik yapıya etkileri ve yeni toplumlarla entegrasyon süreçleri, hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemli zorluklar içermektedir. Göçmen olmak, savaşın acılarını ve kayıplarını taşımakla birlikte, yeni bir hayata başlama umudunu ve direncini de beraberinde getirir. Suriye iç savaşı, 2011 yılında başladığından bu yana milyonlarca insanın hayatını derinden etkilemiştir.

Nitekim Suriye'deki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye sığınan K-10 kodlu Suriyeli katılımcı; *"Türkiye'ye ülkemizde savaştan kaçarak geldik orada savaş var."*

K-19 kodlu Suriyeli göçmen ise; *"Hayır biz buraya Türkiye'ye savaştan dolayı geldik, Suriye'de iç savaş vardı korktuk geldik."*

K-4 kodlu Suriyeli göçmen: *"Hayır, bu durumda afetlerin bir etkisi yok, biz buraya savaş vardı, korkudan baskıdan gedik orası çok kötü" ifade etmiştir.*

K-9 kodlu Suriyeli göçmen: *“Hayır biz Türkiye’ye iç savaştan dolayı gelmişiz”* belirtmiştir.

K-14 kodlu Iraklı göçmen ise şöyle ifade etmiştir: *“Irak’ta savaştan sonra buraya geldik, akrabalarımız burada.”*

Katılımcıların sözlerinden de anlaşılacağı üzere savaşın getirdiği yıkım ve istikrarsızlık, pek çok Suriyeliyi evlerini terk etmeye ve komşu ülkelere, özellikle Türkiye’ye sığınmaya zorladı. Türkiye, Suriyeli mültecilere kapılarını açarak, dünyanın en büyük mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmaya başladı. Bu durum, Türkiye’nin sosyal ve ekonomik yapısında önemli değişikliklere yol açtı ve hem mülteciler hem de ev sahibi topluluklar için çeşitli zorluklar ve fırsatlar yarattı. Suriye savaşının insanlar üzerindeki etkisi, sadece fiziksel güvenlikleriyle sınırlı kalmayıp, sosyal ve kültürel boyutlarda da kendini gösterdi. Savaşın ve göçün getirdiği zorluklarla başa çıkmak için uluslararası toplumun desteği ve iş birliği, bu krizin üstesinden gelinmesinde hayati önem taşımaktadır. Afganistan’da yaşanan iç savaş ve istikrarsızlık, milyonlarca insanı göç etmeye zorlamıştır. Uzun yıllar süren çatışmalar, doğal afetler ve ekonomik zorluklar nedeniyle, Afgan halkının büyük bir kısmı yerinden edilmiş ve birçoğu komşu ülkeler başta olmak üzere dünyanın dört bir yanına dağılmıştır. Göçmen olmak, onlar için hem hayatta kalma mücadelesi hem de yeni bir başlangıç umudu anlamına gelmektedir. Afganistan’dan göç edenlerin karşılaştığı zorluklar arasında güvenlik sorunları, dil engeli, kültürel uyum süreci ve ekonomik sıkıntılar bulunmaktadır. Katılımcıların yaşadığı bu zorluklar, uluslararası toplumun ve hükümetlerin dikkatini çekmekte ve çeşitli yardım programlarıyla desteklenmeye çalışılmaktadır.

3.6. Göçmenlerde Afet Farkındalığı

Göçmenlerde Afet Farkındalığı, özellikle afet riski yüksek bölgelerde yaşayan veya bu bölgelere göç eden kişiler için hayati önem taşır. AFAD tarafından hazırlanan Afet Farkındalık Eğitimi, deprem gibi sıkça karşılaşılan afetlere yönelik olarak, afetlerin öncesi, sırası ve sonrasında yapılacak doğru davranışları bireylere kazandırmayı amaçlar. Eğitim, deprem anında görme ve işitme engelliler için doğru davranışlar gibi konuları da içerir. Türkiye’de yapılan araştırmalara göre, nüfusun

yaklaşık %23'ü doğrudan bir afete maruz kalmıştır ve ülke genelinde doğal afetlerle sık sık karşılaşmaktadır. Bu nedenle, afet ve acil durum farkındalık eğitimleri, göçmenlerin afetlere karşı hazırlıklı olmalarını ve doğru müdahale yöntemlerini öğrenmelerini sağlayarak, afet anında ve sonrasında hayatta kalma şanslarını artırabilmektedir.

Yabancı uyruklu göçmenlerin çoğunluğunun gelmeden önce ülkelerinde afet farkındalığı eğitimi almadıkları, Türkiye’de söz konusu kurum ve kuruluşlar tarafından göçmenlere yeteri kadar eğitim verilmediği çalışmada ortaya çıkan noktalardandır. Bu durum göçmenlerin afetlerden daha fazla etkilenmesine sebep olabilmektedir. Afetler hakkındaki farkındalık düzeylerini K-3 kodlu katılımcı:

“Afetleri biraz biliyorum bilgi var ama afetlere hazırlığımız yok maalesef, eğer deprem olsa masanın altına gizlememek, asansöre binmemek, koşamamak, yatak odasına yatağın yanında yatağın yanında yatmak, çocukları yanıma almak hayır afet çantası yok, bu konuda hazırlığımız bilmiyorum, bilmiyoruz çünkü afetleri o kadar. Şeklinde ifade ederken

K-2 adlı katılımcı ise; *“Afetler için Az çok bilgi var ama afetlere hazırlığımız yok, masanın altına gizlememek kapının arkasına gizlememek, asansöre binmemek, koşamamak, yatak odasına yatağın yanında çökmek, hayır afet çantası yok, hazırlığımız yok, bilmiyoruz.”*

Yine başka bir katılımcı AFAD hakkında şunları belirtmiştir: *“AFAD’ı tanımıyorum bize herhangi bir eğitim vermedi kimse ben tanımıyorum orayı”* (K-6)

Afet konusunda gerekli bilgilendirme ve bilinçlendirmeler yapılmadığından afetlerin sonuçları çok daha ağır olabilmektedir. Afet konusunda Hmba.gov.tr’de sunulan Afet ve Acil Durum Farkındalık Eğitimi kursu da, afet ve acil durumlar hakkında temel bilgileri ve afet öncesi yapılması gerekenleri kapsamaktadır. Göçmenler için bu tür eğitimler, yeni yerleştikleri toplumlarda afetlere karşı daha dirençli ve bilinçli olmalarına yardımcı olabilmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Afetler, insanlık için büyük meydan okumalar sunar ve sıklıkla toplumların dayanıklılığını test eder. Doğal afetler, Dünyanın doğal süreçlerinin bir sonucu olarak meydana gelir ve genellikle önceden tahmin edilebilir; ancak, insan kaynaklı afetler, genellikle öngörülemeyen ve önlenemez olaylardır. Her iki tür afet de, toplumların altyapısına, ekonomisine ve vatandaşlarının refahına zarar verebilir. Bu nedenle, afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri, afetlere hazırlık ve müdahalede kritik öneme sahiptir. Etkili afet yönetimi, afet risklerini azaltmak, afetlere hızlı ve etkili bir şekilde müdahale etmek ve toplumların afet sonrası iyileşme sürecini hızlandırmak için gerekli planlamayı ve kaynakları sağlar. Afetlerin göç üzerindeki etkileri, özellikle depremler ve Türkiye bağlamında, sosyolojik ve metodolojik bir perspektiften ele alınmıştır. 2023 Kahramanmaraş Depremi sonrasında yaşanan zorunlu göç hareketleri, toplumsal düzenin bozulması, rutinin yıkımı ve yeni etkileşim süreçlerinin ortaya çıkması gibi konulara odaklanarak incelenmiştir. Bu çalışmalar, afetlerin sadece bireylerin yaşam alanlarını değil, aynı zamanda sosyo-ekonomik koşullarını ve toplumsal yapıları da derinden etkilediğini göstermektedir. Göç, bireylerin güvenliklerini ve sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmek istedikleri temel motivasyonla ilgilidir ve afet sonrası yerinden edilen kişiler, yeni yerleşim yerleri bulma, kaynaklara erişme ve toplumsal uyum gibi zorluklarla karşı karşıyadır. Türkiye'nin dinamik deprem bölgelerinden biri olması ve sık sık büyük depremler yaşaması, afetlerin göç üzerindeki etkilerini daha da önemli kılmaktadır. Bu nedenle, afetler ve göç arasındaki ilişkiyi anlamak, hem akademik hem de politika yapıcılar için kritik bir öneme sahiptir ve bu konuda yapılan araştırmalar, afet yönetimi ve göç politikalarının geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, doğal afetler ve göç olguları güncel yaklaşımlarla incelenmekte ve afet sonrası yaşanan göç olgusu, yeni modellerle açıklanmaya çalışılmaktadır (Çavuş,Kaya, 202:197).

Afetlerin göç üzerindeki etkileri, özellikle depremler gibi doğal felaketlerin yol açtığı yerinden edilmeler, sosyal ve ekonomik yapılar üzerinde derin izler bırakmaktadır. Türkiye, aktif fay hatları nedeniyle tarihsel olarak birçok yıkıcı depreme tanıklık etmiş ve bu olaylar, toplumların yaşam biçimlerini ve yerleşim alanlarını önemli ölçüde değiştirmiştir. Örneğin, 2023 Kahramanmaraş Depremi

sonrasında yaşanan zorunlu göç hareketleri, toplumsal düzenin bozulmasına ve yeni etkileşim süreçlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Afet sonrası göç, bireylerin güvenliklerini ve sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmek istedikleri temel motivasyonla ilgilidir ve bu süreç, afet sosyolojisi çerçevesinde incelenmektedir. Doğal afetlerin göç üzerindeki etkileri, afet sonrası toplumların hazırlıklı olması ve etkili planlamalar yapılması gerektiğini vurgulayan çalışmalarla ele alınmaktadır. Bu bağlamda, afetlerin insan hayatı üzerindeki etkilerini anlamak ve yönetmek, bütüncül bir yaklaşım gerektirir ve bu, afet yönetimi politikalarının ve göç stratejilerinin geliştirilmesinde kritik bir öneme sahiptir.. Bu bağlamda, göç ve afetler arasındaki ilişkiyi anlamak, hem akademik hem de politika yapıcılar için önemli bir araştırma alanıdır ve bu konuda yapılan literatür taramaları, konunun derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamaktadır(Çavuş,Kaya,202:197).

Afetler sonrası göç literatürü, afet yönetimi ve toplumun bu duruma adaptasyonu konusunda önemli bilgiler sunmakta ve politika yapıcılar için rehberlik etmektedir. Göç eğilimlerinin anlaşılması, afetlere hazırlık ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda afetler, insanların yaşam alanlarını etkileyerek göç hareketlerine neden olabilir. Doğal afetlerin yol açtığı tahribat, insanların güvenli bölgelere taşınmasını gerektirebilir. Özellikle deprem, sel, kasırga gibi afetler sonrasında, zarar gören altyapı ve konutlar nedeniyle geçici veya kalıcı göçler meydana gelebilir. Afet yönetimi ve risk azaltma stratejileri, afet sonrası göçü en aza indirmek için hayati önem taşır. Bu stratejiler, afetlere karşı dayanıklı yapıların inşası, erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve toplumların afetlere hazırlıklı olmalarını sağlayacak eğitim programları içerebilir. Böylece, afetlerin insan hareketliliği üzerindeki etkisi azaltılabilir ve toplumların afetlere karşı daha dirençli hale gelmeleri desteklenebilir.

Bu çalışma, afet süreçlerinde göçmen bireylerin yaşadığı zorlukları ele almaktadır. Olası bir afet durumunda göçmenler bulundukları ülkelerde kırılganlıkları artmaktadır. Örneğin deprem sonrasında dil sorunu, yardıma ulaşılabilirlik, toplanma alanına yönelme, vs. bu ve benzer durumlar göçmenlerin afet farkındalığı ve bilgisinin yetersiz olduğu gösterebilmektedir. Sahadan alınan veriler doğrultusunda göçmenler afetler söz konusu olduğunda toplumda dezavantajlı konumda yer aldığı görülmektedir. Van ili kapsamında yapılan bu çalışmada

göçmenlerin yaşam koşulları, ekonomik durumları ve refah seviyelerinin düşük olması onları afetlere karşı daha savunmasız hale getirmektedir.

Afetler, toplumun tüm kesimlerini olumsuz etkiler, ancak kırılgan gruplar, örneğin göçmen, hasta, yaşlı, gebe, mülteci, yoksul, okuryazar olmayan, çocuk, yaşlı ve engelliler, daha fazla zarar görür. Bu gruplar, afet literatüründe zarar görebilir gruplar olarak adlandırılır ve hem kendi kırılganlıkları hem de yaşadıkları yerlerin kırılganlıkları nedeniyle daha fazla risk altındadırlar. Bu nedenle, bu grupların afet süreçlerinde tanımlanması ve ihtiyaçlarının belirlenmesi önemlidir. Bu gruplara yönelik tahliye, barınma, temel ihtiyaçların karşılanması gibi hizmetlerin sağlanması, afet kayıp ve zararlarını azaltmanın yanı sıra afetlere karşı daha dayanıklı bir toplum oluşturma da bir yolu olabilir (Bilik, 2023: 244-245).

Kırılgan gruplar, afet sonrasında yardıma ihtiyaç duydukları halde, çeşitli nedenlerle yardım istemeyebilirler. Bu nedenler arasında damgalanmaktan korkmak, uygun yardım kaynaklarını tanımamak, yardım alabileceklerine inanmamak, sosyal çevreye güvenmek gibi kültürel faktörler sayılabilir. Kırılgan grupların yardım arama davranışının zayıf olması, onların ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açabilir. Bu yüzden yardım sunan uzmanların, kırılgan gruplara ulaşmak için özel çaba göstermeleri gerekmektedir (Çakır ve Cevahir, 2023: 179). Kırılganlık, bir şeye, bir sisteme göre tanımlandığı gibi insan gruplarına göre de tanımlanabilmektedir. Örneğin kadınlar, mülteciler, bazı etnik gruplar, engelliler veya yaşlılar kırılgan gruplar olarak adlandırılmaktadır. Tüm bu grupların kırılgan gruplar olarak adlandırılmasının ardında ise mevcut sistem içerisinde dezavantajlı bir konumda olmaları yer almaktadır. Toplumsal katılım, dışlanma ve içerme, damgalanma, kaynakların paylaşımı yaş ve cinsiyete dayalı eşitsizlik, vb. olgular kırılganlığa sebep olduğundan dezavantajlılıkla bağdaştırılırlar (Arık ve Taş, 2020: 8).

Göçmen bireyler afetlere karşı daha kırılgan gruplardır. Afet durumunda, bu grupların dil sorunları ve zorlukları vardır. Bu konuda en önemli olgu dil sorunudur. Göçmenlerin yaşadıkları dil sorununun yanı sıra tahliye, gıda, sağlık, barınma gibi konularda diğer insanlara göre daha fazla desteğe ihtiyaç duyabilirler. Ayrıca, göçmen bireylerden yaşlılar, kadınlar, çocuklar, engelli olanlar birden fazla engelle karşı karşıya olabilir. Bu da onların afet anında daha fazla risk altında olmalarına neden olabilir. Bu nedenle, yabancı uyruklu göçmen bireyler için afet yönetimi

sürecinde özel önlemler alınması gerekmektedir. Afet öncesi, sırası ve sonrasında bu grupların güvenlik becerilerini artırmak için proje ve eğitim çalışmaları yapılmalıdır. Böylece, bu grupların afet farkındalığı yükseltilmeli, kırılganlıkları azaltılmalı ve afetlerde zarar görmeleri önlenmelidir.

Son zamanlarda Türkiye’de afet ve buna bağlı olarak afetlerden etkilenme artmıştır. Bu olaylarından en çok etkilenen kişilerin kırılgan gruplar (kadın, çocuk, yaşlı, engelli, mülteci, göçmen) olduğu görülmektedir. Ancak bu var olan duruma bakıldığında afet konusundaki farkındalığın tam olarak oluşmadığı görülmektedir. Bundan dolayı konumuz gereği yabancı uyruklu göçmen bireylerin gündelik hayat deneyimlerini üzerinden afet öncesi ve sonrası süreçlerine bakış açıları, bu konudaki planlamaları ve farkındalıkları önemli bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Fakat genel olarak düşünüldüğü zaman afet konusundaki farkındalığı yüksek ve afet eğitimi alan yabancı uyruklu göçmenler ve ailelerinin sayısının oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Bu tez kapsamında yabancı uyruklu göçmenler ile afet konusunda görüşmeler yapılarak afetlere bakış açıları, afet sürecini yönetmeleri ve farkındalıklarına cevaplar aranmıştır. Bu bağlamda yapılan saha araştırmasıyla elde edilecek veriler bu amaçla analiz edilip değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmanın önemi son zamanlarda özellikle genel olarak Türkiye ve özelinde Van ilinde sık sık yaşanmakta olan afetlere göçmenlerin afetlere hazırlık süreçlerinin nasıl olduğunun saptanmasıdır. Böylece yabancı uyruklu göçmen bireyler ve aileleri açısından afetlere yeni bir bakış açısının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Yabancı uyruklu göçmenlerin gelmeden önce ülkelerinde afet farkındalığı eğitimi almadıkları, Türkiye’de söz konusu kurum ve kuruluşlar tarafından göçmenlere yeteri kadar eğitim verilmediği anlaşılmıştır. Bu durum da göçmenlerin afetlerden daha fazla etkilenmesine sebep olmaktadır.

Literatür taraması sonucunda doğrudan göç-afet ilişkisi üzerine yapılan araştırmaların yetersiz olduğu görülmüştür. Hatta literatüre bakıldığında göç ve afet ayrı konular olarak çalışılmıştır. Bu bakımdan iki kavramın aynı çalışmada yer alması literatür göz önünde bulundurulduğunda bir katkıdır. Göçmenlerin afetlere hazırlık süreçleri ve bu konu hakkındaki bilgileri önemlidir. Dolayısıyla göçmenlerin afet ilişkisi göz ardı edilemez. Bundan dolayı göçmen-afet ilişkisi, göçmenlerin afet esnasında nasıl koruncakları ya da afet sonrası tahliye süreçleri bu çalışmada detaylı

olarak incelenmiştir. Ancak Van ilinde yaşamakta olan göçmenlerin çoğunluğu bir afet durumundan dolayı göç etmediklerini genellikle ülkelerinde yaşanan baskı, insan hakları ihlali, sosyal sorunlardan dolayı göç etmek zorunda kaldıkları görülmüştür.

Göçmenlerin zaten kırılgan yapıları, afetlerle daha da zorlanmakta ve bu durum, onların toplumsal uyum süreçlerini karmaşıklaştırmaktadır. Özellikle bu kırılgan gruplardan çocuklar, yaşlılar, engelliler ve hamile kadınlar için süreç o kadar da kolay değildir. Olası bir afet durumunda bu bireylerin afet esnasında nasıl koruncakları ya da afet sonrası tahliye süreçleri hakkında çok bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Katılımcıların söylediklerinden de görüleceği üzere göç eden ailelerin genellikle çocukları ile birlikte göç ettikleri, bu çocukların kırılgan yapıda oldukları ve olası bir afet durumunda en çok bu grubun etkileneceği görülmüştür. Bu nedenle, afetler ve göç ilişkisi üzerine bütüncül bir yaklaşım ve etkili planlamalar yapılması, toplumların afetlere hazırlıklı olmaları için hayati önem taşımaktadır. Van iline göç etmiş göçmen ailelerde yaşlılar ve engellerin azınlıkta olduğu görülmektedir. Genellikle göç eden kişilerin genç ve sağlıklı bireylerden oluştuğu görülmektedir.

Afganistan uyruklu göçmen bireyin ifadelerinde anlaşılabacağı üzere dil entegrasyonu göçmenler için en büyük sosyal ve kültürel problemlerin aşında gelmektedir. Öyle ki dil sorunu yaşayan orta yaş ve üzeri göçmenler sosyal hayata katılmakta zorluk yaşamaktadırlar. Öyle ki yaşanacak bir afet durumunda dil bilmeyen ve kendini ifade edemeyen göçmenler ile iletişim kurmakta zor olacaktır. Herhangi bir Afet yaşanması durumunda bir göçmen olarak AFAD müdahale ekipleri ile dil, iletişim konusunda zorluklara neden olacaktır.

İran'dan gelen göçmen ailelerin Afgan ve Suriyeli göçmenlere göre daha hazırlıklı oldukları, deprem çantası hazırlama noktasında daha bilinçli oldukları görülmektedir. Afganların ise afet çantası hazırlama konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları ve farkındalık düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür.

Göçmenler Van İline geldiklerinde sığınacakları bir ev aradıklarından ilk olarak yaşadıkları sosyal dışlanma ve yabancı olmalarından dolayı ev tutarken zorluk yaşamaktadırlar. Ev sahiplerinin kendilerine ev vermedikleri için kaldıkları evi

seçerken genellikle kendi tercihleri olmadığı zorunlu olarak evlerini seçtikleri görülmüştür. Bundan dolayı yaşanılan evlerin daha çok depreme dayanıksız ve eski binalardan oluşmaktadır.

Van İlinde yaşamakta olan göçmen ailelerin toplanma alanları hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve kendilerine bu konuda bilgi verilmediği görülmüştür. Bu durum ise olası bir deprem durumunda göçmen grupların yerli halka nazaran daha zarar görülebilir gruptur.

Bu çalışmada elde edilen veriler neticesinde gelecekte bu konuda araştırma yapacak olan araştırmacılara yönelik  oneriler şunlardır:

-   Van sahası dışında farklı afet risklerine sahip kentlerde yaşayan göçmenlerle ilgili benzer bir çalışma yürütülebilir.
-   Farklı göçmen gruplarıyla karşılaştırmalı bir biçimde yeni araştırmalar yürütülebilir.
-   Göçmen gruplar içerisindeki ayımlar gözetilerek yaşlılar, engelliler, çocukla gibi hassas grupların afet deneyimlerini içeren betimsel çalışmalar yapılabilir.
-   Nitel ve nicel karma araştırma yöntemleri kullanılarak afetlerde göçmenlerin deneyimleri konusunda zengin bilgi üretimi sağlanabilir.
-   Belirli bir afet türünü deneyimleyen göçmen gruplar üzerine bir çalışma yürütülebilir.

Sonuç olarak Van ilinde yaşayan göçmenlerin birçoğu afetlere hazırlıkları olmadıkları, afet bilinçleri düşük olduğu görülmüştür. Özellikle onları olası bir afet durumunda kırılgan hale getirecek dil iletişim sorunu olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca göçmenlerin hem kendi ülkelerinde hem de Van iline geldikten sonra afet bilinci ve afetlere hazırlık anlamında bir eğitim görmedikleri orta çıkmıştır. Özellikle Suriye, Irak, Afganistan uyruklu göçmenlerin afetlere hazırlıklı olmadıkları ve afet bilinçleri çok düşük olduğu, ancak İran'dan gelen göçmenlerin ise diğerlerine nazaran afet hazırlıkları ve afet farkındalıkları daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bağlamında g  -afet ilişkisinden hareketle göçmenlerin afet durumunda kırılgan bir yapıda oldukları görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- AFAD, (2014b). *Müdahale, iyileştirme ve sosyoekonomik açıdan 2011 Van depremi*. Erişimhttps://www.afad.gov.tr/upload/Node/3930/xfiles/mudahale_-iyilestirme-vesosyoekonomik-acidan-2011-van-depremi-raporu.pdf
- AFAD, (2023). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Açıklamalı Afet Yönetimi Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Yayınları, 2014.
- AFAD, (2023). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimiterimleri-sozlugu>. (son erişim tarihi:27.10.2023).
- AFAD, 2014b. (2014- 2023). *Teknolojik Afetler Yol Haritası Belgesi*. 76 s.
- AFAD. (2014). *Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), **Ankara sozlugu**. (son erişim tarihi:27.10.2023).
- AFAD. (2014). *Müdahale, İyileşme ve Sosyoekonomik Açından 2011 Van Depremi*. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı Raporu: Ankara.
- Afet Deneyimleri: Hatay Örneğinde 6 Şubat 2023 Depremleri*. Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Journal homepage:<http://dergipark.gov.tr/pesausad>.
- Akar, S. (2013). “Doğal Afetlerin Kamu Maliyetine ve Makro Ekonomiye Etkileri” *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 21, 186-187.
- Akçakaya, E.Y.(2018). **Afet Riski Bağlamında Yaşlılarda Sosyal Sermayenin İncelenmesi: Amasya Örneği**.
- Akçakaya,E.Y.(2018). **Afet Riski Bağlamında Yaşlılarda Sosyal Sermayenin İncelenmesi: Amasya Örneği**. Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun

- Akyel, R. (2000). *Gölyaka'da Deprem*. İstanbul: Gren Ajans
- Akyel, R. (2007). *Afet Yönetim Sistemi:Türk Afet Yönetiminde Karşılaşılan Sorunların Tespit Ve Çözümüne İlişkin Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Adana.
- Akyel, R. (2007). *Afet yönetim sistemi:Türk afet yönetiminde karşılaşılan sorunların tespit ve çözümüne ilişkin bir araştırma.Yayımlanmamış doktora tezi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Adana
- Atalay, İ., (1997), *Türkiye Coğrafyası*, İzmir. Ege Üniversitesi Yayınları
- Babüroğlu, S. (1998). *Deprem ve Devlet*. Ankara: TBMM Vakıf Ofset Tesisi.
- Başkaya, F., *Gençlerle Baş Başa İklim Krizi ve Ekolojik Yıkım*, Yordam Kitap, İstanbul:2020.
- Biçim, H. (2020). *Zorunlu Göç, Göçebelik ve Kentte Tutunma Tarzları: Batman Pazaryeri Mahallesi Örneği*. Çizgi Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Bilik, M. B. (2019). *Kent ve Afet: Depremler Açısından Van Kent Merkezinin Zarar görebilirliği*, (Doktora Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Bilik, M.B. (2015). *2011 Van Depremleri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz Mekân, Afet Yönetimi Ve Algı*. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Biriz-Karaçay, A. (2018). *Türkiye-Avrupa Göç Sistemi: Misafir İşçilikten Ulus-Ötesi Kimliklere*. (Der: S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin Öner).
- Can, İ. (2022). Afetler Çağında Sosyolojiyi Yardıma Çağırarak ya da Afeti Yeniden Tanımlamanın Gerekliği Üzerine. *Tezkire düşünce - siyaset - sosyal bilim dergisi*. Sayı: 80.
- Can, M. (2022). *Etkili İletişimde Ana Dilinin Önemi Üzerine Felsefi Bir Çözümleme*. *Turcology Research*, 74, 315-323.
- Cannon, T. (1994). Vulnerability Analysis And The Explanation Of 'Natural'disasters. *Disasters, Development And Environment*, 13-30.

- Castles, S. Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (İ. A. Bülent U. BAL, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 17, 67-91.
- Çaki, F. (2022). *Afetzedeler; Kırılğanlık Perspektifinden Afet ve Afetzedeler*. Ayşegül Demir (Ed.) Dezavantajlı Grupların Sosyolojisi: Eşitsizlikler, Riskler Ve Çözümler içinde (231-261). Çanakkale: Paradigma yayınları.
- Dedeoğlu, S., Karabıyık, E. ve Çetinkaya, Ö. (2016). *Bereketli Topraklar Zehir Gibi Yaşamlar: Suriyeli Göçmen Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri Adana Ovası Mevcut Durum Araştırma Raporu*. (Dijital Baskı). Altan Matbaa, Ankara.
- Demir, İ., Kyoto Protokolü Amaçlarına Ulaşabilme Yolunda Dünya Enerji Kullanımında Meydana Gelebilecek Değişiklikler, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Editörler: Serdar Kılıçkaplan-Mustafa Durmuş, Cilt:8, Sayı:2, Ankara:2006.
- Demir, K. Ve Temelli, U, E. (2016). *Küresel Afet Yönetimine Yön Veren Adımlar*. Küresel Afet Yönetimi Örgütlenmesi Ve Uygulamaları Acil Durum Ve Afet Yönetimi Uzaktan Eğitim Önlisans Programı. İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi
- Demir, R. (2016). *Afet Psikolojisi Ve Sosyolojisi*. İÜ Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi İstanbul: İÜ Yayınları.
- Demir, R. (2016). *Afet Psikolojisi Ve Sosyolojisi*. İÜ Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi İstanbul: İÜ Yayınları.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 175-204.
- Dinç Güzel, H. (2021). *Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Ve Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kamu Politikaları*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Medeniyet Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

- Duruel, M., Avşar Arık, I. (2023). *Kırılganlık Ve Dirençlilik Kesişiminde Yaşlıların*
- Eray, İ. (2023). **Van İline Göç Eden Afganistan Uyruklu Göçmen Ailelerin Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma.** Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van
- Erçandırılı, Y., Uluslararası İlişkiler Teorileri, Derleyen: Ramazan Gözen, İletişim Yayınları, İstanbul:2014.
- Ergünay, O.(1999). Acil Yardım Planlaması ve Afet Yönetimi, *Uzman Der Dergisi*, 6 (7),10s. Ankara
- Erinç, S. (2000). *Jeomorfoloji I(Güncelleştirilmiş 5.Baskı)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Erinç, S.,(2000), *Jeoformoloji I*, İstanbul:Der Yayınlar
- Erk, N., *İklim Değişikliği ve Tarımsal Üretim Üzerine Etkileri, Küresel Isınma, İklim Değişikliği ve Sosyo-Ekonomik Etkileri*, Editör: Hayriye Atık, Nobel Yayıncılık, İstanbul:2017.
- Ersoy, Ş. (2015). *Yılıın Doğa Kaynaklı Afetleri .Dünya Ve Türkiye.*, Yayın No: 125, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları, Ankara 2016.
- Fichter, J. (2004). *Sosyoloji Nedir?*, (Çev. N. Çelebi), Anı Yayıncılık, Ankara.
- Geliştirilmesi: Türkiye'deki İller Üzerinde Bir Uygulama**, (Doktora Tezi). T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Gemalmaz, M. S. (2005). *Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş*. İstanbul: Legal Yayıncılık
- Geray, C. (1997). Türkiye'de yıkım (afet olayları karşısında önlemler örgütlenmeler.) *Amme İdaresi dergisi*. (4), 911
- Göç Terimleri Sözlüğü. (2009). Cenevre: IOM Uluslararası Göç Örgütü. *Göçmenler Derneği*, (2021) <https://multeciler.org.tr/>
- Gök Y. (2006).*Türkiye Voleybol Birinci Liginde Yer Alan Spor Kulüplerinin Risk Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1997), *Çevre Sağlığı Temel Kaynak Dizisi: 39*, 1.Baskı, Ankara.
- Güllüpınar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 4, 53-85.
- Güllüpınar, F. ,(2012). “Göç Olgusunun Ekonomi Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 53-85.
- Gülmez, H. (2020). *En kolay anlatımı ile Covid-19 pandemisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Güngör, Y. (2019). *Afet Kültürü*. İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 1. Hafta Ders Notları ve 3. Hafta Ders Notları.
- GÜVEL, E. A. (2001), Doğal Afetlerin Politik Ekonomisi, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası,İstanbul.
- İçduygu, A., Erder, S., Gençkaya, Ö.F. (2014). *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus- devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*, MiReKoc Araştırma Raporları, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi
- İçduygu, A., ve Şimşek, D., (2017). “Uluslararası Göç, Politika ve Güvenlik”, *Toplum ve Bilim Dergisi*, 3-42.
- İnmez, İ. (2011). Afetlerin Doğallığı Üzerine: Sosyal Bir Olgusu Olarak Afetler ve Kırılganlık Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, (66/4), s.185-194.
- İnmez, İ. (2011). Afetlerin Doğallığı Üzerine: Sosyal Bir Olgusu Olarak Afetler ve Kırılganlık Sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, (66/4), s.185-194.
- İşçi, P. (2008). *Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz?* Journal of Yasar University, 3 (9), s. 959- 983. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/179169>
- Kadıoğlu M. (2011). *Afet Tanımları. Yılmaz, M(ed). Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek Kitabı İçinde (s:38-40)*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği, Birinci Baskı.
- Kadıoğlu M., 2012. *Türkiye' de İklim Değişikliği Risk Yönetimi*. Türkiye' nin İklim Değişikliği II. Ulusal Bildiriminin Hazırlanması Projesi Yayını. 172 s.

- Kadıoğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek En Kötüsünü Yönetmek (2. b.)*. İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yay.
- Kadıoğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek En Kötüsünü Yönetmek (2. b.)*. İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yay.
- Kadıoğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. Birinci Baskı. İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.
- Karancı, A. N., ve İkizer, G. (2019). *Afet Psikolojisi ve Sosyolojisi*. T.C. Anadolu Üniversitesi. Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 2664. Eskişehir.
- Karancı, A. N., ve İkizer, G. (2019). *Afet Psikolojisi ve Sosyolojisi*. T.C. Anadolu Üniversitesi. Açık öğretim Fakültesi Yayını No: 2664. ESKİŞEHİR. AFAD, (2014a). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü. Erişim
- Kartal, B. ve Başçı E. (2014). ‘Türkiye’ye Yönelik Mülteci Ve Sığınmacı Hareketleri’, *Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:12, Sayı: 2, 2014, 275-299.
- KAYA, Y., *Uluslararası Çevre Anlaşmalarına Uyum Sorunu*, Ezgi Kitabevi, Bursa:2012.
- Keçici, M. (1994). Doğal Afetlerde Bulaşıcı Hastalıklar ve Çevre. *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İle Belediyeler Dergisi*, 24-47
- Kemal Ö. (2002)“Heyelanlar ve Türkiye“ye Etkileri”, *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2 (35-50), , s. 37.
- Kılıç, O.(1999), *Mühime Defterlerine Göre XVI. Yüzyılın İkinci Yarısında Osmanlı Devleti’nde Meydana Gelen Depremler*. Ankara: Osmanlı Ansiklopedisi, 5.cilt, Yeni Türkiye Yayınları
- Kıral, H. (2006). Yabancıların Türkiye’de Çalışma Esasları, Ankara: Türkiye İşvere Sendikaları Urk, M. (2009). “Göçün İnsan Hakları İle İlişkisi”, *Marmara Belediyeler Birliği Dergisi*, İstanbul, 34, sayı 67, 32–36
- Kundak, S., & Kadıoğlu, M. (2011). *İlk 72 Saat*. Ankara,: AFAD Yay. ODTÜ Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2001). Tabanlı-Van(23
- Mazlum, Semra, C., *Uluslararası İklim Politikası: Hakkaniyet ve Sürdürülebilirlik Ekseninde Bir Değerlendirme, Küresel Isınma ve Kyoto Protokolü: İklim*

Değişikliğinin Bilimsel, Ekonomik ve Politik Analizi, Editör: Etem Karakaya, Bağlam Yayıncılık, İstanbul:2008.

MTA, (2023). *Deprem Potansiyeli*. <https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgimerkezi/> deprem potansiyeli (son erişim tarihi: 22.09.2023).

Mutluer, (2003). *Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış*,

Nakanishi, H., Sirkeci, İ. ve Cabbarlı, H. (2008). *Sorunlu Bölgelerde Göç*. Nagoya University Global Strateji Enstitüsü, Ankara.

Neale, J., *Küresel Isınmayı Durduralım, Dünyayı Değiştirelim*, Çeviren: Doğan Tarkan, Yordam Kitap, İstanbul:2009.

Ozankaya, Ö. (1975). *Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Özcan, E.(2006).“Sel Olayı ve Türkiye”, Gazi Üniversitesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 36-37.

Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku: Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*, Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Yayınları

Özceylan, D. (2011). *Afetler İçin Sosyal Ve Ekonomik Zarargörebilirlik Endeksi*

Özceylan, D. Coşkun, E. (2012). Van Depremi Sonrası Yaşananlar Işığında Sosyal ve Ekonomik Zarargörebilirlik Çalışmalarının Önemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, Nisan 2012, 7(1), s.167-186.

Özey, R. (2009a), *Çevre Sorunları*, 3. Baskı, İstanbul: Aktif Yayınevi.

Özkaya, Y. (2016). *Bütünleşik afet yönetimi sürecinde başarı göstergesi olarak yoksulluk*. İçinde Z. Toprak Karaman ve A. Altay(Editörler). Bütünleşik afet yönetimi (s. 201-220). İzmir: İlkem Yayıncılık.

Rasooly, A. T. (2020). *Afgan Göçmenlerinin Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Özellikleri Üzerine Bir Analiz, İstanbul Örneği*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sağır, Z. (2018). *Kültürel Uyum, Ruh Sağlığı ve Din*. İstanbul: Dem Yayınları.

- Sert, D.Ş. (2012). *“Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru”* S.G. İhlamur-Öner, N.A. Şirin-Öner (der.) *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: İletişim Yayınları ss. 29-47
- Sherman, I. (2016). *Dünyamızı değiştiren on iki hastalık*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Songur, H. ve Sırtkaya, F. (2018). *Türk hukuk tarihi ve tefekkürü bakımından osmanlı’dan cumhuriyete göç olgusu*. H. H. Aygül ve E. Eke (Editörler), 21. Yüzyılda Uluslararası Göç Ve Mülteciler: Bir Türkiye Perspektifi. (ss. 6-7). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Songür, D. (2000). *Afet Sonrası Barınakların ve Geçici Konutların Analizi ve Değerlendirilmesi*. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin Cemalettin – Sipahioğlu, Şahin, (2009), *Doğal Afetler ve Türkiye*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 26-40.
- Şenol Sert, D. (2012). *Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru, Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar, Küreselleşme Çağında Göç; Kavramlar, Tartışmalar*. Derleyenler: İhlamur-Öner, Gülfer, Şirin Öner, N. Aslı, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 29-47.
- Temel, M.K. (2021). *Gelmiş geçmiş en büyük katil: 1918 "İspanyol" gribi*. İstanbul: Betim Kitaplığı
- Terimleri Sözlüğü*. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimterimleri->
- TMMOB, (2002). *Yoksulluk, Kent Yoksulluğu Ve Planlama*. Isbn: 975-395-618-5. Baskı: Ekim, 2003, Ankara.
- TMMOB. (2012). *Türkiye’de Deprem Gerçeği ve TMMOB Makina Mühendisleri Odası’nın Önerileri Oda Raporu*. TMMOB Yay
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Toprak Karaman, Z. (2016). *Afet Yönetimine Giriş Ve Türkiye’de Örgütlenme*. İçinde (Ed. Z. Toprak Karaman ve A. Altay). Bütünleşik afet yönetimi (s. 1- 36). İzmir: İlkem Yayıncılık.
- UCLG-MEWA, (2018-2020). *Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi* 2015-2030. https://uclgmewa.org/uploads/file/748e86d91ae4409e9188794ddb6c004d/Sendai_TR.pdf (son erişim tarihi: 01.11.2023).
- Varol, N.Gültekin, T. (2016). Afet Antropolojisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), s. 1431-1436.
- Yavaş, H. (2005). *Doğal Afetler Yönüyle Türkiye’de Belediyelerde Kriz Yönetimi*. Ankara: Orion Yayınevi.
- Yıldırım, A. (2004). *55. Dönem Mülki İdare Amirleri Semineri Ders Notu*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yay.
- Yılmaz, A. (2003). *Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Yılmaz, Ö. (2017), 1847-1848 Kolera Salgını ve Osmanlı Coğrafyasındaki Etkileri, *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, VI/1, ss. 23-55.

EKLER

EK. 1: VERİ TOPLAMA ARACI

Göçmenlerin Afetlere Hazırlık Süreçleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Van Kent Örneği

Sayın Katılımcı;

Bu görüşme formu, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalında “Göçmenlerin Afetlere Hazırlık Süreçleri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: Van Kent Örneği” adlı yüksek lisans tezine veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına dayanmaktadır. İstemediğiniz takdirde görüş belirtmeyebilir veya herhangi bir soruyu yanıtsız bırakabilirsiniz. Araştırma kapsamında elde edilecek bilgiler kesinlikle bir başka birey, kurum ve kuruluşla paylaşılmayacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

A. Görüşmeye İlişkin Bilgiler

Görüşme yeri:

Görüşme tarihi : .../.../2024

Başlama saati:.....

Bitiş saati:.....

B. Katılımcılara İlişkin Sosyo-demografik Bilgiler:

Medeni durum: Evli () Bekâr () Boşanmış () Eşi vefat etmiş ()

Uyruğu: Geldiği Yer: Yaş: Cinsiyet:

Ne kadar Süredir Türkiye’de Yaşıyor : Eğitim Durumu:

Mesleği: Evli ise Çocuk sayısı: Okula giden çocuk sayısı:.....

Hanede yaşayan kişi sayısı: Sağlık Güvencesi Var mı?

Hanede yaşayan yaşlı sayısı:..... Yaşlı Olanların Yaşları:.....

Hanede yaşayan engelli sayısı:..... Hanede Türkçe bilen kişi sayısı:.....

Hanede Yaşayan Gebe veya Yatalak Hasta Var mı? Varsa Kimlerdir?

.....
Aylık

geliri:.....

Gelirini nereden

sağlıyor?.....

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında kaydı var mı? Evet () Hayır ()

BM tarafından herhangi bir yardımdan faydalaniyor musunuz? Evet () Hayır ()

Göç ettikten sonra yaşadığınız bölgede dil (iletişim) sorunu yaşıyor musunuz?
Evet () Hayır () Türkçe Öğrenmek İçin Herhangi Bir Yerden Destek Aldı mı?İŞ YERİNDE

Bir göçmen olarak yaşadığınız bölgede hangi statüde ikamet ediyordunuz?

Göçmen () mülteci () Geçici Koruma Statüsü () İkincil Koruma Statüsü ()
sığınmacı () uluslararası koruma ()

Bugüne kadar deprem, sel gibi herhangi bir afete maruz kaldınız mı ? a) Evet b) Hayır

Afet Türü (Evet Cevabını Verenlere

Sorulacaktır):.....

Afette yakınınızı kaybettiniz mi? a) Evet. Sayısı:..... b) Hayır

Afette maddi kayıp yaşadınız mı? a) Evet. b) Hayır

C. Göçmen ve Afet İlişkisi

1. Ailenizde **kırılgan yapıda** (yaşlı, engelli, çocuk) birey var mı? Varsa olası bir afet durumunda bu bireylerin Afet esnasında nasıl koruncakları ya da Afet sonrası tahliye süreçleri hakkında neler söylemek istersiniz?
2. Yaşadığınız herhangi bir afetten sonra yaşadığınız yerden başka bir yere göç etmeyi düşündünüz mü ? Göç etmenizde afetlerin bir ilişkisi var mıydı? Bu konuda neler söylemek istersiniz ?
3. Afetlere ilişkin herhangi bir bilgiye sahip misiniz, bu konuda Afetlere hazırlık olarak herhangi bir eğitim aldınız mı? Neler söylemek istersiniz?

4. Van iline göç ettikten sonra AFAD tarafından göçmenlere yönelik afetlere hazırlık sürecinde eğitim aldınız mı? Bu konuda eğitim aldıysanız neler öğrendiniz bilgi verir misiniz?
5. Bir göçmen olarak toplumsal uyum sürecinde Türkçeyi öğrendiniz mi, öğrenirken ne zorluklar yaşadınız, ne kadar sürede öğrendiniz? Bu konu hakkında neler söylemek istersiniz?
6. Herhangi bir Afet yaşanması durumunda bir göçmen olarak AFAD müdahale ekipleri ile dil, iletişim konusunda zorluk yaşayacağınızı düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bunlardan bahseder misiniz?
7. Şu anda herhangi bir afet olursa kendinizi bu afet durumuna hazır hissediyor musunuz? Olası bir Afete karşı hazırlık sürecinde ne gibi önlemler aldınız bahseder misiniz?
8. Evinizde afet ve acil durum çantası var mı? Bu konuda bireysel olarak ne gibi hazırlıklar yaptınız? Bu konuda neler söylemek istersiniz?
9. Bulunduğunuz ildeki afet riskleri hakkında bilgiye sahip misiniz? Bu konuda bir bilgiye sahipseniz neler söylemek istersiniz?
10. Bulunduğunuz bölgenin deprem yeri olması sebebiyle oturduğunuz evi seçerken deprem öncesi veya sonrası yapılmış olmasına dikkat ettiniz mi? Bu konuda neler düşünüyorsunuz?
11. Afete maruz kaldığınızda kurtarma ekiplerinin yeterli şekilde müdahale edebilecekleri konusunda neler düşünüyorsunuz?
12. Bulunduğunuz bölgedeki afet kuruluşlarının yeterliliği hakkında neler düşünüyorsunuz?
13. Olası bir afet yaşanması durumunda Bulunduğunuz bölgedeki **toplanma alanlarının** yerleri hakkında bir bilgiye sahip misiniz? Bir bilgiye sahipseniz toplanma alanlarına nasıl ulaşacağınızı konusunda neler söylemek istersiniz?
14. Yaşadığınız çevreyi olası afetlere karşı hazırlıklı görüyor musunuz? Göçmenlerin afetler konusunda bilinç düzeyi hakkında neler düşünüyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler:

Soyadı, Adı : DEMİRTOSUN, Abdulhaluk
Uyruğu : T.C.
ORCID : 0000-0001-7197-8127

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı	2024
Lisans	Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Anabilim Dalı	2014

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2016	Aile Ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Sosyolog

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

-

Hobiler

Okuma, araştırma

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Abdulhaluk DEMİRTOSUN
Öğrenci No	19920018005
Anabilim Dalı	Sosyoloji Anabilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Statüsü	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

Tez Bilgileri	
Başlığı/Konusu	Göçmenlerin Afetlere Hazırlık Süreçleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Van Kent Örneği

Tez Orijinallik Raporu Bilgileri*	
Sayfa Sayısı (Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümleri)	146
İntihal Tespit Programı	Turnitin
Benzerlik Oranı (%)	10
Tarih	01.09.2024

* Orijinallik raporu, aşağıdaki filtreler kullanılarak oluşturulmuştur:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimizi ve yukarıda vermiş olduğumuz bilgilerin doğru olduğunu beyan ederiz.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Danışman		Öğrenci
Adı Soyadı	Doç. Dr. Mehmet Baki BİLİK	Abdulhaluk DEMİRTOSUN
İmza		
		Tarih 01.09.2024